

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Kjærlighedshistorier fra mange Lande

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Kjærlighedshistorier fra mange Lande", i Goldschmidt, M. A.: *Noveller og andre fortællinger*, udg. af Thomas Bredsdorff, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 198. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-goldschmidt02t-shoot-workid67065.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Noveller og andre fortællinger

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

Kjærlighedshistorier fra mange Lande

Indledning

Verdensudstillingen i Paris, den storartede Samling af alle Nationers Frembringelser, fandt Sted, som de Fleste bekendt, i en Bygning, der ikke var smuk: en meget stor, forholdsvis lav, rund Ting, der af Nogle blev sammenlignet med et Gasometer, af Andre med Laaget til en Smørkande. Imidlertid, det var kun for det ydre Blik og paa kort Tid, at Bygningen tog sig saadan ud; det indre Blik blev snart paavirket og saae Gjenstanden paa en eller anden symbolsk Maade. Den Kjendsgjerning, at den stod i eller næved Paris, men saa at sige opslugte Staden, at den forenede alle Nationer i Fred og Samdrægtighed, at disse paa særegen, praktisk Maade boede derinde hver i sin Gade og dog glede over i hinanden i tilsyneladende, men let løselig Forvirring - lod Bygningens eiendommelige Form gjøre det Indtryk paa Phantasien, at her var Babels Taarn gjenfundet. Et Slag af en mægtig Haand fraoven havde trykket det fladt, saa at det ikke længer truede med at ville ind i Himlen; men de Mennesker, der ikke i deres Overmod havde villet for høit, vare blevne bevarede, havde i de forløbne 5 à 6000 Aar formeret sig, arbejdet, udviklet sig, og man kunde nu gaae ind og see til dem og overbevise sig om, at ved stor Anstrengelse var Forbandelsen bleven løst, Babel betød ikke længer Forstyrrelse, men mangefold Enhed.

I Tidernes Løb, kunde man endvidere see, var der skeet noget Nyt. Derinde i Taarnet havde man formeret sig for stærkt og desaarsag udsendt Colonier, der toge Bolig i den nærmeste Omegn. En mægtig Have eller Park, der strakte sig omkring hele Bygningen, var fuld af deres Huse eller Slotte, og herude mærkedes Forskjelligheden, som var opkommen, her havde Colonierne efterhaanden faaet en forskjellig Architektur, ja en forskjellig Tro; thi der 199 var f. Ex. et engelsk Bedehus, et ægyptisk Tempel, en gothisk Kirke, en tyrkisk Moskee, Altsammen uden Intolerance eller Had, skjønndt ogsaa uden Menighed.

Det var især i Foraarsaftenens Halvmørke, at Phantasien var mest tilbøielig til at gaae ind paa denne Opfattelse. Selve Babeltaarnet var da lukket; de Aartusinder gamle Mennesker skulde tidlig iseng; men i Haven med de ungdommeligere Colonier kunde man vandre om til henimod Midnat og lade sig paavirke af de mangfoldige Tungemaal, der lode mere dæmpet og klang anderledes i Luften end om Dagen, af de mangeslags Dragter, og af sælsomme Lys, der tændtes hist og her, enten i Træerne eller fra et af de smækkre Taarne.

Første Gang, jeg om Aftenen var derude, var strax efter min Ankomst til Paris. Vi vare fire, der efter en sildig Middag vilde have den i visse Maader prosaiske, i andre Maader poetiske Nydelse, ved Stjerneskin at drikke ægte tyrkisk Kaffe skjænket af ægte Muselmænd.

Det Meste var endnu nyt for os, og vi vidste ikke ret Besked. Da der var meget faa Folk i Haven, tog det sig ogsaa ud for os, som om Stedet ikke ret var bestemt for et Publicum. Efter nogen Famlen fandt vi det tyrkiske Kaffehus; men det var lukket. En Politibetjent sagde os, at der et andet Sted i Haven var et tunesisk Kaffehus, og efter i Mørket at have faret vild, hvilket lod Stedet synes os fjernt og skjult, fandt vi det. Der var et hvidt Telt, hvor jeg troede, at vi skulde ind; men før vi naaede det, skimtede vi i en Forstue en lille, tyk Mand i hvid Turban og spurgte ham paa Fransk, om vi kunde faae tyrkisk Kaffe. Han sagde: Mustapha, og saa kom der en ung Mand i korte Benklæder og med rød Fez paa Hovedet og stillede fire Rørstole omkring et lille Bord i Sandet tætved Teltet. Derpaa gik han ind i Forstuen, hvor vi saae, at man pustede Ild i Gløder paa Gulvet, og raabte: Arba! Dette ene Ord (arabisk: Fire) overbeviste os om, at vi virkelig vare mellem Østerlændere, og forvandlede Sandet, hvori vore Stole sank ned, til Ørkenen. Et svagt, blaat Lys, hvis Oprindelse vi ikke kunde forklare os, opkom engang imellem, lod Træerne synes ibenholtssorte og Sandet havblaat, og forsvandt igjen. Endelig kom Mustapha med Kaffen, og netop idet han satte de smaa, ægformige Kopper for os, flammede det blaae Lys - det var, 200 som vi senere erfarede, det elektriske Lys, hvormed man gjorde Forsøg fra et Fyrtaarn - op i overordenlig Glands, lod Gjenstande nær og fjern dukke frem i pludselig Tydelighed som en Verden, der vilde ind paa os, og lod dem ligesaa hastig synke tilbage igjen som Spøgelser.

I Sandhed, vi ere i Tusind og En Nats Fædreland, sagde en af vort lille Selskab, en Maler, der havde reist i Syrien. Derpaa begyndte han at tale Arabisk til Mustapha; men da denne svarede paa altfor godt og hurtigt Arabisk, foretrak Maleren snart Fransk, hvilket Sprog Mustapha ogsaa talte ganske godt.

Gode Mustapha, sagde Maleren, vi ere nu aabenbart i Ørkenen; vi ere en Karavane og have gjort Holdt ved Din Stammes Telte, og Du beværter os gjæstfrit med Kaffe i Haab om en Bakschisch, som ikke skal udeblive. Fortæl os nu et Eventyr.

Hvad veed jeg? sagde Mustapha.

Fortæl os om Ildsultanen eller om Krig eller om Kjærlighed, om hvad Du vil. Du maa vide, gode Mustapha, at der sidder en Digter fra et meget fjernt Land i Norden, som gjerne vil høre saadanne Fortællinger og til Gjengjæld kan fortælle Dig en.

Mustapha svarede: Saa vilde jeg for at forfriske min Hukommelse ønske, at Din Ven fra Norden fortalte først, især da Du kalder ham Digter.

Der var efter Omstændighederne ikke Andet at gjøre overfor den intelligente Orientaler og mine tre Venner. Jeg bød Mustapha en Cigar og fortalte den korte Historie, som findes i det Følgende under Nr. 1.

Da den var forbi, strøg Mustapha sig om Hagen og sagde: Du Giver af en god Cigar fra et fjernt Land og af et Eventyr, som endnu ligger behageligt i Øret, Du skal vide, at der er en Begivenhed, meget gammel og bekjendt - ubekjendt og ny ønskes den at være for Dig og Dine Venner - som fortælles om Kjærlighed mellem en Retroende og en christen Pige. De elskede hinanden ømt; men han blev syg, og da han følte sig Døden nær, frygtede han for, at han ikke skulde komme i hendes Himmel, antog derfor den christne Tro og paalagde en Ven at bringe hende Budskab derom, saasnt han var død. Vennen udrettede Ærindet; men da han ankom til hende, var ogsaa hun dødelig syg. Saasnt hun erfoer, at hendes Elsker 201 var død, blev hun angst for, at hun ikke skulde komme i hans Himmel, og udtalte vor Troes Formular, der ikke kan tilbagekaldes: *La Allah, la'il il Allah!* og døde. Dette er min Fortælling.

Vi udtalte vor Beundring af Fortællingen som overordenlig passende paa et Sted, hvor alle Nationaliteter og alle Religionsbekjendere mødtes; men den havde, forekommer det mig, endnu en Fortjeneste, nemlig yed den besynderlig blide, fine Ironi, hvormed Livets Skjæbne - hvis Fortællingen er sand - eller Digteren - hvis den er opdigtet - synes at stille Kjærligheden op som det Væsenlige og alt Andet, selv det mest Agtede, som det Næste, og dog lader tvivle om, hvorvidt Saadant er ment eller ei. Kun Et lader den ikke tvivle om: Kjærlighedens store Flugt.

Jeg vilde nu gjerne sige, at min Samling havde sin Oprindelse herfra. Det vilde maaskee tage sig godt ud for Læserne, hvis de bragtes paa den Forestilling, at et Menneske efter en saadan Paavirkning havde gaaet omkring hist mellem alle Nationers Summen og Larmen og gennem den eller over den kun havde hørt fine Lyd fra Hjerternes Inderste, havde ladet hver Nation fortælle sin erotiske Sorg og Glæde. Det vilde imidlertid kun meget betingelsesvis være sandt; thi nogle af de Skildringer eller Scener, som man vil finde i det Efterstaaende, ere skrevne før Verdensudstillingen i Paris. Men det forekom mig ved hin Leilighed med Et, at mange Billeder og Erindringer, Scener, der vare gaaede mig forbi, Physiognomier sete hist og her, snart i et Land, snart i et andet, Facetter, om jeg saa tør sige, af samme Grundtanke eller Grundfølelse og dog forskellige, det ene mere, det andet mindre virkeligt, men Altsammen sandt, haaber jeg - samlede sig i Kreds om Babeltaarnet og gave sig ind under et fælles Navn, der svarede til Mødet i Paris: Kjærlighedshistorier fra mange Lande.

Det er jo muligt, at en eller anden patriotisk Læser endog efter denne Oplysning vil spørge: Men hvorfor kunde ikke alle Fortællingerne ligesaa godt været gjorte rent danske? - Paa et saadant haardnakket Spørgsmaal har jeg ikke andet Svar end Udtalelsen af det Haab, at de i visse Maader ville findes danske alligevel.

Den polske Kongesøn

En Konge og en Dronning i Polen havde en Søn, hvem de elskede høit, og hvem de besluttede at sende ud at besøge andre Lande, for at han kunde udvide sine Kundskaber og sin Erfaring og blive end dygtigere til engang at regere sit Folk. De lovede sig saa meget større Udbytte af Reisen, som Prindsen, skjøndt ung, var af en alvorlig Natur og kun havde den Feil eller Særegenhed, at han aldrig vilde spise Fisk, fordi han, uvist af hvilken Grund, havde fra Barn af faaet Modbydelighed mod alle Dyr med Skæl. Dette gjorde den gode Konge og hans Dronning ondt, fordi de selv holdt meget af Fisk, og fordi deres Rige havde Overflødighed af de herligste Fisk saavel fra Havet som fra Aaer, Floder og Søer.

Til at ledsage Prindsen paa hans Reise valgte de en ung Mand, der var bekendt for sin Klogskab, Sindighed og blide Karakter. Ham blev det før Afreisen indstændig paalagt saavel af Kongen som af Dronningen at vogte vel paa Prindsen, om mulig bringe ham til at spise Fisk, men især afholde ham fra Kvindekjærlighed, medmindre en saadan Kjærligheds Gjenstand var jevnbyrdig, af fyrsteligt Blod.

Prindsen reiste da med denne Ledsager under den gode Konges og Dronnings, Hoffets og hele Folkets Velsignelser, og da de efter to Dages Søreise stege iland paa fremmed Kyst, var det Første, Prindsen lagde Mærke til, en meget smuk, ung Kvinde. Eftersom hun ikkun var Datter af en simpel Adelsmand, vilde Hofmesteren nødig lade Prindsen opsøge hende; men saasom han var saa klog og vidste, at Kjærligheden er en Lidenskab, der tiltager ved Hindringer, besluttede han ikke at modsætte sig og fulgte selv med Prindsen til Besøg hos Adelsmanden.

Efter kort Tids Forløb saae Hofmesteren, at Prindsens Kjærlighed, uagtet han ikke hindrede den, alligevel steg, og han besluttede derfor at tilintetgjøre den med Klogskab. Ved et Aftenselskab hos Adelsmanden bragte han Talen hen paa den nyere Tids mærkværdige mikroskopiske Opdagelser, og da han havde et af de dengang nyopfundne stærke Forstørrelsesglas med sig, indrettede han det klogt saaledes, at han fik Tilladelse til at lægge Forstørrelsesglasset 203 ogsaa paa hin unge Dames lilliehvide Haand, ja paa hendes endnu blødere, finere Kind, og da Prindsen paa Hofmesterens Ønske saae igjennem Glasset, maatte han see, at hans Elskedes fine Hud som enhver anden Dødeligs var skælagtig.

Samme Aften spiste Kongesønnen Fisk.

Paolo og Giovanna

I den gamle Stad Padua boede en ung Mand, der elskede en Pige, men maatte reise bort uden at have faaet Leilighed til at sige hende det, og da han kom tilbage til Byen, var hun gift.

Han hentæredes af Sorg og af Længsel efter blot at see hende; men denne Længsel var meget vanskelig eller umulig at tilfredsstille; thi hun gik aldrig ud undtagen til Kirken, og selv da var hun tilsløret, og hendes Ægtefælle, der var meget skinsyg, fulgte altid med hende. Paolo følte tilsidst, at han ikke kunde leve uden at see hendes Aasyn, og da Livet ebbede i ham, gik han til hendes Ægtefælle, og enten af Svaghed eller af Sjælsstyrke henvendte han en usædvanlig Anmodning til ham. Han fortalte ham om sin Kjærlighed: at han havde elsket Giovanna først, og bad sin lykkelige Medbeiler om Tilladelse til, blot at turde see hende et eneste Øieblik engang om Ugen. Han tilføjede: »I og Eders Slægtninge, saa mange af dem, som I vil, kunne naturligvis være tilstede. I kunne Alle vogte paa mig, at jeg ikke siger et Ord eller foretager Noget, der er imod Eders Ære, og desuden giver jeg Eder mit Ord paa, ja vil besværges det med hvilken som helst Ed, at jeg Intet skal foretage, aabenbart eller hemmelig, imod Eders huslige Fred og Lykke, hvilket jeg ei heller troer vilde lykkes mig; thi Eders Hustru er dydig og veed desuden Intet om min Kjærlighed; men jeg føler, at jeg maa døe, ellers vilde jeg heller ikke kunnet ydmyge mig saa dybt og bede Eder om det, som jeg nu beder og besværges Eder om at tilstaae mig.«

Stefano Mattei var ikke blot skinsyg, men ogsaa meget stolt eller forfængelig. Det var derfor ikke af Ædelmod, men af tilfredsstillet Stolthed, at han næsten leende svarede Paolo: »Det vil jeg, min Tro, ikke nægte Eder; hvilken Dag i Ugen vil I komme?«

204

Paolo valgte Fredagen, som var den næste Dag, og Stefano skiltes fra ham med de Ord: »Godt, om Fredagen; men I maa kun see Eder om i Stuen, hvorpaa jeg vil følge ud med Eder, som om I havde et Ærinde til mig.«

Den næste Dag havde Stefano Mattei alle sine Slægtninge forsamlede hos sig. Han havde ikke for dem Alle kundgjort Paolos Besøg og Hensigten dermed, men kun betroet Sagen til en Svoger, som derpaa havde omtalt den til sin Kone, og rimeligvis taug hun ikke ganske, da hun kom sammen med de Andre. Derfor var der blandt flere af de Forsamlede, om ikke høirøstet, saa hemmelig Tale om Paolos besynderlige eller latterlige Anmodning, og man morede sig i Forveien over den Rolle, han vilde spille; thi det er nu engang saa, især blandt Kvinder, at skjøndt de have dyb Medfølelse for Kjærligheden, kunne de dog lee over den Forelskede, ja omtale Kjærligheden ilde.

Men da Døren gik op, og Paolo kom ind, meget bleg, og kastede et Blik paa Giovanna, et kort Blik, men saa sælsomt, at det saae ud, som om hans Sjæl fulgte med og blev liggende foran hende, kunde Ingen lee. Nogle følte Medynk, Andre Vrede, atter Andre sagde senere, at de i det Øieblik havde været tilmode, som

naar en Døende skal have den sidste Olie. Stefano kunde knap trække Veiret. Han følte med Et, at han havde handlet meget letsindig og bragt Noget ind i sit Hus, der aldrig vilde forlade det, og naar han hver Uge skulde have en saadan Scene, vilde han faae et Helvede i sin egen Sjæl og blive til Latter for den hele Stad. Han reiste sig derfor hastig, og idet han ifølge Aftalen fulgte Paolo ud, sagde han til ham: »Hvis I atter sætter Eders Fod over min Tærskel eller banker paa min Dør eller blot gaaer forbi mit Hus, vil jeg lade Eder pidske af mine Folk, eller jeg vil dræbe Eder som en Hund.«

Endnu bævende og blendet udbrød Paolo: »Bryder I Eders Løfte? Tager I Livets Ord tilbage? Vogt Eder! Da vil Synet af hende ikke blive undt Eder; men jeg skal see hende!«

Stefano drog sin Dolk og kastede den efter Paolo, dog uden at ramme ham.

Da Stefano kom tilbage til Stuen, havde Kvinderne forladt den, og han gjensaae ikke sin Hustru, før hun tilsløret kom ud for at følges med ham til Kirken, til Vesper, Aftenen før Sct. Cecilies Dag.

205

Hun laa længe knælende, saa at de Fleste gik ud af Kirken, inden hun var færdig med sin Andagt. Derpaa gik hun rask op imod Høialtret, kastede sig ned paa Trinnet, og sagde til den Geistlige, at hun viede sig til Christi Brud.

Stefano kunde Intet udrette herimod, men maatte gaae ene hjem.

Denne Begivenhed blev meget omtalt i Padua. Nogle sagde, at Giovanna havde fattet sin Beslutning af Fortrydelighed over Stefano, der ved at føre en Fremmed i Huset under saadanne Vilkaar havde viist, at han ikke elskede hende høit nok eller paa rette Maade. Andre mente, at Giovanna altid havde elsket Paolo og nu, da hun saae, at han elskede hende, ikke ansaae det for sømmeligt at være en anden Mands Hustru.

Paa den Tid, da dette skete, var Giovanna atten Aar.

I hendes otte og tyvende Aar, da hun ved sin Fromhed og Blidhed havde erhvervet et saadant Navn, at hun næsten betragtedes som en Helgen, blev hun alt svagere, og i Forventning om Dødens Komme gik hun for sidste Gang til Skrifte.

Hun sagde gennem Skriftestolens lille Gitter til Munken, som sad derinde og lagde sit Øre til Gitteret: »Hellige Fader, i mere end ti Aar har jeg Dag og Nat kun havt een Tanke, og endnu i dette Øieblik tænker jeg kun paa En, en Mand ved Navn Paolo. Kan det nogensinde tilgives mig? Vil Herren have Barmhertighed og Medynd med mig?«

Munken svarede: »Der er større Miskundhed i Himlen, end Jorden drømmer om. Himlens Hærskarer med Guds Moder i Spidsen bede for dem, der have følt en stor og fuldstændig Kjærlighed og ikke for dens Skyld gjort Ondt og ikke glemt Herren.«

Giovanna sagde: »Men min Synd er stor, hellige Fader; jeg har for min Kjærligheds Skyld næsten glemt min Herre og Frelser; thi endnu i denne Stund, da jeg føler Døden nær, har jeg en stor Længsel: den, at til Gjengjæld for de ti Aar, jeg nu har levet, mine Øine maatte see ham i min Dødsstund; ja, det forekommer mig, at kun ved Hjælp af et saadant Syn, der vilde være et Underværk, kan min Sjæl rive sig løs for at gaae til Gud. Hellige Fader, hvorledes kan en saadan Synd tilgives, og hvorledes kan min arme Sjæl faae Ro til at døe?«

206

Munken svarede: »Min Datter, vend Dit Øie mod dette lille Gitter, hvorigjennem Du har talt til mig.«

De andre Nonner hørte et svagt Skrig fra Skriftestolen; derpaa blev Alt stille. Da man endelig blev opmærksom paa, at der vedblev at være saa stille, og nærmede sig, fandt man Munken og Nonnen siddende døde, hver i sit Rum.

Fuglen, der sang

Nærved Byen, der fører til Øerne¹, i Dalen, som er velsignet med Vand og med Skygge af Træer, der bære søde Frugter, og med Græs og Blomster af mange Farver, vogtede Elijah sin Faders Hjord tæt ved Siden af Chajim Hakolbas store Hjorder. Det var endnu ikke en Menneskealder efter Jerusalem's Indtagelse; Templet og Staden vare Øde og Tomhed, for den, der vovede at nærme sig, at see til, som om ikke Guds Helligdom

og levende Mennesker engang havde dvælet der, men som om Jorden havde aabnet sig og udkastet Ild og gloende Stene og flyvende Erts og Alt derefter var størknet til sorte, hæslige Klumper, Sorgens og Forbandelsens Form.

Men Iaa Helligdommens Tinde nedbrudt ved den ødelagte Stads Fødder, saa havde Israel begrebet, at Herrens Tempel, før det kunde gjenreises i sin Herlighed paa Zions Bjerg, maatte opbygges i Folkets Hjerter, og aldrig tilforn havde der været en saadan Iver for at studere Loven som nu, da et Under var skeet, da Rabbi Jonathan, den eneste Levende, der endnu kjendte Lovfortolkningen, var i en Ligkiste bleven baaren ud af den beleirede Stad og havde af Keiseren, Titus, faaet Tilladelse til at aabne en Skole. Livet var steget op af en Ligkiste, og Alle, som kunde, hastede til Jabne (Jamnia) for at lytte til Rabbien eller en af hans Disciple og opsamle Livets Ord, paa

*
- 207

det at Ordet ikke atter skulde staae Fare for at blive begravet mellem Ruiner.

Paa den Tid var Elijah sexten Aar, og Zippora, den yngste af Chajim Hakolbas Døttre, var fjorten Aar, og de vare nu i den giftefærdige Alder, og de elskede hinanden.

En Dag, da de tilsammen saae et Brudetog drage forbi med Cymbler og Fløiter, sagde Elijah: »Hvilken lykkelig Dag det vil vorde, den Dag, da Du og jeg skulle føres sammen under Hruppern¹ - blot Din Fader nogensinde vil tilstede det!«

Zippora lo og svarede: »Min Fader vil være glad til ved at faae mig gift; fra ham kommer ingen Hindring.«

Elijah betænkte disse Ord; thi Zippora var smuk og hendes Fader rig, og han behøvede ikke at takke Nogen for at ægte hende. Efter en Stunds Forløb sagde Elijah ængstet: »Fra Din Fader vil ingen Hindring komme, siger Du; mener Du da, fra nogen Anden? Fra mig kan den visselig ikke komme, og Du, Du elsker mig jo, Zippora - er det ikke saa?«

Zippora svarede: »Du maa ikke blive bedrøvet og ikke tvivle om mig; men det vil gjøre mig stor Sorg, naar mine Søstres Mænd ville kalde Dig Am Hoorez²; saa kan jeg aldrig være lykkelig.«

Elijahs Bryst løftede sig i stor Sindsbevægelse, og han sagde: »Zippora, hvad forlanger Du af mig?«

Hun svarede med et stort Blik: »Det Høieste; Du skal blive større end nogen af mine Søstres Mænd!«

Da luede det ogsaa i Elijahs Øine, og han udbrød: »Jeg har ikke vovet at lytte til Tanken, før Du udtalte den! Det Høieste! Nu er det sagt! I den almægtige Guds Navn!«

Zippora rakte ham sin Pande til Kys, idet hun sagde: »I tre Aar vil jeg vente paa Dig, min Herre og Brudgom!«

Elijah gik hjem og sagde til sine Forældre, at han vilde drage til Jabne, og skjøndt de vanskelig kunde undvære ham fra Hjorden, stillede de sig ikke mellem ham og Herren, men velsignede hans Bortgang og gave ham en Tærepengge paa Veien.

* *
-- 208

I Jabne vare mange tusinde Disciple, og naar de sad om deres Lærere, blev den Ene overseet formedelst Mængden af de Andre. Derfor skete det, at der hengik et halvt Aar, inden Rabbien endnu havde kastet sit Blik paa Elijah; men da det skete en Dag ved Indgangen til Forsamlingsstedet, standsede Rabbien og sagde til ham: »Hvad søger Du?«

Elijah kunde knap tale af Sindsbevægelse over den store Ære, at Rabbien talte til ham, men svarede dog: »Det Høieste«.

Rabbien spurgte: »Hvorledes beder Du?«

Elijah svarede: »Jeg beder Herren om at gjenopbygge Templet og velsigne Folket og om ikke at føre mig i Fristelse.«

Da sagde Rabbien: »Den, som søger det Høieste, maa ikke frygte Fristelsen, men bede om at blive sat paa Prøve.«

Samme Aften bad Elijah bævende til Gud om at blive ført i Fristelse, men tillige om Kraft til at modstaae den.

En af de næste Dage kom den Mand, paa hvis Tag Elijahs Telt stod¹, til ham udenfor Huset og sagde: »Min Broder, Du kan vise Gud og mig en Tjeneste ved at værge mig imod en ond Mand. Jeg har betalt ham

hundrede Sekel Sølv, men forsømte at have Vidner tilstede, og nu nægter han at have modtaget dem. Sandelig, det kan ikke være Gud velbehageligt, at en underfundig Mands Anslag lykkes, og da Du nu veed Sandheden, kan Du bevidne den, og jeg vil for Din gode Hjælp give Dig halvtredsindstyve Sekel.«

Elijah svarede: »Hvorledes skal jeg bevidne at have seet, hvad mine Øine ikke saae?«

Den Anden svarede: »Du skal kun bevidne og hjælpe Sandheden, og den kjender Du. Eller tvivler Du om, at jeg har sagt Dig Sandhed?«

»Jeg tvivler ikke, men kan kun vidne om, hvad mine Øine have seet og mine Øren hørt.«

Da Elijah kom til Forsamlingsstedet, saae Rabbien nøie paa ham og sagde: »Det er godt.«

*
- 209

Elijah priste og takkede Gud, fordi Fristelsen ikke var vanskeligere, men havde givet ham en saa let Seir.

Nogen Tid efter kom hans Vært igjen til ham og sagde: »Jeg har tænkt over Eders Adfærd, da I afslog at vidne for mig, og jeg erkjender, at I strengt taget havde Ret. I er en brav Yngling, og jeg vil Eder vel; I kan forlange en Tjeneste af mig.«

Elijah svarede med Tak, at han Intet havde fortjent og Intet begjærede. Den Anden sagde: »Hvorledes skulde det gaae os, hvis vi Intet fik uden det, vi have fortjent! Jeg siger Eder, mange af os fik da end ikke det tørre Brød, endsige frisk Vand og saftige Frugter! Kom, jeg veed jo, at I om henved tre Aar, naar I bliver Rabbi, vil gifte Eder med Chajim Hakolbas smukke Datter. Men hvorfor skal det vare saa længe? Jeg er Ven af en Rabbi, der paa tre Maaneder vil erklære Eder for udlært, og da kan I drage hjem til Eders Forældre og vorde lykkelig med Zippora.«

Det foer som en Ildstraale gennem Elijahs Blod ved den Tanke, at han allerede om tre Maaneder kunde vende tilbage og ægte Zippora; men derpaa betænkte han, at dette kunde ikke have været hendes Mening, da hun bød ham gaae og søge det Høieste og lovede at vente paa ham i tre Aar. Derfor takkede han Manden og skyndte sig bort.

Anden Gang, da han kom til Forsamlingsstedet, saae Rabbien ind i hans Øine og sagde: »Det er godt«. Og strax efter nærmede sig ham en Schammus (Tjener ved Bedehuset eller hos Rabbien) med sin Stav og tilsagde ham til Møde hos Rabbien om Aftenen, naar Stjernerne tændtes.

Da Elijah var ene, kastede han sig paa sit Ansigt og sagde: »Min Gud! Hvor Du er barmhjertig og hjælper mig til at overvinde Fristelsen og belønner mig med saa stor Ære for det, jeg kun har udført ved Dig! Min Gud! Min Gud!«

Om Aftenen tog Rabbien ham med paa Husets Tag og viste ham Himlen og Stjernernes Hær og forklarede ham deres Gang omkring Jorden og Aarstidernes Skiften og Helligdagene, og da Elijah henreves af Storhedens Majestæt og af Viisdommen og Magten og spurgte om de Ting, der ere skjulte bagved Glandsen og det store Dyb, løftede Rabbien en af Hemmelighedens Flige, men sagde, at videre kom Ingen.

210

Da spurgte Elijah: »Rabbi, hvorfor er det saa, at Sjælen længes saa stærkt efter at skue, og engang skal den komme dertil; men netop herved, hvor den længes stærkest, er en snever Grændse dragen, endog, som I siger, for de Udvalgte?«

»Fordi, min Søn, der er blevet givet os to Opgaver«, svarede Rabbien. »Vi skulle mætte vor Sjæl med Erkjendelse; men vi skulle ogsaa leve for Jorden og forplante Slægten og have Jordens Glæder, saavidt Herren tilsteder det. Men derfor er vor jordiske Del til Hinder for, at vor himmelske Del kan blive ganske fri og skue. Kunde en Dødelig holde sig ren for alt Begjær, da skulde han see Gud.«

Elijah turde ikke spørge mere, men gjemte Ordet, uden at lægge Mærke til, at her var Fristelsen tredie Gang. Fra den Dag af blev han Rabbis kjæreste Discipel, og efter de tre Aars Udløb erklærede Rabbien høitidelig og med Haandspaalæggelse, at Elijah ben Meir var Rabbi Elijah, og en stor Skare af Venner og Beundrere fulgte den nye Rabbi paa Veien til hans Hjem. Og da han nærmede sig, gik Chajim Hakolba ham imøde med alt sit Hus. Der blev blæst i Bukkehorn og paa Fløiter, og unge Piger sloge paa udspændte Skind, der gave Metalklang. Og Chajim Hakolba førte sin Datter Zippora tilsløret ved Haanden, og hun blev stillet under Hrupperen med Elijah, Ringe bleve vexlede, Glasset søndertraadt, og Elijahs Fader og Moder velsignede ham og den Stund, han var dragen ud.

Da den glade Bryllupsskare var kommen til hans Hjem, søgte Elijah et Øieblik at blive ene og gik ned i en lille Lund bagved Huset. Han sagde: »Almægtige, barmhjertige Gud! Før jeg gaaer ud af Paradiset og bliver som andre Dødelige og tager min Hustru i min Favn, har jeg den store Bøn til Dig. Lad Din Naade falde paa mig, og lad mig skue blot et Glimt af det Høieste eller høre blot et kort Øiebliks Lyd fra Din Evighed!

Almægtige Fader, Du, som slukker Dyrets Tørst, hav Du Medynk med min Sjæls Tørst efter Dig og Din Herlighed, og lad en Draabe falde paa mig, selv med Fare for, at jeg skal savne den, naar jeg engang efter Din Villie kaldes bort fra denne Jord.«

Da hørte han lidt over sit Hoved en Fugl synge. Lyden var fløitende og kviddrende som anden Fuglesang, men meget forunderlig. Der kom en Tone, som syntes Elijah at løfte ham op paa en Bølge, 211 og Bølgen syntes igjen Elijah at være i Slægt med en af de syv Sephiroth, der engang, da Tiden blev til, udstrømmede fra Ham, den Eneste, Metatron, og bleve til de syv Verdener med al deres Lyst og Sorg. En anden Tone kom, og igjennem den syntes det Elijah at høre en Gjenlyd af den Hymne, som Englene sang til Ham Selv, Adonai, da Skabelsen var fuldbyrdet. Dette hørte Elijah; men han hørte i de to Toner endnu Mere, som ikke kan udsiges. Derpaa taug Fuglen.

Elijah lyttede endnu et Øieblik og sagde derpaa: »Herre jeg takker Dig; nu er jeg næsten mæt.«

Han vendte om mod Huset for at gaae til sin Brud og blev noget overrasket ved at bemærke, at Alt var blevet stille, og at ingen Lys vare tændte; men da han antog, at det var en Spøg af det lystige Brudeselskab, besluttede han at lade dem nyde Spøgen og bankede paa Husets Dør. Ingen svarede, og han tænkte: »De holde sig i Skjul og smile og ville ret have mig tilbedste«, hvorpaa han bankede haardere. Da hørte han en fremmed Stemme, der spurgte: »Hvem er der?« - Elijah svarede: »Det er mig; luk mig ind til min Brud!« - »Der er ingen Brud i dette Hus, Fremmede«, svarede Stemmen; »forstyr ikke Nattens Ro.«

Elijah bemærkede nu, at han virkelig havde taget feil af Huset, og medens dette forekom ham høist sælsomt, gav han sig til at søge efter sit Hus, men kunde ikke finde det. Morgenen brød frem, og ængstet og forfærdet over sin frugtesløse Søgen og over det fremmede Blik, hvormed hans Fødeegn syntes ham at see paa ham, gik han til Synagogen, og da han ogsaa her saae lutter fremmede Ansigter, brast han i Graad og raabte høit sin Faders og sin Moders Navn. Ingen svarede; men Alle saae forundrede eller betænkelige paa ham. Da vaklede en gammel Mand hen til ham og sagde: »Hvo er det, som kalder paa min Ungdoms Venner?«

»Det er mig! Kjender I mig? Jeg blev viet igaar! Hvor er min Brud? Hvor er min Slægt og mine Venner? Hvor er mit Hus?«

»Hvad hed Din Brud?« spurgte den rystende Olding, og da han havde hørt Svaret, udbrød han: »Almægtige Gud, saa er I den Elijah, der paa saa hemmelighedsfuld Maade forsvandt for halvfjerdsindstyve Aar siden.«

212

»Halvfjerdsindstyve Aar!« raabte Brudgommen og tog sig til Hovedet. »O, det er en grusom Spøg - sig, at I mener det ikke! Før mig til min Brud! I Guds Navn, hold op at skjemte!«

»Jeg vil føre Eder«, sagde den Gamle og ledte ham til det gode Sted (Begravelsespladsen) og viste ham der hans Forældres Grave og ligeledes hans Bruds Grav, og paa Stenen var en Indskrift, som hentydede til hendes Brudgoms gaadefulde Forsvinden paa selve Bryllupsdagen.

Elijah satte sig ved Siden af Graven og tilhylede sit Ansigt. Da nærmede sig Dødsenglen med brede Vinger og sagde til ham: »Kom og følg mig, Broder, hjem til hende, der sendte Dig efter det Høieste.«

Guds Engel fra Rørvig

Naar man fra den dybe og brede Isefjord vil seile ud i Kattegattet, ligger tilvenstre, en Fjordingvei før Fjordens Munding, Fiskerstedet og Landsbyen Rørvig, og tilhøre, skraaes overfor, i en halv Mils Afstand, det høie Spodsbjerg. I Krigens Tid, som vore Forældre sagde, nemlig 1807-14, var der paa hver sin Side, lidt nord for Rørvig og lidt nedenfor Spodsbjerg, anlagt en Skandse med Kanoner for at holde fjendtlige Skibe borte og beskytte vore egne, der af en eller anden Grund søgte ind i Fjorden. Indenfor Rørvig-Skandsen, i en lille, dyb Bugt, vare nogle Kanonbaade stationerede.

Rørvig var desuden ligesom nu et Toldsted, og der boede i den Tid, vi tale om, en Toldcontrolleur, hvis ældste, attenaarige Datter hed Lise; men Folk i Egnen havde givet hende et andet Navn, der for Mange vil lyde sentimentalt, indtil de faae det forklaret. Det var: Guds Engel fra Rørvig. Det hidrørte fra, at hun først var gaaet omkring som et meget stille og svagt, men ogsaa meget smukt Barn, der ikke antoges at kunne leve, men saa, ligesom næret og styrket af den fælles Kjærlighed, der vistes hende, var blevet sund. Og det

syntes da, at der baade i hendes og de Andres Sind var blevet efterladt en bestandig Erindring om, at hun var saa at sige Barn af Alles 213 Kjærlighed, at hun paa særegen Maade, ligesom ved Alles Forbøn, var bleven knyttet til Livet og til dem.

En Eiendommelighed ved Landskabet havde maaskee bidraget til Navnet eller fuldendte idetmindste dets Betydning. Strækningen vesterpaa, mellem Nykjøbing og Rørvig, var dengang, og er størstedels endnu, fattig, lyngklædt Hede; men idet man nærmer sig Stranden og snarest vilde vente Sand, bliver Landet frodigt med Kornmarker og Trægrupper, og udenfor Toldcontrolleurens Hus, nærmest ved Fjorden, fuldender denne Frodighed sig i en yndig Have. Fra Huset løb - og løber - en Allee i skraa Retning mod Landingsbroen, og denne Allee af besynderlig velformede, fyldige Popler paa Grønsvær tætved Vandet var vistnok det, der sluttelig og afgjort prægede Stedet med Skjønhed. Naar man den Dag idag kom dertil, vilde kun Synet af et smukt, hvidklædt Barn behøves for at henvende Ens Tanke paa Paradis, og man vilde kunne forstaae, at der under Omstændigheder som de nys omtalte blev et usædvanlig inderligt Forhold mellem Barnet og Egnen, saa at de holdt fast sammen.

En tidlig, stille Foraarsmorgen hørte man Kanonskud mod Nord, og Rørvigs Indvaanere, der hurtig kom paafærde og samlede sig paa den høie Klitbølge, som engang er blæst ind nordvestfra indtil faa hundrede Alens Afstand fra Fjorden, saae i det Fjerne paa den blanke Flade et Skib med dansk Flag, øiensynlig en Kaper, ved Siden af et noget større Skib, et Coffardiskib, rigtignok med engelsk Flag, men med dansk Flag ovenover, altsaa tydelig nok en Prise. Efter dem fulgte engelske Baade, og man skjød fra begge Sider. Det var næsten blik stille. De to Skibe havde Seil oppe; men den Smule Vind, som undertiden fyldte dem, lod dem snart igjen falde slappe ned, saa at de engelske Baade syntes at maatte naae dem.

Generalmarchen gik i Rørvig - thi der laa en Afdeling Soldater i en Barak vest for Toldcontrolleurens Have - og Rødkjoler stillede sig op i Nærheden af Varden, et høit Træstillads lidt nordligere. I Bugten ved Batteriet blev der ligeledes livligt, men til ingen Nytte; thi Kanonbaadene havde kort i Forveien havt et Sammenstød med 214 Engelskmænd ude i Kattegattet og vare blevne ilde tilredte, hvilket Fjenden rimeligvis var godt bekjendt med. Saavel de to Skibe som Baadene vare for langt fra Rørvig-Skandsen, til at dens Kanoner kunde række, og endnu længere fra Spodsbjerg; et enkelt Skud, som Underofficieren i Skandsen paa egen Haand afskjød, om ikke for Andet, saa for at opmuntre de Danske »med en hjemmegjort Hilsen«, vandede et godt Stykke foran Skibene. Imidlertid gled de langsomt indad, med bestandig mindsket Afstand mellem dem og Baadene, under stor, spændt, hjerteangst Deltagelse fra Land.

Men saa, i det rette, yderste Øieblik, kom en Brise. Man saae, hvorledes Seilene svulmede og Forstavnene neiede under det pludselige Tryk og skjød Skum foran sig. Men man saae ogsaa, at Skibet med dansk Flag ikke benyttede Vinden til at seile ind. Det lod sin Ledsager gaae frem, vendte selv om ligesom et levende Væsen, som en Mand, der har bragt en Kvinde i Sikkerhed og nu gjør Front mod hendes Forfølgere. Alle Folk paa Stranden kunde see, at det var kjækt gjort; men ligesaa hurtig havde de fjendtlige Baade af Brisens Natur mærket, at Krigens Chance var imod dem; de tiltraadte Tilbageslaget, snart beskyttede af et stort Krigsskib, der for fulde Seil stod ind mod Fjordmundingen.

Det var naturligt, at Capitainen, der havde frataget Fjenden et Skib større end hans eget og endda »sparket Forfølgerne ud af Porten, som de vilde ind ad«, og udført det i en Søbataille for Alles Blik, maatte vække megen Interesse. Men da han ikke hørte til nogen af Etaterne, vilde hverken Landstyrken, der laa i Byen, eller Søstyrken, der laa ved Skandsen, gjøre nogen Anstalt for at vise det. Maaskee havde man dog paa en eller anden Maade givet Noget tilkjende, hvis han var kommen iland strax; men der er en Barre med ikkun ti Fod Vand lidt nord for Rørvig, og før Prisen kunde blive bragt derover, maatte den tildels losses i Baade, hvilket Arbeide varede til langt ud paa Aftenen, og imidlertid fik man Leilighed til at tænke og betænke sig. Capitainen vilde være kommen til at gaae iland som en ganske almindelig Skibsfører, hvis ikke ud paa Aftenen Nogen var faldet paa at anbringe to Begfakler ved Enden af Alleen, altsaa lige tæt ved Landingsbroen, og Tanken herved var maaskee nok saa meget at vise de indkommende fremmede Baade Vei som at bevise dem Ære.

215

Men idet disse Fakler stode ganske ene og brændte ved Vandet, udbredte de en Høitidelighed, som om Nogen mere end en Konge var ivente. Rørvig Folkene gik til og fra, bestandig i Afstand fra Lyset, og dannede snart en større, snart en mindre sort Rand. Toldcontrolleurens Familie var i Haven. De kunde see Græsset og Træerne lyse i feeagtig Kreds omkring den ensomme Ild, medens de hørte Søens sagte Slag imod Stranden, snart som dybe Aandedræt, snart som hemmelighedsfulde Skridt, og ved en enkelt Opflammen af Faklerne saaes i svage, men forstørrede Omrids de faa Mænd, der stode ventende ude paa Dæmningen som paa Jordens yderste Odde.

Endelig kom Capitainen og blev hurtig ledsaget op til »Tolderens«, ved Siden af Toldcontrolleurens, hvor Embedsmændene vare samlede for at modtage hans »Declaration«. Idet han underveis kom ind i Lyset fra Faklerne og man saae hans blanke Hat og Kaardeheftet, raabte det oppe i Mørket: »Længe leve den raske Capitain! Alle Mand, Hurra!« Skaren skreg, halv undselig, halv vildt; men ved dette Raab udbrøde alle Børnene i Toldcontrolleurens Have i Graad, fra den Ældste til den Yngste.

Capitainen kom til at boe hos Tolderens, og Rørvig Folk syntes snart godt om ham. Det er bekjendt nok, at Folk, som de ere flest, naar de komme i Berørelse med en Mand, som har udmærket sig, meget snart see bort fra Bedriften, Dygtigheden eller desl. og kun fæste Øiet paa Personen, som han er til hverdags. Man kunde godt lide Capitainen, fordi han var høflig, og man fandt, at han slet ikke lignede de sædvanlige Kapercapitainer, der i Almindelighed vare yderst storagtige, naar de havde taget blot et lille Skib, og ofte bragte raa Svir og Sværm til det Sted, hvor de løb ind med en Prise. Skjøndt han var skjægget og solbrændt, fandt man ham smuk og undredes især over hans blide Øine; Fruentimmerne sagde, at der skulde vist Meget til at gjøre den Mand vred. Han var af en bekjendt Søofficierfamilie og havde været Søcadet; men paa Grund af en eller anden Feil - man sagde, en grov Insubordinationsfeil - havde han ikke kunnet blive Officier. Saa var han løbet bort, i fremmed Tjeneste, og kom nu tilbage med dansk Kaperbrev, men under et andet Navn; han kaldte sig Capt. Jehan.

216

I Rørvig vidste man Intet om hans personlige Forhold, hvorimod man snart af ham selv og af Mandskabet erfarede Alt, hvad der angik Skibet. Paa den Tid var der Meget, som nu vilde synes uregelmæssigt og besynderligt, men som man dengang godt förstod eller gled hen over. Skibet var ikke dansk, men førte i danske Farvande dansk Flag, fordi Capt. Jehan havde dansk Kaperbrev. Det tilhørte et Compagni i Marseille og blev formedelst dets overordenlige Hurtighed brugt ikke blot som Kaper, men undertiden ogsaa i særlige Missioner. Capitainen havde netop nu et hemmeligt Ærinde for den keiserlig franske Regering enten til det danske Hof eller til den franske Gesandt i Kjøbenhavn, og det var egenlig en Feil, at han ved at nærme sig en engelsk Convoi ikke havde modstaaet Fristelsen til at tage et rigt ladet Skib og derved blive sinket eller komme ud af sin Cours eller endog, som det viste sig, være nærvædet at blive taget. Saasnart han lykkelig havde fuldført denne Reise, havde han Udsigt til en betydelig Stilling i Frankrig, og naar man talte om Farerne ved at komme tilbage, loe baade han og hans Mandskab; thi »Falken«, saaledes hed Skibet, havde, naar det blot gjaldt om at undflye, intet Skib at frygte i de europæiske Farvande. Capitain Jehan pralede af Intet uden dette - hvis det ellers kan kaldes Praleri at udtale sig tillidsfuldt om et virkeligt Fortrin.

Under sit Ophold i Rørvig - der paa Grund af forskellige Omstændigheder blev langvarigt og kun afbrudt af en Reise til Kjøbenhavn - blev Capitainen snart en daglig Gjæst hos Toldcontrolleurens; men han kom, idetmindste i flere Uger, ikke til at tale et Ord med Lise. Det er ikke - og var endnu mindre dengang - Skik i jevne, danske Familier, især paa Landet, at en fremmed Gjæst strax faaer Leilighed til at knytte en Samtale med alle Voxne og fortrinsvis med de kvindelige Medlemmer. En saadan fransk Belevenhed vilde blive anseet for Paatrængenhed eller Courmageri, og den unge Pige, som foranledigede og modtog den, vilde synes meget fri, ja coquet. Man er ikke skinsyg paa spansk Maner; men Gjæsten skal være tilbageholden og give Tid. Han skal tale med Husfaderen eller høist Husmoderen og blive vel bekjendt med dem først. Det Keitet-Tilbageholdne, som herved opkommer i Forholdet til de Yngre, overvindes efterhaanden, men undertiden ad en farligere Vei; thi man begynder Samtalen med dem i flygtigt, ensomt Forbigaaende.

217

Men hvis der ikke er Leilighed til saadanne smaa Møder, kan en Gjæst blive temmelig gammel i Huset uden at have vexlet et Ord med dem, han maaskee helst vil tale med, og som med nedslagne Øine give Agt paa ham, medens Husfaderen, i den naive Tro, at Gjæsten vilde kjede sig tildøde uden ham, strax bemægtiger sig ham og hele Tiden søger at holde ham i Aande.

For Capitainens Vedkommende hidrørte Tausheden vel ogsaa fra, at han til alle Andre kunde tale om ligegyldige Ting, til Lise kunde han strax ikke have talt uden om hende selv. Som han selv sagde senere, var han angst for hende. Han havde seet Meget af Verden og troede sig Mand for at tage, hvad der tilkom ham; men ved denne unge Pige var der Noget, som syntes saa langt at overgaae, hvad han havde Ret til eller turde gjøre sig Haab om, at han opførte sig imod hende som mod et Væsen af anden, høiere Art end han. Men naar hun var tilstede, var egenlig dog Alt, hvad han sagde eller fortalte, henvendt til hende, og - som hun senere sagde - hun mærkede det.

Paa den anden Side var der ogsaa Noget, som han mærkede, uden ret at kunne klare sig det: hans smaa Vaner bleve iagttagne og hans Ønsker gjættede paa en Maade, hvorom han instinctmæssig sagde sig selv, at det hidrørte fra Noget, der ikke var almindelig Gjæstfrihed, Noget, som gjorde Luften underlig, elektrisk varm, fyldt af en Lyksalighed, der nærmede sig Barndomsverdenens; men han kunde ikke faae Øie paa det Sted i Luften, hvorfra det kom. Naar han saae ned, syntes det ham undertiden, at det maatte være Lise; men naar han saae op, var det borte. Imidlertid, det gav ham en saadan Fred og Lykke, at det tidt forekom ham, som om Jorden, han traadte paa, var hellig; han kunde undertiden ikke begribe, at det var ham, der var Kapercapitain.

En eneste Gang i Løbet af flere Uger kom han til at henvende et Ord directe til Lise. Man havde faaet Jordbær, og Børnene havde den Tro, at første Gang, man spiste af Aarets Frugt, kunde man ønske Noget og faae det opfyldt. Børnene raabte til Lise, da hun skulde spise det første Jordbær: Ønsk for mig! I samme Øieblik mødtes hendes og Capitainens Øine, og skjøndt han bævede lidt derved, sagde han: »Jeg skal reise; vil Jomfruen ikke ønske for mig?«

Hun svarede paa særegent rolig Maade: »Nei, jeg vil ønske for mig selv.«

218

En Dag mødtes de ved Diget nord for Haven. Veien derigjennem var saa smal, at en af dem eller Begge maatte standse, og nu vare de ene.

For dog at sige Noget sagde han: »Har De saa faaet Deres Ønske opfyldt, Jomfru?«

Hun blev blussende rød og spurgte: »Hvilket Ønske?«

»Det, De havde, da De spiste det første Jordbær.«

Hun svarede kort Nei.

»De faaer det nok opfyldt«, sagde han.

Med et Udtryk som af stor Angst, forekom det ham, sagde hun: »Hvorfor spørger De? Hvorfor siger De det?«

»Fordi jeg troer, at det, De ønsker, vil Vorherre nok opfylde, og fordi jeg selv vilde ønske Dem alt muligt Godt i Verden, Jomfru Lise, især nu, da det stunder til, at jeg skal bort.«

»Ja, det skal De jo«, sagde hun.

Hun sagde dette simple Ord simpelt og ligefrem; men alligevel var der i Tonen Noget, som, uden at han kunde gjøre sig Rede derfor, igjen tændte om ham den Atmosfære af Varme og Sympathi, han hidtil kun havde fornummet med nedslaaede Øine, og samtidig syntes det ham desuagtet umuligt, at den kvindelige Herlighed, der stod for ham, virkelig skulde bekymre sig om ham.

»Veed De, Jomfru Lise, hvorfor jeg spurgte Dem om Deres Ønske?« sagde han.

»Nei«, svarede hun igjen med den besynderlige Angst.

»Fordi jeg saa gjerne, saa inderlig gjerne - ja, det er maaskee urigtigt at sige det, De bliver maaskee vred - men jeg bærer saa megen Ærefrygt for Dem, Jomfru Lise, og saa megen - - det er, fordi jeg saa gjerne vil være med i Deres Tanker.«

»Gud forbarme sig!« raabte hun og vendte om.

Han forstod ikke disse Ord; men dersom de skjulte Noget, som hun vilde dølgge, saa forraadte det attenaarige Barn ved sin hele Holdning et Andet, som han gjættede, fordi han selv elskede.

»Er jeg virkelig i Deres Tanker, Jomfru Lise!« udbrød han, idet han greb hendes Haand. »Er jeg?«

»Ja, men lad mig bare gaae.«

»Er De mig god? Er det muligt, at Vorherre lader sit Himmerige falde ned til mig paa Jorden? Lise, hvis De er mig god, saa giv mig et Kys til Tegn paa, at jeg maa tale til Deres Fader, og at De vil følge mig.«

»Følge Dem?« sagde hun, idet hun saae sig om. »Følge Dem? Nei det kan jeg ikke - jeg kan ikke! - Saa maa De ikke kysse mig.«

Hun sagde det saa bestemt og overbevist, at han ganske tabte Haabet og sørgmodig sagde:

»Saadan er jeg aldrig bleven slingret fra Toppen helt ned i Afgrunden. Bedre havde det været for mig, om jeg ikke var bleven løftet saa høit men det var min egen Skyld.«

»Er De vred?« spurgte hun.

»Vred? Hvem kan blive vred paa Dem? Men det gjør ondt Eller vilde De forandre Deres Beslutning, dersom De vidste, at den gjorde mig meget ulykkelig?«

»Følge Dem bort herfra? Nej, jeg kan ikke! Frist mig ikke, jeg kan ikke!«

Med disse Ord gik hun.

Han kunde ikke forstaae hende. De havde talt for lidt sammen, til at der kunde være andet Menneskeligt imellem dem end poetisk, mysteriøs Attraction, fra hans Side mere bevidst som Kjærlighed. Men han blev nu saa usikker, at han ikke vidste, om hun var for barnlig uvidende til at kunne føle Kjærlighed, eller om hun maaskee var bunden ved et tidligere Løfte. Dog, ogsaa i begge disse Retninger blev han usikker ved en

Samtale med hende kort Tid efter.

I Naboens, Tolderens, Have, der stødte tæt op til, stod et stort, gammelt Morbærtræ, plantet i Christian d. 4des Tid. Deraf havde Lise faaet en Aflægger og plantet den i sin Have. Dagen efter at hun havde talt med Capitainen, flyttede hun den, uagtet Alle gjorde Indsigelser derimod og undrede sig over den Haardnakkethed, hvormed den ellers saa blide Lise vedblev sin Beslutning.

En Uges Tid efter traf Capitainen hende ene i Haven; hun stod ved Planten og saae opmærksomt paa den. Han vilde benytte Øieblikkets Ensomhed og spurgte bedende, om hun ikke havde betænkt sig.

Hun svarede ikke og vedblev at see sørgmodig paa Planten.

»Hvorfor seer De saadan ned? Hvad er der i Veien?« spurgte han.

220

Hun svarede: »Den kunde ikke flyttes. Den er død.«

Med den Kløgt, som Kjærligheden giver, gjættede han Meningen og raabte: »For Guds Skyld, Jomfru Lise! har De taget Varsel? Betænk dog, at den kunde være død, selv om den ikke var bleven flyttet!«

»Det er ogsaa sandt«, sagde hun langsomt, men tilføiede saa: »Det varsler jo ikke Noget, naar jeg bliver hjemme.«

»Det er jo netop det«, sagde Sømanden forsagt og fjernede sig.

Afreisens Dag kom, og han tog Afsked med Toldcontrolleurens; Lise sagde ham Farvel med sin sædvanlige, blide Ro.

Klokken var ti om Aftenen, da han forlod dem og lod sig roe ud til sit Skib. Inden han kunde lette Anker, var endnu noget Arbeide at udføre, hvortil han ikke selv behøvedes, og han lod sig igjen roe iland for at tage Afsked med det ham saa kjære Sted, Diget, hvor han havde talt med hende, og hvor hun havde ladet ham formode, at hun elskede ham.

Da han kom derhen, sad der i Sommernattens Halvmørke en kvindelig Skikkelse med en lille Bylt paa Skjødet. Det var Lise. Hun sprang op i hans Arme med Udraabet: »Jeg kan ikke lade Dig reise alene! Tag mig med, mens det er mørkt! Hvor Du er, er der to Fakler, og Vorherre vil stige ned!«

Han bar hende og Bylten, hvori hun havde sine nødvendige Klæder, som beruset, taus af Lyksalighed. Medens han bar hende, sagde hun: »Kan Du huske - ja, det husker Du - at Du for nogen Tid siden, da vi spiste de første Jordbær, bad mig om at ønske Noget for Dig, og at jeg ikke vilde, men ønskede Noget for mig selv?«

»Ja«, svarede han.

»Det var, fordi jeg ønskede, at Du vilde kysse mig, før Du reiste. Men dengang vidste jeg ikke, at det betød, at saa skulde jeg følge med Dig. Nu veed jeg det.«

»O!« sagde han og bedækkede hende med Kys.

Den næste Morgen vaagnede hun glad og sagde smilende til ham: »Nu gaaer jeg iland og siger Fader, at Du har bortført mig.«

Hun klædte sig paa og gik op paa Dækket og saae - Havet, Intet uden Hav.

221

Hun stirrede derpaa. Langsomt syntes det at gaae op for hende, at mellem hende og den Verden, der hidtil havde været hendes, hvor hun havde været Guds Engel fra Rørvig, laa et Svælg, der ikke kunde udfyldes, og som hun ikke ret havde tænkt paa førend nu.

Hun gik stille tilbage, klædte sig igjen af og lagde sig i den lille Køie.

Hvergang han kom ned til hende, syntes hun lykkelig og glad; men ti Dage efter Bortreisen var hun død.

Ud paa Efteraaret kom en Sømand til Rørvig; det var Capt. Jehan. Man kjendte ham knap igjen; thi han var blevet gammel. Han gik til Lises Forældre, fortalte dem Alt, hvad der var skeet, bad om deres Tilgivelse, og fik den.

Vinteren over boede han hos dem, siden i et lille Hus, som han selv byggede tæt ved det Sted, hvor hun havde siddet med Bylten paa sit Skjød.

Folkene paa Egnen gave ham et Tilnavn, der betegnede, at han havde afløst Guds Engel fra Rørvig: de kaldte ham Guds Djævel fra Søen, men sagde det efterhaanden uden at mene noget Ondt dermed.

Derimod opkom - maaskee tildels ved den Omstændighed, at han havde bygget sit Hus paa hint Sted - et besynderligt Sagn om ham. Man sagde, at der i hans Kammer var en stor Kasse med Guld og Sølv, men at der laa et Lig ovenpaa.

Nu er han for længe siden død og borte, og det trøster, at de ikke ere værst farne, som have følt meget.

222

Maser **En Episode af Simon Levis Liv**

I Anledning af, at Redacturen af et Blad, kort efter at jeg havde udgivet »Ravnen«, overraskede mig med den Tjenestebevisning at erklære eller antyde, at han havde kjendt Simon Levi: det var en retskaffen og afholdt Mand - tilskrev jeg vedkommende Redacteur saaledes:

Hr. Redacteur!

De har i Deres agtede Blad omtalt Dem selv som en personlig Bekjendt af en Hr. Simon Levi, hvem jeg har havt Leilighed til at berøre i min Fortælling »Ravnen«. De ville derfor behageligst tillade, at jeg forespørger hos Dem, om Hr. Simon Levi under sin personlige Omgang med Dem fortalte Dem noget Nærmere om en Hr. Philpots og de særegne Omstændigheder, der indtraadte for Hr. Levi og hans Søster, Frøken Gidel Levi, efter bemeldte Hr. Philpots Død. Hvis disse Omstændigheder ere blevne Dem bekjendte og De ikke selv har Brug for dem, vil De vistnok være saa artig at meddele mig saadanne Træk og Enkeltheder, som De endnu maatte huske, og som kunne tjene til vor fælles Vens Biographi. Skulde de derimod være Dem ubekjendte, tør jeg maaskee gjøre mig Haab om, at De alligevel, naar jeg har fortalt dem, vil i en Anmeldelse sige Deres Publicum, at De kjendte dem i Forveien; thi det bidrager meget til en Fortællings Værd i samvittighedsfulde Folks Øine, naar en æret Redacteur optræder som Vidne for dens fuldstændige Paalidelighed.

Ærbødigst

Forfatteren

Herpaa fik jeg det Svar, at Redactionen vel ikke for Øieblikket vidste Noget om, at Hr. Philpots var død, eller om, hvad der skete efter hans Død, men at Redactionen, hvis der offentlig blev meddelt 223 Noget derom, og den fandt Meddelelsen sandsynlig, vilde gjøre sig en Fornøielse af at attestere dens Sandhed og Virkelighed, fordi dette hører til en af de Maader, hvorpaa en Redaction gjør sig ligesaa interessant som nyttig.

Dette var mig et meget behageligt Brev; men det undrede mig, at vedkommende Redacteur ikke vidste Besked om den Kjendsgjerning, jeg nærmest sigtede til, eftersom den ikke var af en Art, som let glemmes: - Simon Levi var pludselig blevet meget rig. Omstændighederne, hvorunder det skete, vare i visse Maader poetiske, i andre ikke; men det er dem, jeg nu agter at fortælle.

Simon Levi sad en Fredag Aften i sin lille, tarvelige Stue og nød efter Ugens Slid Sabbathens Hellighed i dybeste Fred. Efter Gudstjenesten havde han med sin Søster Gidel spist en god Suppe og Steg, derpaa sagt Takkebønnen og sunget et Par af Davids Psalmer. Gidel havde sagte nynnnet lidt med, indtil Broderens eensformige, dæmpede Sang og hendes egen Nynnen havde bragt hende til at blunde; hun sad med foldede Arme i et Hjørne af Sophaen og nikkede, og Maaden, hvorpaa hun saa halvt vaagnede og et Øieblik nynnede igjen, viste, at hun bebreidede sig selv ikke at synge med, længe efter at Broderen havde ophørt at synge. Han havde fremtaget en Hrummisch (hebraisk Bibel) og var efterhaanden bleven aldeles optaget af Læsningen. Medens han saaledes sad der, med den gamle Fløilscalot skudt tilbage og en Tot graasprængte Haar strittende frem over Panden, var det egenlig ikke dyb, blid Tro eller Guds frygt, der maledede sig i hans skarpe, kantede Ansigt, skjønndt der aabenbart var en religiøs Stemning tilstede. Men der var tillige og væsenlig en eiendommelig Tilfredsstillelse, en dæmpet Triumph, som om han havde en Proces og hørte sine Vidner afgive al den Forklaring, han ønskede. Det var ogsaa en Proces: de sex Hverdage stode i hans Phantasi stævnedes for den syvende Dags Domstol; med de sex Hverdage fulgte hele Virkeligheden, og Alt tilsammen blev gjort til Intet eller til lutter Skin og Blendværk overfor de store Begivenheder og de store Forjættelser, som vedkom ham og hans Slægt. Han beviste ikke ud af noget Raisonnement, at Biblen havde

Ret; men Biblen beviste ham som eneste Realitet, at alt Andet havde Uret. Engang imellem rakte han uden 224 at vende Blikket fra Bogen Haanden ud og tog lidt af sin Dessert: graae Ærter. Det var dog ikke den Suppe, som almindelig kaldes graae Ærter. Ærterne vare kogte i salt Vand uden at briste og spistes enkeltvis og kolde. Som stor Delicatesse drak han undertiden lidt Øl til. Foragter hans Smag, I christne Gourmands; men misunder ham hans Mave.

Naar Alt kommer til Alt, kan det være en saadan Mand ligegyldigt, om Rigdommen eller »Lykken«, naar den er paa Vandring, træder ind i hans Hus eller ei. Men Skjæbnen vilde det nu saa; det store Budskab kom overraskende, pludseligt og med Magt. Phillips eller Philpots var død barnløs i Buenos Ayres og havde efterladt sin store Formue, efter Fradrag af nogle Legater, til lige Deling mellem Ferdinand Carøe, der havde reddet hans Liv, og Simon Levi, der engang havde staaet ham bi med al sin Formue. Den danske Consul derovre havde gjort Indberetning om Sagen til Udenrigsministeriet, og en af dettes Embedsmænd, en Legationsraad, havde selv paataget sig at opsøge Simon Levi for at see, hvordan en Mand og en Jøde saae ud, naar han pludselig blev rig.

Da det bankede paa Døren, antog Levi, at det var Schabbasgoien - den Christne, der for Betaling eller af Venskab paatager sig at pudse Lyset og lægge i Kakkellovnen paa Sabbathen, da man ikke tør røre ved Ild - og efter at have sagt: Kom ind! og hørt Døren aabne og lukke, uden at Tandem paa Lyset blev kortere, sagde Simon uden at vende sit Blik fra Bogen et utaalmodigt: »Nu?« eller egenlig: »Nuh -?«

Den Fremmede forstod det ikke, men fandt maaskee sin Fornøielse i at gjøre Situationen endnu lidt mere piquant, og blev derfor staaende i Taushed, hvorfor Simon Levi lidt efter tilføiede: »Nuh? Hvorfor snyder De ikke Lyset?«

Den fremmede Herre fandt det morsomt, tog Lysesaxen og pudsede Lyset.

»Se saa til Kakkellovnen«, sagde Levi, stadig med Øinene i sin Hrummisch.

Legationsraaden følte sig nu dragen ind i Eventyret som en Haroun al Raschid og nedlod sig ogsaa til den nye Tjeneste, der blev begjært; men Ilden var gaaet ud, og at gjøre Ild paa var ham dog for meget. Han sagde derfor: »Ilden er gaaet ud.«

225

Stemmen syntes Levi saa underlig fremmed, og han løftede Blikket op fra sin Bog. »Hvad er det?« sagde han ved Synet af den fine, fremmede Herre, »hvad er det? Hvem er De? Hvad vil De her? Hvad har De her at bestille?«

»De bad mig om at lægge i Kakkellovnen.«

»Hvem er De? Hvad vil De?« vedblev Simon Levi ganske uhyggelig tilmode.

»Jeg er kommen for at tale med Commissionair Levi.«

»Jo, det er mig«, sagde Simon Levi.

»Ja, det formodede jeg. Men jeg skal tillige spørge, om De kan bevise, at De er Hr. Simon Levi.«

»Bevise? Hvem tvivler?«

»Jeg tvivler ikke. Men kan De godtgjøre, at De er den Simon Levi, der er født i Fredericia og har lært Handelen hos en Hr. Heymann?«

»Godtgjøre det? Hvorfor skal jeg godtgjøre det? Jeg kræver ikke min gamle Principal. Han kan ligge rolig i sin Grav, og iaften er det min Helligaften. Undskyld.«

»Ja, men er det ikke Dem, der har kjendt en Hr. Phillips eller Philpots?«

Nu mærkede Levi, at der var Noget, og det var, som om det elektriske Stød, der gik igjennem ham, meddelte sig hans Søster; men uagtet hun var vaagnet helt op og saae paa den Fremmede med al Magt, gav hun dog intet Tegn paa Liv eller Deltagelse uden ved saa umærkelig som mulig at skille Armene fra hinanden.

»Phillips?« sagde Levi. »Kommer De fra Sydamerika? Vær saa artig at sætte Dem ned.«

»Nei, jeg er Legationsraad - -, og jeg kommer fra Udenrigsministeriet.«

Nu spurgte Levi ikke med Ord, han saae.

Legationsraaden vedblev: »Hr. Phillips eller Philpots er død.«

»Død?!« raabte Levi. »Phillips død! ... Stakkel! ... Boruch dajon emmes!1 ... Hvad døde han af? ... Um! Um! Phillips død!«

* »Ja, og har testamenteret Dem tohundredetusinde Daler.«
- 226

»Tohundredetusinde Daler? Mig? Hvem er De?«

»Jeg er Legationsraad - -.«

»Kan De bevise det?«

»Her er mit Kort«, svarede Legationsraaden smilende; »men De kan, hvad Dag De vil, henvende Dem i Ministeriet og faae al nærmere Underretning.«

»Drømmer jeg?« sagde Simon Levi; »Gidel, hørte Du det?«

»Jeg veed ikke, Simon; jeg troer det«, svarede Gidel blidt.

»Hvad sagde han?«

»Han sagde, at Phillips var død og havde testamenteret Dig tohundredetusinde Rigsdaler.«

»Og Du har hørt, at han kalder sig Legationsraad og er sendt fra Udenrigsministeriet?« vedblev Levi med et næsten truende Blik paa den Fremmede - et Blik, der optog hans Signalement og ligesom vilde holde ham fast som Gidsel.

Legationsraaden sagde: »De vil finde Alt, som jeg har sagt, og jeg kan tilføie, at De rimeligvis er bleven forurettet noget. Udenlands tumler man med saadanne Boer og lader saa lidt som mulig slippe bort. Men 400,000 Rd. er dog ogsaa en kjøn lille Skilling at dele. Jeg gratulerer Dem. God rolig Nat!«

Da han var gaaet, saae Simon og Gidel paa hinanden med et næsten dumt Blik. De vare udvortes sløve af indre Betagethed. Det er meget mere poetisk at tænke sig en saadan Rigdoms Komme end at opleve den. Naar man tænker sig den, saa er Rigdommen ikke materiel, en Bunke Sølv, Guld eller Sedler, men Længsels Opfyldelse, Idealers Opnaaelse, en stor Mængde Billeder af Lykke, der vise sig paa Tilværelsens Tærskel, medens Sindet mer eller mindre tydelig seer i Baggrunden en besynderlig Lysskikkelse, en Aand, en Fee, selve Lykkens Gudinde, med hvem man føler sig i hemmelighedsfuldt Slægtskab, og ved hvem man et Øieblik er som omskabt, idealiseret. Kommer derimod Rigdommen i Virkelighed, saa gjør den vel et Øieblik Overraskelsens store Indtryk; men strax efter opstaae, istedenfor Phantasien eller Skjønhedens Billeder, Planer, der møde Begrænsning, maaskee Ængstelse. Den virker næsten fysisk, spørger Organerne, hvad Nydelse de ville have, og lader dem paa samme Tid føle deres Endelighed. Som enhver pludselig Realitet passer den sjelden fuldstændig ind i den givne, tilvante; 227 den vil i Reglen synes at komme for sildig; der følger en Slags Smerte med, og i et Tilfælde som Levis forøges denne Smerte ved, at selve Rigdommen med al sin Realitet dog mangler Noget: den er kun tilstede som Bebudelse, Pengene ere ikke i Huset.

Endelig fik Simon Levi saa temmelig hele sin Natur tilbage, og han begyndte at tale.

»Rig? Tohundredetusinde Daler ... Gidel, kan Du forstaae det? Kan Du mærke det paa Dig selv, at Du er en rig Pige - for det er Du! Naar jeg er rig, er Du ogsaa rig - Narrestreger, Du har baaret Halvdelen af min Fattigdom ... naa, jeg vil ikke sige Halvdelen ... Men er der skeet nogen Forandring? Vi er rige Folk ... Hvad er det at være rig? Gidel, det svimler for mig. Kan jeg spise mere? Jeg er ikke sulten. Kan jeg drikke mere? Kan jeg strække mig tre Alen og blive en Garder? - Du skal have en sort Silkekjole, Gidel ... Men naar Du saa har en sort Silkekjole? Engang skal vi Alle lægges i vor Ligkiste, ligesom stakkels Phillips - um! Stakkel! - Vi skal i et Stykke Lærred og med en Smule Jord under vores Hoved - hvad er saa Penge? Kan Du tage dem med? Narrestreger, Noget maa der være derved, en Mand fra Udenrigsministeriet løber ikke med Snak Tohundredetusinde Rigsdaler, totusinde Gange hundrede Riggsbankdalersedler ... ottetusinde Rigsdaler om Aaret til 4 pCt., og vil jeg være en Nar og gjøre 4 pCt. - hvad skulde jeg saa tage mig for? - Lad os blot sige 5 pCt., det er 10.000 Rdl. om Aaret ... 10,000 Daler om Aaret, Gidel! Det er 30 Daler om Dagen ... Men lad mig in Emmes1 have 30 Daler om Dagen! - hvad saa? Tredives Daler om Dagen, hvad er det? - Gidel, jeg vil sige Dig Noget, som vi ikke har talt om, siden vi var ganske smaa Børn: min Ryg er ikke rigtig lige som andre Menneskers. Narrestreger, jeg har baaret paa det nu i saa mange Aar og ikke sagt det; men kunde jeg for 27 Rdl. om Dagen blive af med den lille Pukkel og beholde 3 Rdl. sikkert og blive en ung Mand, eller for 3 Rdl. om Dagen blive af med Pukkelen og beholde 27 Rdl., saa vilde jeg forstaae 30 Daler om Dagen! Men hvad skal jeg nu med 30 Daler om Dagen? Pukkelen bliver, og de 200,000 Daler kommer maaskee ikke, og det
*
- 228

er bedre ikke at troe derpaa - endskjøndt, Narrestreger, en Mand fra Udenrigsministeriet kan ikke holde Folk for Nar - - Gidel, hvad nytter det at være rig, naar man ingen Penge har? Her sidder vi to rige Folk - kan

Du see det paa mig? Kan jeg see det paa Dig, Nebbisch! Hvad mener Vorherre med det? Vil han gjøre Nar af os to Gamle? Naa, lad os sige: han vil ikke gjøre Nar, men at det er hans Villie, at vi ikke skal mangle paa vore gamle Dage. Velsignet være Gud! - Gidel, jeg vilde ønske, jeg kunde sove inat.«

Han gjorde en Bevægelse som for at gaae ind i sit Sovekammer, men standsede pludselig og sagde:

»Og hvad vil min Broder, den Vindbeutel, sige?«

»Han vil blive glad«, sagde Gidel.

»Jo, han vil blive glad! Og hvordan vil han blive glad? Han vil strax laane 400,000 Rd. af mig - Gidel, jeg siger Dig, jeg paalægger Dig: Du maa ikke sige Noget om de 200,000 Rd.«

»Men, Simon, troer Du da, det kan blive skjult?«

»Skjult? Hvem siger, det skal skjules, at jeg har arvet en Smule? Hørte Du ikke selv, han sagde, jeg var bleven snydt, jeg skulde havt meget Mere? Hvis de kunde have snydt mig endnu mere, havde de gjort det, Du kan sværge en Ed derpaa! Nu, lad de Schweilim (Kjeltringer) til Gjengjæld gjøre mig nogen Gavn - lad os sige - Vorherre bevare's, det være sagt i en god Stund, og jeg vil ikke tages paa Ordet - men lad os sige, de har snydt mig for 180,000 Rd., saa har jeg 20,000 Daler tilovers at fortælle min Broder om, den Vindbeutel.«

»Han er for stolt til at komme og bede Dig om Noget, Simon«, sagde Gidel; »men Maser maa Du jo give, og Du kan ligesaa godt tilbyde ham det som en Fremmed.«

»Min Broder stolt! Jo, han er stolt! Imod hvem? Imod mig, fordi jeg er en fattig Mand! Og imod Dig, fordi Du er en fattig Pige! Men det gjør ikke Noget! Han har Lov til at være stolt! Han skal være Familiens Første! Gjør det Dig ikke ondt, at det ikke er ham, der arver?«

* - 229

»Simon, Simon dog!« sagde Gidel næsten grædende; »er det den Velsignelse, som Rigdommen bringer i Huset?«

»Hvad sagde jeg da, Gidel? - Narrestreger, tør Dine Øine, Din Broder Simon gjør Dig ingen Fortræd. Sig ikke noget ondt Ord om Rigdommen. Den bliver nok til Velsignelse, den skal blive til Velsignelse, med Guds Hjælp! Du og jeg skal have det godt paa vore gamle Dage. Hvem veed, maaskee faaer Du en Frier och, nu veed jeg, Gidelche, hvorfor Du vil have det bekjendt om alle tohundredetusinde Daler: Du vil forgyldes fra Top til Taa, saa kommer de løbendes!«

Gidel lo og sagde: »Jo, det var Grunden.«

»Hvor gammel er Du, Gidel lebe lang! - lad mig see, syv og fyrrer - in Emmes, Gidelche, Du *kan* blive gift endnu; *jeg* betaler.«

»Spørg nu ikke saadan, Simon. Lad mig være en gammel Pige og blive hos Dig, til jeg lukker mine Øine.«

»Gidel, det maa Du ikke tale om. Veed Du, siden jeg er begyndt at blive ældre, har jeg tidt havt en Tanke, og den kom nu igjen med de mange Penge: Hvad nytter det Altsammen til? Alle vi Mennesker skal ud og begraves. Enten skal jeg døe før Dig eller Du før mig, og begge Dele er saa tungt, Gidel.«

»Tal nu ikke derom, Simonche. Vi bliver sammen, vi To.«

»Ja, hvis Du ikke gaaer hen og gifter Dig.«

»Simon!«

»Nu, nu, jeg skal aldrig sige det mere, undtagen naar Du forlanger, at Folk skal vide om alle de tohundredetusinde Daler.«

»Naar Du ikke vil have det, Simon, skal jeg ikke tale.«

»Naar Du ikke taler, taler jeg heller ikke. - Lad os nu gaae iseng. God Nat, Gidelche! Prøv nu, hvordan en rig Pige sover!«

Det er nu nødvendigt at sige et Par Ord om den Broder, Simon Levi havde, og hvem han kaldte Vindbeutelen, af mange Grunde. Dels var Broderen en velvoxen, smuk Mand, der havde sluttet sig, rigtignok paa overfladisk Maade, til den christelige Aand og Tænkemaade og ganske anderledes havde Omgang med Christne end Simon. Der var i denne hans Lethed Noget, som Simon Levi allerede Aar tilbage havde kaldt Vindbeutleri. Men dernæst havde Broderen i Henhold til sin Omgang med de Christne christnet eller 230 moderniseret lidt paa sit Navn. Egenlig hed han Mordochai, men var fra Barn af bleven kaldt Mortche, og den

sædvanligste Oversættelse deraf er Marcus. Men da ogsaa dette lød temmelig stærkt jødisk, havde Mortche efterhaanden formildet det til Martin, hvilket for Simon var et nyt Vindbeutleri, skjøndt ganske i Enhed med det Øvrige. »Min Broder Mortche Martin«, pleiede han at kalde ham, men kun til Søsteren Gidel; thi Simon var endnu en fattig Mand og kritiserede ikke høit. Men naar der var Anledning, pleiede han at tilføie: Naar Mortche bliver til Martin, hvad bliver saa Simon til? Saa kunde han sidde og udfinde alle Navne fra Søren til Sidse og halvt ærgre sig, halvt more sig derover; thi hvad skal en fattig Mand gjøre? Han maa efterligne Bien og stræbe at suge lidt Fornøjelse ogsaa af det, der er bittert. Dette var altsaa det andet Vindbeutleri. Det tredie og væsenligste var, at Mortche eller Martin egenlig sad i smaa Kaar, men slog forholdsvis stort paa. Han var nu engang ligesaa sangvinsk, som Simon var melancholsk, antog, at Vorherre nok vilde sørge for ham, blot han holdt sig rask og munter. »Jeg bliver dog aldrig rig nok til at efterlade min Søn og Datter Noget«, sagde han sædvanlig, »lad dem saa have en glad Ungdom med min Kone og mig og lære at omgaaes Folk, og efter min Død ville de gjøre, som jeg gjorde efter min salig Faders Død: jeg fik det Brød, jeg skulde have. Hvad nytter det at være kritlich og sætte sig graae Haar i Hovedet før Tiden?« Det kunde Simon Levi ifølge sin Natur ikke tilgive, tilmed da Broderen som Følge af denne Philosophi aldrig havde Noget eller i hvert Fald kun meget Lidt tilovers til Søsteren Gidel, men lod Simon ene sørge for hende. Naar Tanken gik i den Retning, sagde Simon til Gidel: »Din Broder Mortche.«

Af alle Tegn paa, at Mortche eller Martin slog for stort paa, var intet Simon mere ubehageligt end, at han om Sommeren havde Marquiser. Simon boede i en lav Stueetage paa Skyggesiden, Broderen i en 3die Etage paa Solsiden, og Simon følte derfor ikke, at Broderen kunde være synderlig plaget af Sol; men Et vidste i alt Fald Simon, og det var, at hans Forældre og Bedsteforældre ikke havde havt Marquiser. Disse tre havde Marquiser udenfor Broderens Vinduer vare for ham som Flag, der vaiede betydende om en unaturlig Ærgjerrighed, Glæde eller Lystighed, og aldrig kunde han 231 gaae forbi uden at see op og mumle: Marquiser! Vore Owaus Owauseinu! Marquiser! - Men det var Altsammen en dulgt Mumlen, Simon var en fattig Mand.

Imidlertid vare Mortches eller Martins Børn blevne fuldvoxne, og han talte om, at hans Søn Frederik - i Synagogen var han ved sin Fødsel bleven kaldt Schlaumo, efter Bedstefaderen; men Schlaumo eller Salomo kan ordret oversættes ved Frederik - skulde overtage Forretningen, og samtidig blev der saa smaat talt om, at Frederik var forelsket i den smukke Rikke Jacobsen. Smuk var hun, og en livlig, god Pige havde hun ogsaa Ord for at være; men det var det Hele; thi Jacobsen kunde netop slaae sig igjennem. Men dette lod ikke til at bekymre Mortche eller Martin; han sagde: Hvor Meget fik jeg med min Kone? - Nogen fuldfærdig Forlovelse var det ikke; men man »talte om« de to unge Folk, og Simon Levi kunde, da han ogsaa kjendte den unge Pige, ikke lade være at føle Noget derved. Han udtalte sig imidlertid ikke derom til Trediemand; men til Gidel sagde han, første Gang Sagen var paa Bane: »Wenn zwei Meisim tanzen, wer bezahlt die Leisim?«² Hans Mening var, at eftersom Frederik var et kjønt og flinkt, men uformuende Menneske, burde han gjøre et godt, d.v.s. formuende Parti. Men det er i Grunden et Spørgsmaal, om Simon Levi havde denne Mening uden med Forstanden; af Hjertet kunde han enten blot ønske de to unge Folk god Lykke eller ogsaa, fordi han selv var saa overseet, være fornøiet med, at Broderen ikke blev knyttet til en rigere Familie og saa fik fuldstændig Ret med sit »Vindbeutleri«.

Saaledes stode altsaa Sagerne paa det mærkelige Tidspunkt, da Simon Levi fik Budskab om sin store Arv.

Denne Nat sov Simon ikke meget. Saasart han var fjernet fra Lyset, der havde skinnet paa den Fremmede, og fra Gidel, der havde seet og hørt ham, tabte Sagen i Tilforladelighed, og han maatte gjenfrembringe den ved Hjælp af Sandsynlighedsberegninger eller rettere ved Overveielse af det Usandsynlige i, at Nogen her skulde

* *
-- 232

kjende Philpots og vide Noget om hans Ungdomsforhold til ham, Levi, og betjene sig deraf til en grusom Spøg. Men hvergang Sagen saaledes blev ham sandsynlig, blev den igjen for stor til at kunne være rigtig sand, og en ny Uro fremkom ved Tanken om, hvorvidt han havde Ret til næste Dag, Sabbath, for at faae Vished at gaae til Udenrigsministeriet i en Forretningssag. Han beviste for sig selv, at Synden egenlig ikke var stor eller idetmindste var tilgivelig, og faldt i en kort Blund derved; men da han vaagnede og stod op, kom Betænkeligheden igjen. Dels blev han angst ved Tanken om at staae overfor en Mand, der vilde give ham en pludselig, afgjørende, maaskee sønderslaaende Vished, dels havde han en overtroisk Følelse af, at Rigdommen kunde svinde bort, hvis han i ringeste Maade fristede Gud og greb efter den netop paa Sabbathen.

Da han paa samme Tid som ellers kom til Synagogen og upaaagtet som ellers gik til sit Stade i en af de nederste Rækker i Sidegangen, sagde han til sig selv: Øi, nu skulde der med tommelange Bogstaver staae skrevet paa mig: Her kommer en Mand paa tohundredetusinde Daler - saa skulde vi see! Hvad skulde vi see? Nei, vi skulde ikke see! De vilde spørge: Simon, hvor er de tohundredetusinde Daler? - Hans Naboer, Folk i smaa Kaar som han selv, hilste ham med Ønsket om en god Sabbath. Da den egenlige Gudstjeneste ikke var begyndt, fik man ogsaa lidt Tid til at spørge hinanden om, hvorledes Ugen var gaaet. En trak jovialt paa Skuldren og sagde, man maatte finde sig i, hvad der blev En undt. En Anden klagede over de daarlige

Tider. En Tredie sagde, at han den foregaaende Dag havde gjort en uventet god Handel og tjent tyve Daler. - »Contant?« spurgte Simon Levi. »Ja.« - »Pyscht, det er Mere, end jeg kan sige!« - Denne Tvetydighed morede ham; men han var besynderlig tilmode: som en Kongesøn, hvis Slægt var bleven opdaget, og hvis Fødselsbeviser vare hos Kongen til Afgjørelse, eller som en Fugl, hvis Vinger skjøde ud, og som snart skulde flyve op, til almindelig Forbauselse for dem, der havde troet den en lille, skrutrygget Commissionair. Som det ofte gaaer os, naar vi ret inderlig ønske Noget for os selv: at Hjertet synes at svulme af inderlig Kjærlighed til Gud, der kan give os det Attraaede, saaledes blev Simon meget religiøst rørt og lovede i store, men ubestemte Træk, hvilken Mand han vilde blive for Synagogen og Menigheden. Saa kom en 233 Mand ind, om hvem han vidste, at han eiede en halv Million. Det var en anselig, svær Mand, selvbevidst at see til, men tillige med et Udtryk af Alvor og Fromhed. Han gik op til sin Plads nærvæd Bedepulten. En Jomfru, der fra Galleriet seer sin Elsker træde ind, kan ikke følge ham med mere Opmærksomhed end den, hvormed Simon Levis smaa, skarpe Øine fulgte hvert af denne Mands Skridt. Han blev ikke modtaget af Nogen med slavisk Ærbødighed; Ingen nikkede dybere til ham end han til dem; men alligevel var der i det fortrolige Blik, hvormed de Fornemmere hilste, i den Agtelse, der laa ligesom i Atmosfæren omkring Manden, Noget, der sagde Simon Levi, at dette ikke erhvervedes ved tohundredetusinde Daler eller Mere, men tillige ved Fødsel, Familieforhold, et helt Livs Virksomhed. Med skarp Forstandighed opfattede han sin egen Persons Begrænsning og følte, at i en vis Henseende vilde Rigdommen blive ham en Smerte. Paany og bestemtere end den foregaaende Aften stod det for ham, at Ingen skulde vide rigtig Besked om Arven, at han ikke vilde søge Rigdommens Pynt, men dens Virkelighed, og saa kom der et Øieblik, men ogsaa kun et Øieblik, hvor den blev ham ligegyldig.

Næste Morgen tidlig reiste han til Fabriken ved Helsingør og spurgte Carøes, om de vidste Noget. Han vilde, syntes det, nærme sig Afgjørelsen ad saa lang Omvei som mulig. De svarede, at der var kommet en Forespørgsel; men eftersom Ferdinand og hans Kone vare borte - Ferdinand havde faaet Skib at føre - vidste de ikke Andet end, at der nok var tilfaldet Ferdinand Arv fra Sydamerika.

Levi drog Veiret dybt. Her mødte han altsaa Sagen i Skikkelse af Virkelighed. Han sagde: »Jeg spør, fordi det interesserer mig, at Hr. Carøe bliver rig, og fordi jeg ogsaa faaer en Smule ved samme Leilighed.«

»Skal De da ikke dele lige med Ferdinand?« spurgte man.

»Jeg skal have en Del; men det er store Kjeltringer derovre i Sydamerika, og jeg faaer ikke mere end tyvetusinde Daler. Men det er ogsaa godt! Jeg er meget godt fornøiet!«

De umistænksomme Carøes antog det for Sandhed, og Levi følte sig sikker paa, at naar der fra denne Side blev fortalt om Sagen, vilde den blive fremstillet i den Skikkelse, han ønskede.

Men han kunde ikke forhindre, at Rygtet snart udbredte sig i 234 Kjøbenhavn og ikke blot fortalte Sandheden, men langt overdrev den. Som klog Mand valgte han da, ikke at stille sig imod Strømmen, mens den var stærkest.

»Jo«, sagde han, »jeg arver en Million. Vil De give mig nihundredetusinde Daler for den?«

Kom En og spurgte, om det ikke var tohundredetusinde Rigsdaler, saa svarede Levi: »Vil De gjøre Nar af mig? Under De mig ikke mere end tohundredetusinde Daler? Det er trehundredetusinde Rigsdaler og Staldrum og Vognremise og Alting frit i Huset. Værsgo at besøge mig, naar jeg faaer min Vognremise.«

Fiffig var han; men han havde ogsaa med snue Folk at gjøre, der ikke let tabte Sporet, om ogsaa han søgte at udviske det. Adskilligt kom imidlertid til og gjorde Folk usikre. Det varede længe, inden Pengene virkelig indløb, saa længe, at man allerede trak paa Smilebaandet ad de Guld- og Sølvgruber, som Simon Levi havde i Peru og Mexico. Da Pengene saa endelig kom, skete det ikke paa engang, men i Terminer, saa at selv velunderrettede Folk modsagde Rygtet om de store Summer. Og dengang var der endnu ikke i Kjøbenhavn en skarptskuende Ligningscommission, der forhindrede en ærlig Mand uden Borgerskab fra at sidde stille sammenbøiet over sine Rigdomme uden at svare Skat deraf eller endog offentliggjorde ham i »den grønne Bog.«

Saaledes fik Levi sit Ønske opfyldt. Men da saa det Hele eller Størstedelen af Arven var indkommet, grebes han af en stor Inconsequens. Han havde lidt saa meget, af Misundelse, af Skadefryd, af alle de Stemninger, som opkom ved Rygternes Skiften. Han var bleven rykket ud fra hele det Lag, den Classe af Mennesker, han hidtil havde tilhørt, om ikke med Venskab, saa dog med den Slags Kammeratlighed, der kommer af fælles Vilkaar. Et Øieblik var han blevet dem for rig, et andet Øieblik havde han kun været en Sæbeboble med Rigdommens Farver; derpaa var igjen kommet en Slags Agtelse, den Agtelse, der socialt altid ydes en formuende Mand; men hermed var ikke fulgt Venskab og Omgang: han havde faaet Rang i en højere Classe, men kun en titulair Rang, Personen blev udenfor, var og blev den lille Commissionair uden Dannelse og uden Indflydelse. Smertet af dette vilde han pludselig svinge Tryllestaven og træde frem i hele sin Herlighed. Han havde paa en 235 Høitid givet 500 Rd. til de Fattige; i den Anledning bærede man ham i Synagogen med en Mitzwo, Fuldbyrnelsen af en Ceremoni ved Thora, og da den Slags Ting ordnes i Forveien

med samme Omhu som nogen Hofceremoni, havde han kunnet forberede sig paa Dagen og gjøre Anstalt til et stort Festmaal hjemme hos sig. Der manglede kun Gjæster; men dem indbød han i Synagogen. Han henvendte sig først, med Angst og Ydmyghed i Hjertet, til hin anselige, rige Mand og bad ham om den Ære o.s.v. Den anselige Mand besluttede, eftersom Indbydelsen kom i Synagogen, at gjøre en Gud velbehagelig Gjerning og nedlade sig; han svarede med sin dybe Gutturalstemme: »Jo; hvorfor ikke? For en Gangs Skyld. Jeg vil komme.« Andre svarede paa mere dannet Maade Ja, atter Andre undskyldte sig. Levi indbød ogsaa et Par Fattigere, gamle Bekjendte. En af dem havde nøie givet Agt paa, hvem han først indbød, og svarede: »Jeg er for simpel til Jert nye Compagni. Lige Børn lege bedst.« Der var for Simon en grum Ironi i de sidste Ord, og mod Sædvane havde han ikke et Ord rede til Svar.

Selskabet begav sig hjem til ham, og egenlig gik Alt meget ordenligt, undtagen for Simon. Han kunde atter og atter sige sig selv: »Jeg er en Mand paa tohundredetusinde Daler«; men han var ikke istand til at skyde sig selv personlig i Veiret og udføre en Værts Rolle med Frihed. Han vidste, at Værten vel er den Ringeste i sin Stue, men dog tillige den Første, at han skal hædre den mest ansete Gjæst paa rette Maade, o.s.v. Men hvergang han med en Værts Ret vilde nærme sig hin anselige Mand, følte han sig som i Skyggen af et Taarn, der ragede op over ham, ikke blot i Forhold af 500,000 til 200,000, men med det Ubeskrivelige, mange Aars Autoritet. Uvilkaarlig var han efter nogle Minutters Forløb kommen til at staa i en Krog, i Samtale med den fattigste Gjæst. Han følte det Skjæve i sin Stilling og greb enhver Leilighed til at komme ud af Stuen og være borte fra det Hele. De to aldrende Sødskende havde et skrækkeligt Øieblik i Sovekamret. Man skulde gaae tilbords, og Simon mente, at Gidel skulde gaae ind og tage den fornemme Mand. Gidel vilde nok gaae ind, men mente, at den fornemme Mand maatte tage hende; »men hvis han ikke gjør det, Simon?« - »Hvis han ikke gjør det?« sagde Simon blegnende af Angst og Vrede og ude af Stand til at røre sig. - »Simon leb«, sagde endelig Gidel, »tilbords 236 maae de. Gaa Du ind og sig til ham: Seid mauchel1, og før ham tilbords.« - Simon svarede efter nogen Tøven: »Jeg vil gaae ind og sige ham: Seid mauchel, og naar han ikke vil være mig mauchel - na! saa lever jeg dog imorgen, hvis det er den almægtige Guds Villie!«

Ved Bordet kunde naturligvis ikke indtræde den Selskabelighedstone, som berøer paa Fælleskab i aandige Interesser. Hvor høi Betydning Religionen end har, er det dog hverken i Kirken eller i Synagogen, at man iflæng skal vælge sit Selskab. Men der vil blandt tilfældig sammenførte Jøder i Reglen være noget Fælles, som Underholdningen kan tye til, og det er Interessen for »polske« Historier. En besynderlig Naivitet blandet med Fiffighed, Uforsømmethed, slaaende, funklende Vid, Selvironi, synes fortrinsvis at udmærke de polske Jøder, og Anekdoter om dem spredes fra Leipzig Messen ud over alle de Lande, hvor Jøderne forstaae det Jargon, den Blanding af Tydsk og Hebraisk, som kaldes »Mauscheln«, og som ved sin eiendommelige Rhythmus og sine Ordspil giver disse Historier deres egenlige Kryderi. Under Maaltidet, som i Førstningen var taust og stivt, begyndte først En at fortælle sin Sidemand en saadan Historie, en Anden huskede en, som ogsaa var god, og en Tredie havde hørt en ny. Snart var man saa gemytlig, som fælles Latter kan gjøre et Selskab. Den anselige Mand gjorde ikke Fordring paa at føre Ordet, men tillod godmodig, at man morede ham med at fortælle. Ved at iagttage denne Sagernes lykkelige Gang svømmede Simon Levi i Henrykkelse og begyndte at troe sig en sand Balboes, en stor Vært. Men Skjæbnen vilde, at han af ganske Lidet skulde styrtes fra sin Høide. I et christent Bordselskab, hvor der blev fortalt saa muntre Historier, vilde Stemningen stige og blive forhøiet af Vinen. Men Jøderne drikke meget lidt. De tømme ikke let ud af deres Natur, ud af den hele Besindighed, passende for praktiske Folk og for religiøse Folk, som vide, at Maaltidet skal endes med en værdig Fremsigelse af den lange hebraiske Takkebøn. Man ophører aldrig ganske at være en Menighed, hvis religiøse Præg er blandet med et nationalt. Derfor skete det, at den Gemytlighed, som de polske Historier havde fremkaldt, slog over i en vis hjertelig, fortrolig

* 237

Tale om jødiske Forhold i Almindelighed, om Jødernes Skjæbne her og i andre Lande. Etsteds var der en Forfølgelse at omtale, et andet Sted havde en eller flere Jøder svunget sig høit. Jødernes Feil bleve omtalte, og som Exempel blev nævnet En, der etsteds udfordrede de Christne med sin Rigdom, altid vilde trænge sig frem, intriguerede, gjorde sig vigtig, men var bleven ydmyget.

Den anselige Mand tog nu Ordet og sagde: »Geschiet ihm Recht! Hruzpo!1 Der skete ham ganske Ret! Man stiller sig ikke paa Taaspidserne, om ogsaa man er en rig Mand. Penge er Meget. Penge er ikke Alt.«

Den anselige Mand tænkte maaskee ved disse Ord aldeles ikke paa Simon Levi, og de Andre heller ikke, i første Øieblik. Men Simon fornåm dem strax som en Hentydning, og mulig var det Udtrykket i hans Ansigt, der bragte de Andre til at høre Ordene endnu engang. Selve Samtalens Natur havde hidført en Pause; nu blev den pinlig, og Ingen kunde komme ud over den. Der faldt et Vink om, at det var Tid at bensch (sige Bødbønnen), og Simon kom derved ud af den Art Stivkrampe, som havde betaget ham. Men han forglemte sig i den Grad, at han, istedenfor at indbyde den Værdigste eller Fornemste til at sige Bønnen for, selv sagde den. Medens han med alle ydre Tegn paa Devotion, med lukkede Øine og gyngende Overkrop, fremsagde Bønnen, huskede han sin Feil, fortrød den, men var dog paa en Maade tilfreds med den, af Trods og Vrede, tænkte han sin Rigdom, fandt den utilstrækkelig, var ulykkelig.

Da det Hele var forbi og Gjæsterne var gaaede, sagde Simon Levi efter en lang Taushed til sin Søster: »Na, een Gang er ingen Gang! Een Gang har jeg været meschugge2.« Efter ny, lang Taushed tilføiede han

med den besynderlige jødiske Selvironi: »Hør, Gidel, veed Du hvad? Jeg forstaaer det ikke. Man siger jo, at Lykken er en Nekeivo³. Nu, hun skal være velkommen! Men hvad vilde hun hos mig? Jeg forstaaer det ikke. Hvorfor gik hun ikke heller til en ung, smuk Mand? Kan Du forklare mig det?«

Gidel svarede: »Vil Du vide det, Simon?«
* * *
— — — 238

»Om jeg vil vide det! Hvorfor spør man? Kan Du svare?«

»Fordi en ung Mand maaskee vilde beholde Alting selv; men Du kan give unge Mænd.«

»Um!« sagde Simon og kom pludselig tilbage i en Tankeretning, der slet ikke var ham behagelig.

Længe før han fik alle tohundredetusinde Daler under Laas og Lukke, strax ved første Indbetaling, var et pinligt Spørgsmaal indtraadt for Simon Levi. Det var om *Maser*. Ifølge Loven skal man give Tiendedelen af, hvad man erhverver, til de Fattige, og der er mange flere Jøder, end man troer, som den Dag idag efterkomme denne rent moralske Lov. Men da Simon Levi begyndte at tænke paa denne Pligt og anstille Betragtninger derover, syntes der ham en stor Forskjel mellem, om en Mand sad i et jevnt Erhverv og deraf aarlig gav Tiende, eller om han pludselig fik en stor Driftscapital. Skulde han ifølge Lovens Bogstav give Tiendedelen af den hele Capital, altsaa 20,000 Rd., eller aarlig Tiendedelen af Capitalens Renter? Tilsyneladende vilde Resultatet i begge Tilfælde blive et og det samme; men Regningen var denne: Hvis jeg paa engang giver 20,000 Rd., saa maa jeg fremtidig hvert Aar endvidere give Tiendedelen af Renterne af de øvrige 180,000 Rd., hvorimod, hvis jeg beholder de 20,000 Rd., saa kan jeg aarlig give Renterne af dem, og det kan da forslaae for det Hele. »Tyvetusinde Rigsdaler paa engang!« tilføjede Simon ved sig selv. »Hvilken retskaffen Kjøbenhavnervil give 20,000 Rd. paa engang, fordi han faaer en Smule Arv fra Sydamerika? Hvem vilde være nærmest dertil? Min Broder! Trænger han? Har han ikke Brødet i Huset? Fik han tyvetusinde Daler, han vilde flyve op og skrike Kykiliky som en Hane og træde mig paa Nakken og være den Første i Familien, og saa vilde han speculere med mine Penge og ruinere sig selv, den Vindbeutel!«

Men hermed var Sagen ingenlunde afgjort. Sæt ogsaa, at hans Angivelse kunde staae som officiel overfor Vorherre, at han med Rette kunde betragte sig som ansvarlig og skatskyldig Eier af ikkun 20,000 Rd. og beholde Resten ganske for sig selv, saa havde han dog anbragt Pengene saaledes, at han af nogle fik 5 eller 6, undertiden 7 pCt., af andre ikkun 4 pCt. Hvilke af disse vare Vorherres? Den officielle Rentefod var 4 pCt.

Endelig blev Sagen fuldstændig indviklet ved en sidste Omstændighed.

239

Vi have seet, at Levi paa hin Høitid gav 500 Rd. til de Fattige. I Forveien havde han givet sin Broder Mortche eller Martin 1000 Rd. og troet at gjøre en god Handel derved. Broderen var kommen til ham, og med den Lethed, Fortrolighed eller Nedladdenhed, som Simon ikke kunde modstaae, havde han faaet ham til at tale og indrømme, skjøndt ubestemt, at Arven var en ganske god Sum Penge. Saa havde Broderen ganske som i Forbigaaende hentydet til en Vexel paa 1000 Rd., han skulde betale, og Simon havde, for ikke at bøde med en høiere Sum for sin uforsigtige Tale, strax sagt til Broderen: Lad det være *Maser*. Og saa havde Broderen taget derimod, tilsyneladende hjertelig tilfreds, men overbevist om, at der var meget, meget Mere, at Simon for Gud stod i Gjæld til ham.

Dette var altsaa 1,500 Rd., og desuden havde Simon i Stilhed givet hist og her nogle Summer til Beløb af et Par hundrede Rigsdaler, hvilke han knap nænnede at sætte Vorherre paa Regning, fordi denne Velgjørenhed havde foraarsaget ham selv Glæde; men han førte dem dog tilbogs. Ialt ca. 1,700 Rd.

Hvis man nu har Taalmodighed til at gjøre en Talberegning, saa vil man see, at - Levis officielle Angivelse af Arven til 20,000 Rd. forudsat som rigtig - hans Aars-Indtægt af Arven, efter 4 pCt.-Rentefoden, var 800 Rd.; han stod altsaa ifølge denne Regning i Forskud for Vorherre med ikke mindre end 900 Rd.

Endog hvis Renten af de 20,000 Rd. blev ansat saa urimelig høit som til 7 pCt, altsaa til 1,400 Rd., stod han i Forskud med 300 Rd.

Og det eneste Ubehagelige ved denne gunstige Status var, at den kun var officiel, at Samvittigheden kunde gjøre en anden Regning og ikke havde anden Undskyldning end, at siden han ikke havde den hele Fornøielse af Rigdommen, burde han heller ikke betale hel Skat af den. Men der er maaskee mangen æret Medborger, der ved Selvangivelse til Indkomstskat kommer i et lignende Dilemma overfor Spørgsmaalet om, hvad der er Formue, og hvad der er Indtægt, hvor høit han efter sin Følelse bør beskattes, og hvor høit Ligningscommissionen vilde troe at kunne sætte ham.

Uroligheden ved at bære paa to forskellige Regnskaber, der aldeles ikke vilde stemme, forblev i Levis Sind og bragte ham undertiden til at gjøre Ting, man ikke kunde forstaae. Saaledes kom han engang op paa en Maleri-Auction, ikke for at kjøbe, men for at 240 være mellem Godtfolk og faae sig en Passiar, eftersom

han nu saa ofte kjedede sig. Deroppe var en Kunstkjender eller Kunstnynder, som ved at støde sammen med Levi og see paa ham vel ikke tiltroede ham Kunstbegeistring, men antog, at han var Kjøber. Han fortalte Levi, at især nogle af Malerierne fortjente Opmærksomhed: Kunstneren var død, havde i levende Live stridt mod Forladthed og Fattigdom, og nu først erkjendtes hans Talent. Levi købte paa engang for over tusinde Daler, hvilket dels kom af, at han med Et følte sig mindet om Maser og i Kunstnerne saae nogle af de Fattige, han strengt taget skyldte Penge; men dels vilde han ogsaa lade den Christne see, at man ikke forgjæves gjorde Appel til en Jøde, og endelig havde han saa mange tomme Vægge hjemme. Strax efter indfandt sig den urolige Uvished om, paa hvilken Conto de tusinde Daler skulde sættes. Vare de nyt Forskud for Vorherre eller Afbetaling paa Gjælden eller ingen af Delene, eftersom han dog selv havde faaet Malerierne? Men, som han ganske rigtig sagde til sig selv, vilde han nogensinde for sin egen Persons Skyld have tilladt sig den Overdaad at købe Malerier? Vilde han ikke ladet sig nøje med Kobberstik eller Lithographier? Paa hvis Regning kom altsaa de 1000 Rd?

Hans Forstand, der kun altfor godt kjendte Loven, gav Svaret overordenlig klart og ubehageligt; hans Sind hyllede sig i Dunkelhed og fandt Skjul, men aldrig tilfulde.

Hvis et Menneske bestandig skulde tænke paa sin Overtrædelse eller sit Mellemværende med Vorherre, maatte han enten bringe det til fuldstændig Afsoning eller gaae fra Forstanden. Den milde Natur, der har gjort os skrøbelige, har ogsaa til en vis Grad givet os et Middel imod Skrøbelighedens Angst: vi kunne tænke paa andre Ting. Og Simon Levi fik for en Stund andre Ting at tænke paa, nærmest som Følge af selve Malerikjøbet. Det henledede paany Folks Opmærksomhed paa ham og hans Formuenhed, og man kom til det Resultat, at han var meget rig, men ikke forstod at omgaaes Penge. Man mente, kort sagt, at han havde en Schrull¹. Dette

*
- 241

foranledigede, at en Mand henvendte sig til ham med et Forslag. Der var en meget fornem, men ogsaa meget forgjældet Person i Udlandet, som vilde reise et Laan og give Pant, rigtignok kun paa 6te eller 7de Prioritet i sine Eiendomme; men den regerende Fyrste, hans Slægtning, som ikke netop vilde garantere Laanet, interesserede sig dog for det og vilde gjøre vedkommende Laangiver til Ridder. Trods al Simon Levis Forstandighed blussede det i hans Sind ved denne Fristelse. Hans Rigdom havde hidtil givet ham saa ringe Tilfredsstillelse, saa lidt baade af ydre Agtelse og indre Ro. Selv i sin Familie var han ikke sikker paa at være den Første; hans joviale, velvoxne Broder, der tog imod hans Penge, behøvede kun at vise sig for at rage op over ham. Men hvis han fik en Ridderorden! Hvis det stod i Aviserne, at Particulier S. Levi allernaadigst var udnævnt til Ridder af den og den Orden! De, som kjendte ham, vilde spørge, hvad han da havde gjort. »Naa, saa spør de! Folk bli'er ogsaa kjede af at spørge, naar de ikke faae Svar. Lad dem pille derved. Efter nogen Tids Forløb sidder Ordenen dog ganske fast og seer ud som en anden Fortjeneste. Og naar jeg om Schabbas kommer med Gidel under Armen fra Schulen¹, og vi gaae op ad Nørregade til Volden, forbi Brandvagten, saa maa Brandvagten præsentere Gevær, og gaae vi rundt til Amalienborg, saa maae Garderne med deres store Huer præsentere Gevær! Der er ingen Snak! De maae! Hvilken S'hrie² for Gidel, Stakkel, at opleve det! Og kommer jeg til min Broder - Narrestreger, naar det har staaet i Aviserne, maa han respectere det, og tænker han, saa tænker jeg med og siger til mig selv: Naar man er en Kötzin³, kan man købe en Orden, - hvad gjør Du mig saa?«

Det undgik imidlertid ikke Simon Levis Opmærksomhed, at naar en simpel Commissionair henvendte sig til ham i en saadan Sag, saa maatte der være noget ikke ganske Rent ved den i finansiell Henseende. Det var ham tydeligt, at han skulde tabe Penge; han vilde blot see klart og vide, hvor megen virkelig Sikkerhed der var, og hvor Meget der skulde gaae i Løbet. Da Underhandlingerne begyndte,

* * *
-- -- 242

vilde man ikke rigtig ud med Sproget, rimeligvis fordi der slet intet Solidt var, og saa viste sig en ny, uventet Vanskelighed. Da man paa vedkommende Sted fik nøiagtig Underretning om, hvem der skulde have Ordenen, blev man betænkelig. Forholdene vare af den Art, at man i Øieblikket ikke vilde prostituere sig ved at decorere en Mand, der vel, som det syntes, var ærlig og uberygtet, men var en lille Jøde i en af Smaagaderne, ikke engang en Vexeler, endsige Banquier. Herom fik Levi dog Intet at vide. Man holdt ham hen for dog maaskee, hvis alt Andet slog feil, at bruge ham. Vedkommende fornemme Person tilskrev ham endog flere nedladende Breve, hvori han hentydede til, hvor smukt det vilde være, om han, Levi, først indlagde sig Fortjenesten og saa ventede Lønnen. Men saa dum var Simon Levi ikke.

Imedens Levi var beskæftiget med dette Fata Morgana, kom han ogsaa i Ro med sin Samvittighed. Han besluttede at stifte et Legat; efter hans Død skulde der oprettes en Stiftelse for gamle Jomfruer, som skulde bære Navnet: Ridder S. Levis og Søster Gidel Levis Stiftelse. Engang hvert Aar skulde der holdes en særlig Gudstjeneste, hvorved hans Navn skulde mindes og en Sang afsynges. Han nød i Tankerne Ceremonien, som om han var tilstede. Med Hensyn til sit Regnskab sagde han da til sig selv: »Svirer jeg? Drikker jeg? Spiller jeg? Vil jeg øde de Penge, Vorherre har sendt mig? Saa lidt vil jeg øde dem, at der skal blive flere! Hvor kunde Han, med Respect at sige, have faaet en bedre Bestyrer end mig, naar bare jeg ogsaa maa have en Smule min frie Villie?«

Dette var en lykkelig Tid for Levi; men som al Lykke, der er for meget grundet paa Phantasi, skulde den ikke være varig, og Stødet, der kom, førtes ikke fra en Side alene.

Et Uveir var draget op tætved. Simons Broder Mortche eller Martin var nu engang af en sangvinsk Natur, og de tusinde Daler, han havde faaet, tilligemed Forvisningen om betydeligt Mere, der i Øieblikket blev forholdt ham, bragte ham til at speculere. Istedendfor at overgive Forretningen til sin Søn og lade ham gifte sig tog han selv fat med ny Iver, »for at Søn og Svigerdatter skulde gaae ind til noget Betydeligt«. Ved en saadan Leilighed er Planen meget simpel: man kjøber paa Credit i store Partier, og man skaffer sig en forholdsvis stor Fordel ved at sælge paa Credit i mindre Partier, og saalænge 243 Ens udestaaende Fordringer rigtig komme ind, er der et virkeligt Overskud. Omstændighederne vare Mortche gunstige; Folk gave ham Credit, dels fordi han var godt lidt, dels fordi man baade her og i Hamborg antog, at hans Broder stod bagved. En Tidlang indkom ogsaa hans Tilgodehavende saa promte som ved et Uhrværk; han betalte sine Creditorer, fik ny Credit, udvidede sig. Han havde taget Borgerskab som Grosserer. Nu skulde Sønnen være hans Compagnon; der blev officielt friet hos Jacobsens, og Brylluppet fastsattes til Efteraaret. Saa blev der megen Festlighed i de to Familier. Simon Levi saae Broderen alt mere true med at blive »Familiens Første«, men fandt sig deri og deltog med stille Værdighed i Festlighederne: hans Blik var fæstet paa det kommende Ridderkors.

Men pludselig gik et hamborgsk Hus fallit, og derved faldt en af Støtterne for den store, men skrøbelige Bygning, Mortche Levi i Hast havde reist. Faren laa ikke blot i, at man skyldte dette Hus Penge, men ogsaa og væsenlig deri, at det havde været indviklet med en Mængde Kjøbmænd i Provindserne, Huset M. Levis Debitorer. Hvor mange af dem vilde staae? Hist og her var det øiensynligt, at man kunde frelse sine Penge ved at behandle vedkommende Kjøbmænd skaansomt eller endog hjælpe dem over Krisen. Kort sagt: Huset Mortche Levi behøvede Penge og atter Penge.

Hvo var nærmere end Simon? Mortche gik ogsaa strax til ham, men i en høist ulykkelig Stund; thi Simon havde netop faaet at vide, at den fornemme Person havde hjulpet sig ad anden Vei: det lysende Ordenskors var forsvundet fra Synskredsen, han sad i Mørke, ligesom sunken ned i en dyb Brønd, og følte sig ynkelig lille, vred paa Skjæbnen, vred paa sig selv, fordi han havde haabet, troet og været en Beheimø.1

Mortche saae et mørkt Ansigt, men antog, at Simon vidste om det Indtrufne, og var selv fra gammel Tid vant til den Kjendsgjerning, at en Mand, der skal ud med Penge, er som Is og lempelig maa tæs op. I dette Tilfælde antog han dog, at der ikke behøvedes store Anstrengelser. Han havde ikke tabt den stolte Følelse af at være
*
— 244

Grosserer. Han følte sig overbevist om, at hans »Hus« egenlig var godt og hans Forretning »smuk«; der behøvedes ikke en Gave, men et Laan, som kunde hjælpe ham ud af en øieblikkelig Forlegenhed og løfte ham endnu høiere end før. Han anede ikke, at dette var det største Offer, han for Øieblikket kunde forlange af Broderen: Simon skulde løfte ham og derved trykke sig selv endnu mere ned! Alt Haab skulde Simon opgive for sig selv og blot gjøre Broderen stor!

Mortche fremførte altsaa Sagen aldeles forretningsmæssig, viste Forlegenhedens Art og forlangte af Broderen, ikke en bestemt Sum, men en Tilsigelse om at ville hjælpe efter Omstændighederne, mod sædvanlig Garanti og sædvanlig Rente.

Efter en Pause sagde Simon: »Hør nu, Mortche, jeg maa sige Dig det, Du er ingen solid Kjøbmand.«

»En stor Nyhed!« svarede Mortche, idet han tvang sig til at lee; »hvor skulde den Soliditet komme fra? Hvad vor salig Fader efterlod, veed Gud og hver Mand, og anden Arv har jeg ikke faaet.«

»Det er ikke det«, vedblev Simon; »det er ikke det, at Du er en Dalphen1; mangan Mand begynder med Ingenting; men han venter med at slaae ud, til han har Noget. Da Du var en lille Mand, skulde Du have tre store Marquiser, og da Du fik Lidt mellem Hænderne, skulde Du give Credit herfra til Ringkjøbing og fra Skagen til Neumünster - spærre Øinene op paa Folk over det hele Land, pyscht!«

»Naa«, svarede Broderen, »naar det efter Himlens Villie gaaer en Mand skjævt, maa han høre Noget. Jeg har gjort mit Bedste; men maaskee har jeg feilet. Jeg har feilet. Oschamti, Bogadti2 skal jeg sige hele Ramsen, Simon?«

»Du skal ikke sige hele Ramsen. Hvem er jeg? En Synder for Gud. Du skal kun indrømme mig det, at Du er ingen solid Kjøbmand.«

»Det har jeg sagt. Men nu siger jeg endnu en Ting, Simon: Jeg har troet, at Du var et godt Menneske.«
* *
— 245

»Naar man giver sin sidste Skilling bort, er man et godt Menneske.«

»Det er der ikke Tale om. Du kan gi'e eller lade være at gi'e - skjønt, hvem taler om at gi'e? Du kan laane eller lade være at laane. Men Du tør ikke bebreide Din Broder Noget, naar Vorherre har rørt ved ham.«

»Jeg bebreider ikke! Jeg siger ikke Andet end, hvad jeg kan forsvare for Gud: Du er ingen solid Kjøbmand. Og hvorfor siger jeg det? For at bebreide Dig det? Vorherre bevare mig! Hvad kan Du gjøre derfor? Saadan er Du. Men naar Du selv kommer og siger, jeg skal hjælpe Dig, saa siger jeg: Mortche, jeg kjender Dig. Hvad der staaer paa Debet-Siden, seer Du rosenrødt, og hvad der staaer paa Credit-Siden, seer Du lilliehvidt. Det er Din Natur; jeg bebreider Dig det ikke. Jeg bebreide? - Men naar jeg skal sætte min Smule Penge i Din Forretning, saa vil jeg ikke forlade mig paa Dine Beregninger - ikke fordi Du vil narre mig, men fordi Du seer paa Din Maade - og derfor siger jeg: Lad et Par Forretningsmænd, virkelige Forretningsmænd, opgjøre Din Status, lad Alting blive klart og lyst som Dagen, og saa vil vi see.«

Mortche kunde ikke for sig selv nægte, at der var nogen Billighed deri, endskjøndt han naturligvis langt vilde have foretrukket, at Sagen var gaaet stille af og ingen Fremmed havde faaet Adgang til hans Bøger. Han havde nu ogsaa en Anelse om, at selv naar Simons foreløbige Betingelse blev opfyldt, vilde Sagen ikke gaae ganske glat. Men han havde ikke Andet at gjøre. At søge Hjælp hos Andre og derved tilkjendegive, at hans Broder ansaae hans Stilling for haabløs, vilde strax føre ham i Fordærvelse.

Inden han forlod Huset, vilde han dog skaffe sig en Forbundsfaelle til at føre hans Sag, medens han var borte. Han gik ind til Søsteren og fortalte hende, at hans Hus var i Fare. Gidel havde i nogen Tid skrantet, og hun var denne Dag meget lidende og nervesvag. Hun brast i høi Graad.

Denne stærke Medfølelse skar Simon i Hjertet som en Utaknemlighed og Tilsidesættelse imod ham. Han kunde ikke forstaae hendes Kjærlighed eller tilsyneladende Forkjærlighed for Broderen, og hun kunde vel knap forstaae den selv. Hun elskede Simon uden at tænke derover, uden at have faaet sin Kjærlighed maalt eller sat 246 paa Prøve. Han var paa en Maade hende selv. Mortche elskede hun, ikke »fordi«, men »uagtet«, tiltrods for det, som Simon kaldte hans Vindbeutleri, men ogsaa fordi han var gift og havde Børn, samt endelig fordi Mortche i sit Væsen havde Noget, der bragte Fornøielighed, et Pust fra en livligere Verden, et Glimt af Poesi. Og nu vilde Verden lægge sin klamme Haand paa denne eneste poetiske Blomst, hun kjendte.

Simon fandt sig i Tilsidesættelsen, eller hans Mismod over hende var snart forbi; men han lod sig ikke rokke; han stod bag en stærk Forskandsning. Til hendes bedste Argumenter svarede han: »Naar en Mand bringer mig en Sæk uden Bund og forlanger, jeg skal fylde den, saa svarer jeg: Lad sye Bund i Din Sæk, min gode Mand, og kom saa igjen. Basta!«

Kort Tid efter bragte Mortche den Opgjørelse, som Simon havde forlangt. Den var underskrevet af to vederhæftige Mænd og gik ud paa, at Huset M. Levi under de forhaandenværende Omstændigheder behøvede 20,000 Rd.

Simon skreg høit som i legemlig Smerte. Dels syntes Summen ham for stor, dels havde den i Størrelse en uhyggelig Lighed med hin Sum, som han skulde have betalt i Maser, men hvoraf han kun betalte Renten. Han havde betalt mere end Renten; foruden de Summer, vi allerede kjende, havde han efterhaanden i Velgjørenhed tilføiet ikke Ubetydeligt. Han stod efter det dobbelte eller tvetydige Bogholderi, som han havde foretrukket og vænnet sig til, i anseligt Forskud for Vorherre, og alligevel blev nu den hele Sum forlangt: Maser af alle 200,000 Rd. Der var heri noget sælsomt Drillende, som tirrede ham til Modstand. Det Hele syntes ham en Sammensværgelse, hvorved man saa smaat lo i Skjæget og vilde gjøre ham til hans Broders Fodskammel. Der var noget særeget, ikke egenlig Uretfærdigt, men Underfundigt heri, som bragte det Onde i ham til at reise sig: han vilde under den Tvang og paa den Maade ikke gjøre Godt.

Skjøndt han allerede havde taget sin Beslutning, gjennemlæste han dog Papirerne med tilsyneladende stor Opmærksomhed og sagde endelig: »Det er klart og lyst som Dagen! Tyvetusinde Daler til Dine Creditorer!«

247

»Ja«, sagde Mortche; »men saa er der Udsigter til, at alle udestaaende Fordringer vil komme ind.«

»Udsigter? Jo, Udsigter. Lange Udsigter. - Og hvis de ikke kommer ind? Og hvis Huset M. Levi imidlertid spekulerer og igjen kommer i Underballance? Nei, Mortche, Du er min Broder, og hvad Tjeneste jeg kan gjøre Dig, vil jeg gjøre Dig; men jeg betaler ikke Dine Creditorer.«

»Men, Simon, saa maa jeg jo gaae fallit!«

»Saa gaaer Du fallit. Man har seet større Huse gaae fallit.«

Forgjæves udhævede Broderen, hvilken Tort det vilde være for hele Familien, hvis han gik fallit, forgjæves hentydede han til, at hans Søns Giftermaal rimeligvis vilde gaae overstyr - Simon havde faaet sit Nei sagt og tilføiede blot: »Fordi Du gjør Gjæld, skal jeg betale! Fordi der skal være Bal, skal der dandses paa mit Hoved! Na, nit! Lad Alting blive feiet rent! De løber vel ikke bort imens med Rikke Jacobsen, og har jeg

en Smule, bliver der ogsaa en Smule til Din Frederik.«

»Det vil sige«, raabte Broderen, »Du vil have Rachmonus (Barmhjertighed) og give os Almisse! Jeg skal komme til Dig og faae Ugepenge af den Maser, Du har at betale! Nei, Simon, ikke endnu! Først vil jeg sælge Alt, min Smule Sølvtoi, Dynen af min Seng - hvad vil jeg ikke gjøre! - Du slaer Haanden af mig - Gud vil hjælpe!«

Den kolde Sved stod Simon paa Panden, da Broderen med disse Ord gik ud af Døren; men det Gode i ham havde ikke Magt til at kalde ham tilbage. Han *vilde* ikke betale Mortches Creditorer, han *vilde* see ham gaae fallit; han *vilde* selv være den Første i Familien og saa hjælpe efter sin egen »frie Villie«.

Trods hine stærke Ord mente Broderen dog ikke, at Alt endnu var afgjort, han stolede paa Søsteren. Men Gidels Ildebefindende var tiltaget, Smerten sløvede hende, og hun blev paa en Maade, som Mortche ikke kunde beregne, et Redskab imod ham; thi Deltagelsen og Bekymringen for Gidel var en ny og hemmelig Undskyldningsgrund for Simon med Hensyn til Broderen: Naar han saa fuldstændig, som han gjorde, tog sig af hende, kunde han vende Ansigtet bort fra mere tvivlsomme Pligter.

248

Men det stod skrevet i Skjæbnens Bog, at netop der, hvor Simon vilde glemme, skulde han paa egen Maade blive mindet.

Der blev Intet sparet paa Gidel; hun havde ikke blot en af Byens berømteste Læger, men de bedste jødiske Vaagekoner; der blev lagt Halm udenfor Huset, for at hun skulde kunne sove. Hvergang Simon kom ud paa Gaden, gjorde det ham bitterlig ondt, at Gidel ikke selv kunde see, at hun laa syg som en Prindsesse. Der var i den Stilhed, som Vognene pludselig iagttog nærved Huset, noget næsten ligesaa Høitideligt som ved Forbøn i Synagogen. Men hendes Sygdom tiltog eller kom til en Krise, og Lægen erklærede, at han maatte skride til en Operation.

»Er der Fare derved?« spurgte Simon beklemt.

Lægen svarede: »Vi staae jo Alle i Guds Haand; men egenlig, overhængende Fare seer jeg ikke. Det er ikke værdt at opsætte; jeg vil komme lidt efter Middag.«

Da han var kommen igjen med sine Instrumenter og havde lagt dem tilrette, bemærkede Simon Levis skarpe Øine, at han gjorde Korsets Tegn over dem. Skjøndt man sjelden i det daglige Liv seer det Tegn blive gjort, kjendte Levi det dog næsten instinctmæssig og antog, at Lægen var bekymret med Hensyn til Operationens Udfald. Han sagde med tilspidset Mund, der saae baade indsmigrende og lidt maliciøs ud: »Undskyld, Hr. Professor, De gjorde et lille Kryds over Deres Knive. Bliver De vred, naar jeg spør: »Hvad betyder det?«

Professoren blev næsten undselig; i hans Stand pleier man ikke at bære Religiøsitet tilskue og allermindst at komme i Conflict med Andres religiøse Følelser. Han svarede blidt og næsten undskyldende: »De skal ikke blive bange og heller ikke tage det ilde op, Hr. Grosserer. Det er blot et Tegn, jeg gjerne gjør, i min Guds Navn, naar et andet Menneskes Helbred og maaskee Liv afhænger af min Haand.«

»Naa, et Tegn i Deres Guds Navn Hr. Professor«, sagde Simon i en Tone, der lød for Lægen som dum Høflighed. »Vil De ikke vente et Øieblik, Hr. Professor? Vil De være saa artig at vente et Øieblik?« tilføjede han strax efter og gik ind i sin Stue.

Han gav sig til at gaae op og ned med en Uro, som om han søgte Skjul, medens han sagde til sig selv:

249

»Was is do mehr? Hvad er der i Veien? Simon, vær ingen Nar! Der er Ingenting i Veien. Han er en dygtig Mand. Narrestreger, jeg kan være rolig, jeg har gjort Mit. Na, han gjorde et Tegn! Hvad er et Tegn? Et Tegn kan man sagtens gjøre; det koster ikke Noget! Kan Syge cureres ved at gjøre Tegn, saa bliver der ikke mange Apothekere. Og hvad kommer det mig ved? Tegnet schmatter1 ikke. - Men jeg kunde ikke lide det, da jeg saae det - jeg *kan* ikke lide det; det gjør mig benauet, jeg *er* benauet Det var, ligesom der blev En mere i Stuen. Og hvem er det? Han siger, det er hans Gud. Kemech2! Hvis det er den rigtige Gud, er det dog min Gud. - - Adaanoi Elauheinu3, hvis det var Dig og Du stod og saae paa, at de trak og sled og skar paa min Søster Gidel for at gjøre hende rask, og Bal Hamoves4 stod udenfor, og Du saa sagde: Hvorfor betaler hendes Broder Simon mig ikke de Penge, han skylder mig? Schema lisroeil5, jeg kan ikke holde det ud, det løber rundt for mig Hvor meget skylder jeg Ham? Narrestreger med det Legat efter min Død! Hvis Han vil have sine Penge og curere Gidel, maa jeg betale i levende Live - hvor meget er det?«

Han aabnede en Skuffe fremtog Papirer og gav sig til at regne med stor Omhyggelighed, vistnok aldeles mekanisk; thi han kjendte jo Facit, og Spørgsmaalet var kun om at tage en Beslutning.

Lægen aabnede Døren, saae med Forundring eller Forbauselse Simon Levi endog i et saadant Øieblik

sidde ved Papirer og regne, og sagde: »Om Forladelse, Hr. Grosserer; men jeg kan ikke godt vente paa Dem, især hvis De har mange vigtige Forretninger?«

»Vigtige Forretninger? Det er en vigtig Forretning! Vigtigere, end De troer! Nu kommer jeg.«

Han lukkede Øinene og næsten hele Ansigtet fast sammen og sagde: »Nu er det gjort.«

Derpaa gik han ind til Søsteren og sagde: »Gidel, min Søster leb,
* * * * *
- - - - - 250

lad ham nu komme til, i Herrens, den almægtige Guds Navn. Jeg siger Dig, Du bliver rask.«

»Hvordan kan Du sige det saa vist?« sagde Gidel blidt og rystende af Angst, idet hun beredte sig.

»Hvordan jeg kan sige det? Hør efter, Gidelche, læg Dit Hoved herop, saadan«

Og hviskende ind i hendes Øre sagde Simon Levi: »Jeg har betalt Maser. Din Broder Mortche skal have de tyvetusinde Daler, han skal være den Første. Jeg skylder Vorherre dem, han vil være tilstede - skjøndt ikke saa mange; men han skal have dem, alle tyvetusinde, for Din Skyld. Nu behøver Du ikke være bange, Gidelche, og jeg er heller ikke bange.«

»Simon«, sagde Gidel, »Gott soll Dir bentschen! Gud skal velsigne Dig!«

Fra den Tid af blev Simon Levi meget lykkeligere end før; han havde Fred i Sindet, var paa sin Maade munter og spøgefuld i daglig Omgang, blid og velgjørende, saa at han erhvervede sig det gode Navn, man, som alt anført i Begyndelsen af denne Beretning, skal have tilkjendt ham. Han kom ogsaa til Anseelse, skjøndt ikke i en stor Kreds. Da Broderens Sager vare ordnede og Forretningen igjen gik godt og mere solidt end før, blev Sønnen Frederik gift med Rikke Jacobsen. Det var et stort Bryllup, og da Simon saae Bruden i det hvide Slør under Hruppern¹ og sin Broder med Lystighed træde Glasset itu og sin Søster og Folk omkring pyntede og høitidelige, og han saa tænkte, at dette skjønne Syn for en ikke ringe Del var hans Værk, lukkede han Øinene og sagde: »Jeg takker Dig, almægtige Gud, for, at Du tog de 20,000 Daler fra mig, og Du skal i Fremtiden faae Alting ærlig og Mere til!«

Ved Bordet blev der holdt Taler, først for Brud og Brudgom, saa for Brudens Forældre; men da derpaa den, det tilkom, reiste sig for at udbringe Brudgommens Forældres Skaal, afbrød Mortche ham høflig og sagde: »En Skaal skal først. Min Broder Simon gaaer foran.
*
- 251

Hvorfor skal vi nægte det, som Enhver veed? Dette er hans Værk. Mine Børnebørns Børn skal velsigne hans Navn. Derpaa vil vi Alle raabe Hurra!«

Da Simon begyndte at komme sig af sin Rørelse, følte han noget Blødt om sin Hals og noget Varmt ved sin Kind. Det var Bruden.

Saadan gaae det Alle dem, der ikke selv have Børn!

252

Levi og Ibald

Efterdi Simon Levi er bleven betragtet ikke som en digtet, men som en virkelig Person, der gaar omkring imellem os og har vist mig den Godhed et Par Gange at diktere sig selv i Pennen, har det ikke kunnet undre mig engang imellem at modtage Breve med Forespørgsel om ham. Rigtignok spurgte ingen af de ærede Brevskrivere om hans Bopæl, man forlangte ikke at gjøre hans personlige Bekjendtskab; men med deltagende Hjertensgodhed ønskede man at erfare, hvorledes det videre gik ham. En meget æret, aldrende Herre skrev gjentagende - sidste Gang endog med nogen Uvilje »paa 'Litteraturens Vegne« - at der skete en Forsømmelse, naar vi nu engang havde en saadan Mand og jeg kunde sætte ham i Stil og ikke gjorde det. Derpaa svarede jeg ikke, men fandt i mit stille Sind, at man var meget urimelig. Sæt ogsaa, at jeg havde Tid og Lejlighed til at gaa om og passe paa Hr. Levi, lytte og lure og nedskrive Alt, og at jeg saa vilde offentliggjøre det uden Diskretion, saa maatte der dog, før man lod Noget trykke, ske Noget, der var Trykning værdt. Ganske smaa Ting tør unægtelig trykkes, men helst i Sammenhæng med noget Betydeligere, der hæver dem frem. Men hvor tit skal vel noget Betydeligt hændes en Mand i saa smaa borgerlige Forhold som

Hr. Levi? Er det ikke allerede Meget i en saadan Mands Liv, at han kom til at spille en Rolle i Familierne Krogs og Carøes Historie, og at han fik Arv fra Phillips og kom til at give Maser? Dernæst, selv om Noget indtraf - og Noget er unægtelig indtruffet - vilde det formentlig ikke gaa an at fortælle det som Dagsnyt i et Blad; det burde, som den aldrende Herre rigtig skrev, sættes i Stil, og Sligt tager Tid. Nogen Tid bør endvidere hengaa, for maaske at medføre, at det Skete indhylles i et Halvlys, der gjør godt. Endelig kommer til, at ikke ethvert Øjeblik er lige gunstigt for en Meddelelse som denne om Simon Levis Kampe og Skæbner. Jeg ved virkelig ikke, om Øjeblikket nu er heldigt; men jeg vil antage det og gaar da lige til Sagen.

253

1

Efter de store Forstyrrelser og de stærke Sindsbevægelser, der vare i Kampen om at give Maser, var Simon kommen til Ro eller til Leje i Forholdene. De vare de samme som forhen og dog noget forandrede. Han var stadig for Samfundet den ubetydelige Mand, der ved Tilfælde var blevet rig og ikke kunde træde synderlig i Tjeneste med sin Rigdom og sin Personlighed; men han var voxet i sin Familie og tillige i sig selv. Hvor meget det end havde været hans simple Pligt at give Maser, saa havde han dog ved at give udrettet Noget, hjulpet sin Broder, sat sin Brodersøn Fredrik i Vej og gjort hans Bryllup. Det kunde ikke glemmes af de Andre, og for Simon var Brodersønnens Hus et Sted, hvor han havde ligesom anbragt det Bedste af sig selv, og mod hvilket han følte en Slags Taknemlighed. Det var hans Stolthed, og han takkede Gud derfor. Forholdene syntes saaledes at tyde paa, at Simon Levi, der nu var nogle og tredsindstyve Aar, havde Udsigt til en rolig, sorgløs Alderdom og en stille, blid Død.

Men egenlig Ro, Hvile, Tilfredshed hørte ikke til hans Natur - og et Menneskes Natur er jo i vid Udstrækning dets Skæbne. Han havde selv engang spurgt: »Spiller jeg? Drikker jeg? Svirer jeg?« Nej, af den Slags var Uroen visselig ikke; den var mere af aandig eller sjælelig, nærmest af religiøs Art.

Selve hans Religiøsitet bestod jo ikke i, at han mystisk søgte efter Guds Væsen eller med Aandsmagt stræbte efter at gribe Verdens Væsen og sig selv. Efter Omstændighederne maatte det Religiøse for ham være dels stolt Glæde, der i Øjeblikke, paa Festdagene, kunde bryde ud i Jubel, dels en Beskjæftigelse, et Middel til Samværen med Andre ligesom i en Klub, dels en Art Assurance. Ja, det var Tryghed, han søgte og ikke kunde finde, endog efter at han havde betalt Maser. Han kunde aldrig slippe fra en rigtignok uklar, men stærk Følelse af Livets Usikkerhed, af Livet som en Gjæld. Den store Kreditor var Jehova, og hvor naadig han end havde vist sig og ifølge Simons Haab vilde vise sig, laa der alligevel Noget, enten fjærnt ude eller nærvæd, der truede. Han havde selv sagt til sin Søster Gidel: »Enten skal Du dø før mig eller jeg før Dig, og begge Dele er saa haardt.« Saa meget Andet kunde ske. Han var i Guds 254 Haand; men den Haand var usynlig og tillige saa mægtig og saa uberegnelig. Om han end ikke af Natur havde været en lille Smule skrutrygget, vilde han dog ikke have vovet at rette sig helt, løfte sig i Vejret og ligesom udfordre Loftet. Og medens der saaledes paa Bunden af hans Sind var bestandig Bekymring eller Banghed, var der, som man vel husker, en sær, spillende Livlighed i ham, en rigtignok begrænset, men kløgtig Tænkning og en Ironi, som jo altid i nogen Maade er Tegn paa Aandsmagt, paa en Evne til, om end flygtig og flagrende, at hæve sig ud over sig selv.

Hos hans Broder Martin eller Mortche, der levede et aldeles verdsligt Liv, kun anlagt paa at tage sig net ud i Verden, blev der i Reglen ikke talt om Religion. Man var tilstrækkelig sysselsat med Dagens Begivenheder, med Familie- og Handelssager, fornægtede ikke ligefrem Jødedommen, men vilde ikke lade den træde frem som sondrende fra det øvrige Samfundsliv og vilde ikke generes af dens Fordringer. Enhver Tale derom i Simons Nærværelse blev undgaaet saa vidt mulig, men kunde naturligvis ikke aldeles udelukkes. Man havde altfor mange Minder fælles, og enhver Højtid, hver Løverdags, ja hver Tilberedelse til et Maaltid kaldte dem frem. Søgte man for Freds og god Omgangs Skyld at glide hen derover, saa kunde dog Simon ikke altid lade være at give en Mindelse, et lille kritiserende Hib, og ved Lejlighed svarede man ved triumferende at paakalde den sunde Menneskeforstand eller endog Videnskaben. Saaledes beviste man engang klarlig, at ved Hjælp af Astronomien var det nu muligt, saa nøjagtig at bestemme Nymaanens Fremkomst, at visse Festdages Dobbeltthed derved blev en Urimelighed.

Simon blev et Øjeblik overrasket, men sagde ved Hjemkomsten til Søsteren, Gidel: »Din Broder Mortche er en lærd Mand; han har bevist, at man behøver ikke at holde anden Dag Nytaar, anden Dag Paaske og saa videre, og derfor holder han ikke første Dag Nytaar, første Dag Paaske og saa videre. Nu skal jeg sige Dig Noget, Gidel; ved Du, hvad jeg vil gjøre? Nu vil jeg netop holde anden Dag hellig. Hvorfor? Bryder Vorherre sig derom? Kan han ikke leve rolig i sin Himmel, enten jeg holder første eller anden Dag hellig eller slet ingen? Skader det ham, at Din Broder Mortche er en Goi? Ikke en Smule, ellers saa det galt ud med Din

Broder Mortche - Vorherre 255 bevare ham jeg ønsker ham visselig ikke noget Ondt! Men jeg skal sige Dig, Gidel, hvad det er: Vore Ovaus Ovauseinu¹ have holdt baade første og anden Dag. Naa, jeg hykler og lyver ikke - hvorfor skal jeg lyve for Dig? Det er muligt, da jeg var en lille Mand, at jeg har knebet en halv Time af anden Dag for at fortjene Brødet. Det er muligt! Jeg har syndet! Men skulde jeg nu, da jeg har den Smule Penge, give et daarligt Exempel for alle fattige Jøder, der slide og slæbe og gjøre sig wund und weh² for Fædrenes Skikke? Det gjør jeg ikke! Gidel, jeg gjør det ikke! Lad mig saa ikke være Astronom som Din Broder Mortche! Da jeg var en lille Mand, gav jeg mit lille Bidrag til Syge- og Begravelses-Hrevren³ og gik selv med til de Syge og Døde, naar jeg blot havde Tid. Nu gi'er jeg mit store Bidrag - det skal være sagt uden at prale, uden at udfordre Gud - og gaar dog med og bliver ikke hjemme som de andre Rige, og jeg vil blive ved at holde anden Dag Jomtau⁴ som de andre Fattige.«

Gidel sagde: »Hvad Du gjør for de Syge og de Døde, vil Gud gjengjælde Dig.«

»Lad os sige Omein!«⁵ sagde Simon med bange Haab.

Gik Simon lidt af Vejen for sin Broder, eller lod han sig overfor ham og hans Hus nøje med ganske smaa ironiske Hib, saa var han derimod mindre tilbageholden overfor Brodersønnen og dennes Hus, hvor han med nogen Ret kunde betragte sig næsten som Bedstefader eller som Patriark.

En Løverdag, da Simon kom fra Synagogen og vilde besøge Fredrik og hans Hustru, mødte han i Porten Fredrik med tændt Cigar. Fredrik skjulte i Hast Cigaren - Tegnet paa den store Helligbrøde - bag sit Frakkeskjød, men ikke hastig nok for Simons Falkeøjne.

Simon sagde: »Gut Schabbas, Fredrik, hvordan har Du det?«

»Jo, Tak, Onkel; godt.«

»Og hvorledes har Din Kone det?«

* * * * *
--- 256

»Jo, Tak, godt. Du gaar vel op, Onkel?«

»Og hvorledes har Drengen det?«

»Tak, meget godt, Onkel Simon.«

»Og hvorledes har Din Fader det?«

»Tak, godt.«

»Og hvorledes har Din Moder det?«

»Jo, Tak, meget godt.«

»Og hvorledes har Din Cigar det? Tror Du, den brænder endnu?«

Fredrik lod den falde, satte Foden paa den og sagde smilende: »Der ligger den, Onkel, er det saa godt?«

»Godt? - Fredrik, Du er min eneste Broders Søn, og jeg vil sige Dig Noget. Naar Du om Schabbas gaar ud paa Gaden med rygende Cigar og Du møder en gammel Jøde, saa gi'er Du ham et Stik i Hjertet. Og gaar Du og møder en ung Jøde, gi'er Du ham et slet Exempel.«

»Hvis han ikke ryger selv, Onkel.«

»Hvis han ikke ryger selv, Fredrik. Og møder Du en Kristen, saa tænker den Kristen: Der gaar en Jøde, som ikke vil være Jøde, og han er dog en Jøde!«

»Onkel, Du ser, at jeg for Din Skyld har slukt Cigaren,« sagde Fredrik muntert; »men ved Du, hvad jeg tror?«

»Hvad Du tror, Fredrik? Lad mig høre, hvad Du tror.«

»Jeg tror, at hvis Moses havde kjendt Cigarer, saa havde han ikke forbudt os at røre ved Ild om Løverdagen, eller idetmindste gjort en Undtagelse med Tobak.«

»Jo«, svarede Simon, »det havde Moses gjort, eller maaske ikke gjort det. Hvad ved jeg? Hvem er jeg? Men nu *har* han ikke gjort det, Fredrik, og han *vilde* heller ikke have gjort det! Og hvorfor vilde han ikke have gjort det? Det skal jeg sige Dig. Havde Mauscheh Moreinu¹ kjendt Cigarer og vidst, at de smagte saa godt, saa vilde han have forbudt dem ikke en, men to Dage om Ugen. Og hvorfor? Fordi en Jøde skal nægte sig selv Noget! Derfor er Du Jøde,

fordi Du skal nægte Dig selv Noget for Guds Skyld! Var det ellers nogen Kunst at være Jøde? Jeg spør!»

Fredrik svarede, medens de langsomt gik op ad Trapperne: »Ja vel, Onkel Simon, vi skal nægte os selv Noget; men en Cigar er dog saa lidt!»

»Jo, det er lidt. Det gjør saa lidt ondt. Vilde Du hellere have noget Større? Vorherre fri Dig og fri os Allesammen!»

I de Tider, da Simon Levi var, som han selv kaldte det, en lille Mand, var det nu og da, ikke hyppig, hændt ham paa en Sommer-Eftermiddag, paa en Helligdag fælles for Jøder og Kristne, at spadserere med Gidel ud i Fredriksberghave, og de Folk, som i Reglen fyldte og endnu stadig i nogenlunde godt Vejr fylde de runde Bænke, vare forekomne ham som to fornemme Selskaber, der saa over paa hinanden og, naar Nogen gik i Rummet mellem dem, besaa disse med stor Ringeagt eller idetmindste med Kritik. Virkningen havde altid været, at han ved at passere disse Bænke havde følt sine Ben besynderlig usikre og sit Hoved trykket mere end sædvanlig ned imellem Skuldrene, og han havde altid fornummet en stor Lise ved at slippe fra alle disse Øjne. Nu, da idetmindste hans Skæbne var voxet, havde han faaet Dristighed til at være fornem paa den Maade, at han selv satte sig paa en af disse Bænke, og skjønt Livet, som vi ret strax ville erfare, tilbød ham andre Adspredelser eller Fornøjelser, var og blev denne dog den, han foretrak. At sidde og hvile der i godt Selskab (som han antog), at høre paa Folks summende Tale, at se paa de Forbidragende med Opmærksomhed eller efter Omstændighederne med Malice, skaffede ham en Nydelse, der steg, naar han kom ud af Haven og en Droskekusk løftede paa Hatten og spurgte: »Vil Herren ha'e Vogn?» - Droskekusken kunde altsaa se paa ham, at han var en Herre og kunde betale. Det overraskede og behagede ham ligesom selve den Kjendsgjerning, at han virkelig havde Raad til at give to Mark - thi at han var rig, var Noget, der altid blev ham nyt, og den første, uvilkaarlige Følelse ved enhver Lejlighed var Fattigdom, den Afhængighed af faa Skilling, hvori han var født, hvormed han var voxet op og blevet Mand. Sad han da i Drosken, saa var det altid 258 paa Randen af Sædet, stiv, halv stolt, halv undselig over at vise sig tilvogns, hvorimod Gidel lagde sig tilbage og nød Drosken som en Ekvipage.

Det var en Formiddag i September, at jeg traf ham derude paa de runde Bænke. Han var alene, og jeg gik hen og hilste paa ham.

»De er et farligt Menneske at tale med«, sagde han; »De skriver En ned.«

»Vi kan jo tale om Ting, som ikke kan skrives ned.«

»Det kan vi ogsaa. - De har dog læst og lært Noget, De kan sige mig: Hvorfor ligger Folk paa Landet?»

»Hvorfor man ligger paa Landet?»

»Ja, hvorfor ligger Folk paa Landet, saa snart de har et Par Skilling tilovers? Hvorfor flytter man ud og flytter man ind og sejler frem og sejler tilbage og kører frem og kører tilbage og gjør sig Livet surt? Hvorfor? Jeg spør!»

»Det er af mange Grunde: For at være i fri Luft ved Skov og Sø, for at faa sig et frisk Søbad om Morgenen ...«

»Ogsaa en Fornøjelse!»

»Ja, men det Vigtigste er for de Fleste Skoven. Den er romantisk.«

»Romantisk? Hvad er romantisk?»

»Hvorledes skal jeg forklare Dem det, Hr. Levi? - Romantik er Længsel, Længsel efter en anden Verden.«

»Længsel efter en anden Verden? Saa lad dem ligge paa Landet paa Kirkegaardene!»

»Ja, nej, det er ikke saadan at forstaa. Man vil nok længes efter en anden Verden; men man vil tillige have denne Verdens Behagelighed fast om sig. Man længes ikke bort til den anden Verden; men man drager den ned til sig. Man tænker sig f. Ex., at Skovens Træer leve, eller at de have en Sjæl, og en ung Mand tænker sig, at det er en Kvindesjæl, og at den kan komme frem og møde ham; en ung Dame tænker sig maaske, at det er en Mandspersons Sjæl; men det maa De spørge Damerne om, Hr. Levi. Kun det ved jeg, at især Skoven antages at have et vist, skjult Liv i sig, og en Fornemmelse deraf er Romantik.«

»Og derfor ligger Folk i Taarbæk?»

»Ja, Hr. Levi; det var den oprindelige Grund. De Folk, som først byggede sig Landsteder ved Dyrehaven, vare romantiske og saa den 259 Slags Syner, og Somme gjøre det endnu. Andre flytte derud, for at man skal

tro om dem, at de ogsaa ere romantiske og se Syner.«

»Hvad De siger? Nu spør jeg Dem som en ærlig Mand, om De vil gjøre Nar af mig?«

»Jeg forsikrer Dem, Hr. Levi, det er mit fulde, ramme Alvor; jeg har selv prøvet det i mine unge Dage.«

»Saa spør jeg Dem igjen som en ærlig Mand: Saa De Syner?«

»Ja; somme Tider.«

»Um! - Hvad nytter det, at man paa sine gamle Dage faar en Smule Penge? Hvad nytter mig mit Landsted?«

»Naa, De har et Landsted, Hr. Levi?!«

»Jo, jeg har et Landsted; jeg har lejet det, et ganske lille bitte et. Hvorfor skal man spærre Øjnene op paa Folk? Min Søster Gidel vilde ligge paa Landet, og saa lejede jeg et Landsted. Men naar det er Østenvind, blæser det ind ad Dørene, og naar det er Vestenvind, blæser det ind ad Vinduerne, og naar det er Søndenvind regner det ned igjennem Loftet, og Nordenvind, siger Folk, skal være den bedste Vind; men den har vi aldrig mere. - Romantisk!«

En pludselig Tanke slog ham, og han udbrød: »To Verdener! Men der er jo ikke to andre Verdener end Aulom hazeh og Aulom habo, den, vi staar og gaar i, og den efter Døden! Vel? Er der?«

»Nej.«

»Og det er romantisk?«

»Ja, det hører til.«

Han smilede tilfreds; men Smilet forsvandt hastig, en ny Tanke hvirvlede op i ham, og han sagde: »Romantisk! Da jeg var ung og stod i Butikken hos min Principal, Wulf Heymann i Fredericia, var der en Præstedatter, som løb bort med en Berider. Hvor de skreg, og hvor de snakkede og havde en Nekomo ... saa meget Hebraisk forstaar De da?«

»Ja, Hr. Levi: Hævn, Skadefryd; Nogle undte Præsten det.«

»Naa, men jeg husker, som det var igaar, at Kateketen kom ind til Wulf Heymann, min Principal, og sagde, det maatte forklares af, at Præstens Datter var romantisk. Nu spør jeg: Romantisk?«

»Ja, Hr. Levi. Berideren forestillede eller betød for hende en dobbelt Verden, den virkelige og en digtet eller indbildt, fantastisk, usynlig. Hun længtes uendelig ud efter den usete Verden sammen 260 med ham, og hun tog fejl eller begik efter vore Begreber en Fejl. Men det var alligevel en Længsel af samme Art som hos de Folk, der ligge paa Landet og se Syner i Skoven.«

»Jeg kan ikke lide det,« sagde Levi.

Det var ham en Pine at have at gjøre med et Ord, der var saa rummeligt, rakte sig fra det Hellige til det Profane paa en saadan Maade, at kun en vis Tankeøvelse kunde rede det Ene ud fra det Andet.

Han udbrød mismodig: »Jeg vil kun have en Verden, det vil sige ... det vil sige ... for Guds Skyld, jeg vil have to - - man skulde ikke tale med den Slags Folk ... jeg skal ind til Byen - undskyld!«

Jeg har særlig husket denne Samtale, fordi det var den sidste, jeg havde med Hr. Levi; hans Livs Krise kom.

2

Blandt de Personligheder, vi fra tidligere Tid kjende i Forbindelse med Simon Levi, var den besynderlige Digter Ibald, han, som i Krigens begejstrede Tid var gaaet frivillig med, men i Intendanturen, og som forholdt sig paa samme Maade til Livets andre Anliggender: han blussede altid op, var altid med, men aldrig helt for Alvor. Denne Bemærkning kan, naar man husker, hvorledes Ibald kom med, ikke i nogen Maade nedsætte den højst alvorsfulde Intendantur.

Ibald og Simon Levi havde unægtelig aldrig haft synderlig tilovers for hinanden. Med Undtagelse af det Øjeblik, da Manden af det gamle Testamente gnistrede for ham med en ubestemt Poesi, havde Ibald i Simon Levi set den lille Jøde, den skrutryggede Kommissionær, en Gjenstand af en vis Sælsomhed, som man venner sig til og ikke tænker over, og paa den anden Side havde Simon aldrig glemt den Kaadhed, hvormed Ibald fik ham op paa Æslet, og som nær havde kostet ham Livet. Senere, da Simon Levi blev rig, havde Ibald ikke søgt ham. Med alle sine Fejl havde Ibald saa megen Poesi i Sindet, at han ikke uden den haardeste Nød kunde, som Spidsborgerne gjøre af Natur, bøje sig for Mammon. Med denne Slags Stolthed forenede sig en Art Vrede. Tilværelsen havde været uretfærdig, 261 havde vist sin Gunst mod den lille, mosaiske Kommissionær og lod Folk med ganske anderledes Krav staa uændsede. Følgelig kunde Ibald siden den Tid gjerne have gaaet Simon Levi forbi paa Gaden uden at hilse ham; men Simon var altfor meget Forretningsmand til, at dette kunde ske. En Forretningsmand bliver aldrig med sin gode Vilje Uvenner med Nogen; han har under sin Færden og Livskamp ingen Plads for ideale Fordringer, Stemninger eller Særheder; et Menneske, han engang har gjort Bekjendtskab med, er og bliver ham et Middel til andre Mennesker, et Led i Kjæden, ad hvilken man føler sig frem til en »Forretning«. At Simon trak sig tilbage i Privatlivet, gjorde i saa Henseende ikke ringeste Forandring; man venner sig ikke af med sin Natur, og Simon lod aldrig Ibald gaa forbi uden at hilse og standse og spørge, hvorledes han havde det, og hvad Nyt der var i Byen, og aldrig skiltes de, uden at Simon tilføjede: »Værsgo besøge mig«.

Der var den Lighed imellem Ibald og Simon Levi, at ingen af dem syntes at forandre sig i Aarenes Løb. Med Undtagelse maaske af et Par Rynker og en enkelt sølvagtig Stribe i det ravnsorte Haar var Simon Levi at se til ganske som den Dag, vi første Gang traf ham hos Krog, og som han rimeligvis havde set ud længe før. Han blev ikke gammel, fordi han aldrig havde været ung, fordi fra hans tidligste Barndom Anstrængelse, Beregning og Bekymring havde været hans Lod. Ibald blev heller ikke gammel af Udseende, men af en anden Grund: fordi Ungdommelighed var hans Natur, han kunde ikke blive af med den uden ved Døden. Hans Kinder havde vel haft en friskere Farve, da han var Barn; men de vare i hans halvtredsindstyvende Aar endnu røde, og tilligemed de blaa Øjne og det blonde Haar gave de ham et Udseende af Barnlighed, som da ogsaa virkelig var i ham.

Hans Ungdommelighed viste sig særlig i, at han kunde komme alt Nyt imøde. Han havde givet Tegn paa en saadan Evne allerede ved Christian d. 8des Død, da Generalmarchen lød i Gaderne, og han vedblev bestandig ligesom at spore det Nye ude i Luften, dels af poetisk Sans, dels fordi han ikke havde Plads i det Gamle, og fordi det Nye altid maatte forurolige eller ærgre de Gamle. Der var ingen ny eller paany opdukkende Lære, hvis Tilhænger han ikke blev saagodtsom i samme Øjeblik, som den traadte frem. Derved holdt 262 han sig i stadig Forbindelse med endel af de Unge, kunde ofte synes at høre til de Yngste. Man kunde godt lide ham formedelst hans Friskhed, Modtagelighed, Ilterhed, Aabenhed, og vedblev at sige om ham: »Godt Hoved, stakkels Fyr!«

Hvor forskellige end Levi og Ibald altsaa vare, hvor liden Sympathi de end havde for hinanden, og hvor lidet de end søgte hinanden, var der dog Intet i Vejen for, at de kunde træffe sammen og ved Omstændighedernes Magt komme i et saadant Forhold, at idetmindste den Enes Skæbne blev i høj Grad paavirket deraf.

En Dag, da Simon Levi kom hjem - i Huset, han havde købt i Pilestræde - mødte han Ibald paa Trappen, lige udenfor sin Dør.

»Goddag, Hr. Ibald! Hvordan har De det? Er det mig, De vil besøge?« spurgte Levi.

Nej, Ibald havde blot søgt en Student, der skulde bo paa Kvisten.

»Jo, det er min Kvist«, sagde Levi; »han er flyttet; vil De have hans Adresse?«

»Aah«, svarede Ibald temmelig ligegyldig og vilde gaa.

Men Simon havde allerede aabnet sin Dør og nødte ham indenfor. Det var ligefrem en Nøden; Ibald fulgte kun ugjerne.

Saasnt de vare indenfor Døren, foregik der en Forandring med Simon Levi; det mekanisk Høflige og kejtet Paatrængende gav Plads for Gjæstfrihedens Hjertelighed og en vis Værdighed. Den bedste Plads var ikke for god til Gjæsten; der blev bragt Kage og Vin; men det foregik med Ro som Noget, Huset var vant til og skyldte sig selv. Ibald fornåm det med Velbehag og med et Sving af Fantasien, som om han var kommen til en Sheik i Teltet. Men Vanskeligheden for dem var at tale sammen. Adressen var snart funden og gav ikke Stof til videre Bemærkninger; Simon kunde ikke spørge, hvad Ibald vilde Studenten. Ved at se paa hinanden følte de aldeles ingen fælles Bevægelse blive vakt i Sindet, og den sædvanlige Tilflugt mellem gamle Bekjendte »Kan Du huske?« var dem afskaaren, fordi det ulykkelige Æsel stod i Vejen. Efter nogle smaa Forsøg med Vejret, udbød Levi: »Oh, det falder mig ind ... Hr. Ibald, De har ogsaa lært Noget ... jeg vilde gjerne vide ... sig De mig, Hr. Ibald: hvad er romantisk?«

Til Levis Forundring tog Ibald det strax med Lidenskab og svarede: »Romantisk! Det er noget forældet,

gammeldags Præk! Romantisk, 263 det er at være reaktionær, Fjende af Folkefrihed og Folkeoplysning ... det er at se Aander og Spøgelser ligesom de gamle Kællinger - - det skal De ikke indlade Dem paa, Hr. Levi; men - tilføjede Ibald med et Sideblik over Simons Ansigt - det gjør De vel heller ikke, Hr. Levi. De er da Realist!«

»Maa jeg spørge Dem, Hr. Ibald, hvad er Realist?«

»Realist, det er jeg; men vi ere det ikke paa samme Maade, Hr. Levi. De har det Reale i Realiteten; jeg har det kun i Ideen.«

»Er det usikkert med den Ide?« spurgte Levi deltagende.

»Nej, Ideen er sikker nok«, svarede Ibald med Lune. »Men,« vedblev han, »hvorledes kommer De, Hr. Levi, om jeg maa spørge, til Romantik?«

»Hvordan kommer jeg til romantisk? Hvordan kommer man til saa Meget, Hr. Ibald? Jeg disputerede forleden med en af mine Bekjendte, og han sagde, at romantisk var to Verdener. Kan De forstaa det, Hr. Ibald?«

»Ja, det kan jeg rigtignok! To Verdener! Den gamle Overtro! Men jeg er Monist, Hr. Levi.«

»Uden Fortrydelse, Hr. Ibald, hvad er Monist?«

»Det er den Oplyste, som kun antager en Enhed, en eneste Verden - - men det falder mig ind, Hr. Levi, Deres Nation tror jo paa to?«

»Jo, Hr. Ibald, Jakob gik ind til sine Fædre, og der staa skrevet, at de Fromme skulle mødes i Paradis. Naar det behager Gud, den Almægtige, skal jeg mødes der med min Søster.«

»Der er endnu Tro udi Israel!« raabte Ibald. »De er Romantiker, Hr. Levi! Men darum keine Feindschaft nicht, som Tysken siger.«

»Nej, darum keine Feindschaft«, svarede Levi og modtog Ibalds fremrakte Haand.

I dette Øjeblik kom Gidel ind, og den gamle Jomfrues stille, milde Personlighed virkede sært paa Ibald. Digternaturen i ham greb en Del af hendes og Simons Væsen og førte dem til muligt Møde i Paradis; en anden Side af hans Natur følte det Fremmede, Kantede ved disse Mennesker, opfattede dem som to fordringsfulde Pagoder.

»Nu skal Du høre«, raabte Simon, »Hr. Ibald siger, at jeg er romantisk!«

264

Med et sky Blik hen over Ibald svarede Gidel: »Du er et godt Menneske, Simon; det er bedre.«

»Det falder mig ind«, sagde Ibald, »det var godt, jeg huskede det: Hos Dem, Hr. Levi, kan jeg faa Oplysning om et Ord, som skal være hebraisk.«

»Nu tror han, jeg er en Lamden«¹, sagde Simon til Gidel.

»Hvad er det for et Ord, Hr. Ibald?«

»Det er Daudi.«

»Oh, Daudi«, sagde Simon med selvbeholdelig Glæde over at kunne belære, »Daudi, Hr. Ibald, det er ganske simpelt; det er det Samme som, naar De siger paa Dansk: min Broder. Men forstaa mig vel, Hr. Ibald, *Daud* er Broder, og *i* er min, Daud-i, min Broder. Det Ord synges vi Sabbataften, det vil sige, Hr. Ibald, Fredag Aften. Vi synges: Lecho Daudi likras Kalo, staa op, min Broder, for at møde Bruden; men Bruden, Hr. Ibald, forstaa mig ret, er ikke en Pige, der skal giftes, men det er, hvad skal jeg sige Dem? Det er en gammel Maade at tale paa og betyder Helligdagen; Bruden er Sabbat. Hvorfor? Fordi hun er smuk, og fordi man længes efter hende, og fordi hun bringer Godt i Huset, og fordi det er Vorherres egen Sabbat. Har De en Fredag Aften været i vor Kirke, Hr. Ibald, i Krystalgade, og hørt det blive sunget?«

»Nej«, svarede Ibald, »det var ikke en Fredag Aften, men en Løverdags Aften, og det var ikke i Krystalgade, men i Helliggejstesstræde, og jeg maa ærlig tilstaa, at det ikke var noget fint Sted. Det var en Værtshuskjælder. Jeg havde hørt tale om, at der paa saadanne Steder blev sunget en paafaldende Sang, og saa søgte jeg den op. Sangen skal være oversat fra Tysk. Det var - ja, De maa undskylde, Hr. Levi; men det var en slem Smædesang mod Deres Folk, og Omkvædet var Daudi! Daudi! Jeg spurgte En af dem, der sang, hvad Daudi betød, og han svarede, at det var nok: Dunk dem! Dunk dem! Men jeg havde en Mistanke om, at Manden ikke var stiv i Hebraisk, og derfor spurgte jeg nu Dem, Hr. Levi.«

Det var et grueligt Fald for Simon, fra den stolte Belæren om

*
– 265

Sabbatens Skjønhed til en Smædesang, hvori Hebraisk var brugt til at betyde: Slaa dem! Det gjorde legemlig ondt i ham, det trak i hans Ansigt, hvor gjerne han end vilde have skjult det.

Gidel bøjede sig til ham og hviskede: »Der Goi ist do«1.

Næsten lige saa hastig, som Ordet blev sagt, var Simon igjen i Orden og sagde med et mat Smil: »Et lille Glas Vin endnu, Hr. Ibald?«

Ibald havde Følelse for, at han havde gjort Fortræd, men ikke Følelse eller Hjertelag til at glatte, formilde, trække Braadden ud; han stak den dybere ind. Han sagde: »Det gjør mig ondt, at jeg har fortalt Dem noget Ubehageligt. Men hvor i Verden lever De ogsaa? Det foregaar jo i Kongens Kjøbenhavn!«

Gidel svarede: »Naar man ikke skjætter om at høre Noget, hører man det ikke, uden en god Ven kommer og fortæller det.«

Ibald blev rød op over Ørene og udbrød: »Da kan jeg forsikre Dem, Frøken Levi, at jeg ikke er god Ven i den Betydning! Jeg deler ikke Pøblens Fordomme! Jeg er Monist!«

»Monist?« sagde Simon; »er det en ny Religion?«

»Nej, tvertimod! Det er slet ingen Religion!«

»Um!« sagde Simon.

Ibald vedblev: »Jeg vil kun værge mig imod, at jeg skulde fortælle Dem noget Usandt, eller at jeg skulde overdrive. Jeg har jo slet ikke omtalt det Værste.«

»Det Værste? Er der noget Værre?«

»Ved De da ikke, at en Præst skriver imod Dem og siger, at Deres Religion er en falsk Religion?«

»Min Religion en falsk Religion!« raabte Simon forskrækket. »Guds egen Religion en falsk Religion! Hvor tør man sige det? Hvor er Politiet?«

»Politiet! Vi have Grundlov og Pressefrihed, Hr. Levi. Danmark er et frit Land. Desuden maa da en Præst vide Besked.«

»Jo, en Præst ved Besked!« sagde Levi.

»Naa, og saa er der en anden Præst, der skriver imod Dem og siger, at De er Midgardsormen.«

*
– 266

»Midgardsormen, Hr. Ibald? Hvad er en Midgardsorm?«

»Det er den store Søslange«, sagde Ibald i grum Spøg, men tilføjede: »Det er det store Uhyre, der ligger om Verden og trykker Brystet ind paa den. Men det er saadan Billedtale, Hr. Levi, for der menes Jøderne, som have Penge og leve af Renter og trykke Livet af Folkene og derfor ikke bør leve; de have slet ikke Ret til at leve.«

»Og det siger en Præst?!«

»Han er mere end Præst; han er Provst!«

»Gud fri os! - Men De spørger, Hr. Ibald. Det er Deres Spøg. Er det ikke?«

»Nej, det er rigtignok mit ramme Alvor. Jeg kan læse det op for Dem af Bogen, hvor det staar; De kan selv læse det.«

»Jeg vil ikke læse det! Jeg vil ikke høre det læse! - Forstaa mig ret, Hr. Ibald, De skal have mange Tak; men jeg vil ikke læse det for det Første, indtil videre.«

»Ja, men hvad nytter det, at De ligesom Strudsen skjuler Hovedet og hverken hører eller ser? Der skrives jo ogsaa, at naar Socialisterne bryde løs, saa er det billigt, at de først gaa til Jødernes Pengekasser.«

»Hvor er Politiet? Bliver Politiet ogsaa borte, naar der er Indbrud? Siger De det, Hr. Ibald? Nu spør jeg!«

»Det bliver jo ikke saadan Indbrud, Hr. Levi; det bliver Revolution!«

»Øj!«

»Men Jøderne først, det staar skrevet.«

»Hvor er da Vorherre?« spurgte Simon truende.

»Det ved jeg ikke.«

»Men jeg ved det! Han vil kræve til Regnskab! Han vil strængt kræve til Regnskab! Det kan De hilse og sige!«

»Det er muligt. Jeg har ikke Noget derimod, for jeg hører ikke til Jødefjenderne. Jeg er Monist. Vi Monister have ingen Fordomme.«

»Virkelig? Er der mange Monister?«

»Alle fornuftige Folk er Monister! Men De ved nok, Hr. Levi, de færreste Folk er fornuftige.«

»Desværre!« sagde Simon.

267

»Men«, vedblev Ibald, »ogsaa mellem de saakaldte simple Folk er der virkelig megen sund Fornuft.«

»Naar De siger det, Hr. Ibald«, sagde Simon høflig-tvivlende.

»Jo, jeg ved det; jeg har mange Venner imellem dem. Hvis Præsterne marchere op imod Dem, Hr. Levi, saa kan jeg ikke udrette Noget; der har jeg ingen Indflydelse; men komme Arbejderne, saa send De Bud efter mig!«

»Vorherre fri os for Anledningen!« udbrød Gidel.

Ibald havde rejst sig.

Simon sagde: »Kom igjen uden at være kaldet, Hr. Ibald! Besøg os snart!«

Da de to gamle Søskende vare ene, spurgte Simon: »Naa, hvad synes Du om ham?«

»Hans Linned var ikke pænt«, svarede Gidel.

»Linnedet! Man ser ikke saa nøje paa lærde Folk. Man taler dog ikke med Skjorten!«

»Nej; men han er en Adsusponim¹; han har sin Morskab af os.«

»Morskab? Hvad var der at more sig over? Skreg jeg op? Men jeg skal sige Dig, Gidel, han er en Skvadroner, som min Principal, Wulff Heymann, sagde; han overdriver, Gidel; Du skal ikke være bange.«

»Jeg bange? Et stakkels gammelt Fruentimmer som mig gjør de ikke Noget, om ogsaa de er uden Hjerter - men det er de heller ikke, Simon; Du skal ikke være bange; Kemech² her er ikke saa slemme.«

»Jeg vil spørge min Broder«, sagde Simon.

Simon gik til sin Broder og spurgte, om han havde hørt, at der blev sunget og skrevet mod Jøderne.

Broderen svarede med usædvanlig mørkt Ansigt Ja.

»Naa?« spurgte Simon.

»Naa?« spurgte Broderen; »hvad mener Du med Naa?«

»Naa, jeg mener, hvad gjør man dermed?«

* *
-- 268

»Hvad man gjør? Man tier stille! Vil Du maaskee gaa ud med en Kjæp og sige, de skal holde Mund?«

Det vilde Simon ganske vist ikke.

Et Par Dage efter traf Simon Levi igjen Ibald, i stor Travlhed; han var vanskelig at standse, han skulde flytte, han var ude at se paa Lejlighed.

En Række Tanker fløj lynsnart Simon gennem Hovedet. Ibald havde sagt, at han færdedes med Arbejderne og havde Indflydelse paa dem; Studenten var flyttet - hvis Ibald vilde have hans Lejlighed og

være som en Garnison i Huset? Han vidste fra gammel Tid, at Ibald ikke var tapper; »men«, sagde han ved sig selv, »han kan staa bagved en Flok, han kan tale, han kan deres Sprog.«

Han sagde: »De løber, og De skynder Dem, Hr. Ibald, og kan løbe Dem en Brystsyge til! Og hvorfor saadan Hast? De kan ligesaa godt staa stille; maaske har jeg det i min Lomme.«

»Hvad har De i Lommen, Hr. Levi?«

»Naa, jeg mener, jeg har det, De søger efter.«

»En Lejlighed?«

»Ja«. Simon forklarede ham, at hvis han vilde tage tiltakke med Kvisten, saa var der et Værelse, der var ogsaa to Værelser, hvis Ibald vilde, og The om Morgen.

»Men hvad koster det?«

Simon mente, at det var ikke værdt at tale om, eller det kunde man tale om, naar Ibald først var fornøjet der; men Ibald holdt paa en bestemt Aftale om Lejen; det kunde hænde ham at blive den skyldig, men gratis vilde han ikke bo. Heller ikke vilde han, efter at dette Punkt var klaret, flytte ind strax; han vilde ikke synes husvild, men blive, hvor han var, til den 1ste i Maaned.

»Hvad Sikkerhed har jeg?« tænkte Simon. Han vilde gjerne have forlangt »paa Haanden« af Ibald, men turde ikke og maatte nøjes med en blot Aftale om, at Garnisonen virkelig vilde rykke ind.

»Nu er den Sorg slukt«, sagde Ibald til sig selv, og i prægtigt Lune skrev han et Digt, hvori med stor og fri Fantasi hans Løb efter Lejlighed var forvandlet til en Frihedsmands Flugt fra Forfølgerne, det gamle Samfunds Farisæere og Hyklere, indtil han staa stønnende foran en lukket Port, i Fare for at blive indhentet. Indenfra spørges: Tror Du paa det, paa det og paa det? Ved hver Fornægtelse fra hans 269 Side gaar Porten mere op, og tilsidst er han indenfor, i et Rige straalende af Fremtidens rene, solklare Herlighed. Da Digtet var trykt, og hans Venner roste det, sagde Ibald: »Ja, jeg kom i Stemning ved den gamle Jøde, der lige i rette Øjeblik faldt ned til mig med Nøglen til et godt Logi i sin Lomme.« Man morede sig med at kalde Simon Levi hans Egeria, hans Beatrice, hans Viviane, og ham selv Simon Levis Hofkvistpoet.

3

Ibald havde faaet sin Sorg slukt, men Simon ikke sin, og den kunde overhoved vanskelig slukkes. Det Melankolske i hans Sind sugede Næring af de truende Ord, som Ibald havde bragt til ham; men der var især et, som stod overvældende mørkt og ondt for ham, det Ord af en Præst, at han ikke havde Ret til at leve. Han kunde paa mange Maader bevise for sig selv, at han som en af det udvalgte Folk havde fortrinsvis Ret til at leve længe paa Jorden, men Beviset slog ikke til saaledes, at han trøstigt følte Sandheden.

Han vilde nødig ud mellem Folk, men kunde ikke blive hjemme; han trængte til at se Menneskenes Ansigter og Menneskenes Færden.

Han kunde gaa henad Østergade, se ind i Butikkerne og sige til sig selv: »Jeg spør, hvad Ret har de til at leve? Hvad Ret har de mere end jeg? De staa paa deres Ben og handler fra Morgen til Aften; har jeg ikke løbet paa mine Ben og anstrængt mig for hver Bid Brød, jeg skulde putte i Munden? Jeg spør! Nu er jeg en gammel Mand og kan ikke løbe længer, og Vorherre har været mig naadig og friet mig fra at komme i Meyers Minde og gjort mig til en rig Mand - um, jeg spør, har jeg den Smule Penge med Rette, eller har jeg dem ikke med Rette? Har jeg ikke betalt for dem?«

Kom han paa denne Maade nogenlunde styrket gennem Gaden og ud paa Højbroplads til Blomstersælgerinderne og Fiskerkonerne, saa slog der ham Noget imøde, han paa ingen Maade kunde klare: Der var i Fattigdommen en Friskhed, et andet, ligesom større Liv, end det, han kjendte, en større Ret til at leve.

Politibetjenten, der gik stolt i sin Uniform, sin Filthjelm og sine 270 hvide Handsker, og ved sin blotte Nærværelse holdt Orden, ragede ogsaa misundelsesværdig op over ham med Ret til at leve, fordi han, hvad Simon ikke tydelig kunde sige, men utydelig fornem, levede mere, hørte mere og bestemte ind i Livets Ordensgang.

Saa kunde det hænde sig, at en jødisk Læge kørte ham forbi i sin smukke Vogn og indenfor de blanke Ruder saas fordybet i en Avis. Det for gennem Simon: »Han har Ret til at leve, og han er en Jøde som jeg, Gud ske Lov! Men jeg selv! Naa, Vorherre maa selv svare derfor, han har selv sat mig i Verden.«

En Dag kom en Soldat, en Gardist, ham imøde, standsede foran ham, satte Fødderne fast sammen, tog militærisk til Huen og sagde: »Goddag, Hr. Levi!«

Simon blev halvt forskrækket, halvt smigret ved denne Hilsen. Endnu havde aldrig nogen Krigsmand gjort Honneurs for ham. »Hvem er De?« spurgte han, »hvad vil De mig?«

»Kjender De mig ikke, Hr. Levi? Jeg hedder Ludvig Bendix; min salig Fader, Saul Bendix, stod ved Siden af Dem i Synagogen, og De var med til min Barmitzvo«1.

»Øj, øj!« sagde Levi, »og De er Soldat! Jeg var med til Deres Barmitzvo, og De er Garder! Og den klæder Dem godt, De ser godt ud« - nær havde Simon tilføjet: som en Kristen.

Han var i samme Øjeblik baade rørt, tilfredsstillet og mismodig. Gennem en anden Jøde levede han et Sekund med i den store Verden, hvorfra han var udelukket; men - hvor blev Jødedommen af? Hvad Ret havde han selv til at leve?

Det blev hans daglige Pine, og han vidste ikke af, at han vel gennem selve Pinen kom til at leve mere og fik mere Værd eller Ret i Liv og Død.

Baade Gidel og Fredrik lagde Mærke til, at Simon var forknyt og faldt af. Hun kunde Intet gjøre for ham; Fredrik greb en Lejlighed til om mulig at skaffe Onklen en Oplivelse, en Tilfredsstillelse.

Han kom en Dag og fortalte ham, at han havde gjort Bekjendtskab med en Student, en Kristen, et rigtig rart Menneske, der havde

* 271

stor Interesse for Jøderne og holdt af dem; han havde aldrig været i et jødisk Hus og vilde gjerne se f. Ex. Brødet blive brudt.

Simon sagde: »Han holder af Jøderne? Hvorfor er han da Kristen?«

Fredrik forklarede ham, at Studenten hørte til en Sekt af Kristne, som med stor Beundring se op til Jøderne, fordi de have havt Patriarker og Profeter, og fordi Gud har udvalgt og hædret dem fremfor alle Folk.

Simon nikkede bifaldende og sagde: »Naar det er et fornuftigt Menneske og et godt Menneske, og han gjerne vil se Brødet blive brudt, saa er der ingen Kunst ved det; lad ham komme og se det. Hvad hedder Din Student?«

»Han hedder Pedersen.«

»Och, saa kjender jeg ham! Snesevis staar han i Vejviseren! Naa, bed Student Pedersen komme og tage tiltakke og spise med os Fredag Aften.«

Der var, som Simon havde sagt, ingen Kunst eller intet Betydeligt ved Ceremonien. Man gik tilbords, men satte sig ikke. Foran Husfaderens Plads var lagt to gammeldagsformede Brød, Berches, dækkede med en Serviet. Under hebraisk Bøn løftede Simon Brødene mod Lyset, afdækkede dem, brød et af dem og rakte hver Tilstedeværende et Stykke dypet i Salt. - Da han rakte til Studenten, fandt han paa sin Maade et heldigt, næsten veltalende Ord. Han sagde: »Der staar skrevet, at den Fremmede i vore Stæder skal hvile med os paa Sabbaten. Vi har ingen Stæder længer; vi er fremmede i Deres Stad, Hr. Pedersen; spis Brødet med os.«

Derpaa satte man sig til Maaltidet.

»Maa jeg spørge,« sagde Simon til Gjæsten, »hvad er Deres Fader?«

»Han er Præst.«

»Og hvad studerer De til? Til Præst?«

»Nej, jeg skal nu først være Smed.«

»Smed?« sagde Simon med dulgt Mismod som over en kaad Spøg, eller havde han virkelig et Barn af godt Folk for sig?

»Ja, det vil sige, jeg ønsker at blive Ingeniør, men maa nu først gaa en Smedeskole igennem.«

»Virkelig? Saadan? Er det muligt! - Men hvad siger Deres Fader dertil?«

»Han synes godt om, at hans Dreng ikke have romantiske Nykker, men ville gaa paa det Jævne.«

»Romantiske Nykker - romantisk - det duer ikke noget - romantisk - vel?«

»Det vil jeg ikke sige; der er jo god og daarlig Romantik.«

»God og daarlig? - To Verdener? - Er det ikke?«

»Jo, det kan vist ogsaa siges; Romantik er nok Sans for to Verdener.«

»Nævn mig en god Romantik, jeg be'er Dem, De gjør mig en Tjeneste.«

Paavirket af det jødiske Hus, af det Gammeltestamentlige, hvori han følte sig, svarede Studenten: »Ja, der er Jakobs Kjærlighed til Rachel. Han elskede hende ud over Graven. Og det glemmes aldrig. Jeg har læst, at baade Muselmænd, Jøder og Kristne, naar de gaa forbi Rachels Grav, hilse den med Ærefrygt den Dag idag.«

»Og det er romantisk!« raabte Simon fornøjet; »han holdt af hende ud over Graven! - Gidel, saa bliver vi To dog romantiske! - Er der Mere, Hr. Pedersen? Romantisk! To Verdener!«

»Ja, naar vi tale om to Verdener, saa er der Profeten Elias; han steg ind i Himlen.«

»Med gloende Heste og Vogn! Det er sandt! Er der Mere, Hr. Pedersen?«

»Ja, det Største. Han jeg tror paa, steg tilhimmels.«

Simon tav overrasket, overvældet.

Fredrik og Gidel kappedes om at faa en Samtale i Gang om andre Ting, og det lykkedes dem saa meget mere, som Gjæsten med god Evne og Vilje hjalp dem. Han fortalte smaa Historier fra Studenterverdenen eller fra Livet paa Landet, i hans Hjem, Altsammen ganske frisk og nyt for Gidel. Hun lyttede med stort Velbehag, og efterhaanden syntes ogsaa Simon at sidde som oprømt, fornøjet Tilhører.

Da Gjæsten var gaaet, sagde Gidel. »Hvad det er for et net Menneske! Ham kan jeg godt lide! Hvad siger Du, Simon?«

Simon svarede: »Ja, in Emmes¹; han er et godt Barn for sin Fader.« - Men derpaa udbrød han med Et i klagende, jamrende Tone:

»Det er galt! Det er galt! Jeg skulde have en Murmester og bygge mig en Mur, femten Alen høj! Jeg skulde have min Dør spærret! Jeg kan ikke taale det! Jeg bliver svimmel, jeg bliver syg og daarlig. Hvor faar jeg igjen min gamle Menucho²?«

»Men hvad er det da?« spurgte Gidel.

»Hørte Du ikke? Hørte I det ikke? Naar jeg tror, at Eilio Novi³ er kjørt op til Vorherre i gloende Vogn, saa skal jeg tro - I hørte det jo! Skal jeg lade mig schmatte⁴? Jeg spør!«

»Ja, men, Onkel«, sagde Fredrik, »tror Du da, at Profeten Elias kjørt op til Vorherre i gloende Vogn?«

»Om jeg tror det? Wie heiszt? Tror? Har jeg set det? Kan jeg sværge min Ed derpaa? Kommer Nogen og spør mig, om det er sandt, hvad skal jeg svare? Jeg ved det ikke! Jeg siger ikke, det er Scheiker⁵, jeg siger heller ikke, det er sandt - hvor faar jeg igjen min Ro, min Fred, min gebenschte Schabbas?⁶«

Det var tydeligt nok, endog for Simon selv, at Spørgsmaalet ikke var ham en Livssag eller af saa indgribende Vigtighed, at dets Afgjørelse maatte føre til en stor Beslutning. Hvorledes end Svaret lød, vilde han ikke kunne ophøre at være Jøde eller blive Kristen. Men det medførte alligevel en stærk, ny Uro, der for Øjeblikket opslugte al den gamle. Han var umærkelig, paa sælsom Maade, bleven ført ind i det; Noget havde grebet efter ham, grebet ind i hans Forstand og Fantasi. Han var styrtet paa Hovedet i en Faldgrube og vilde ud.

Gidel sagde: »Det er en Schale for Rof'en⁷. Men det kunde Simon ikke bekvemme sig til. Han hørte til de Gammel-Konservative, der endnu ikke havde sluttet sig hjertelig og tillidsfuldt til den

forholdsvis moderne eller liberale Præst; han vilde heller ikke gjøre sig lille for ham og bekjende sit kristne Maskepi.

Fredrik gjorde et Forslag. Der var i Byen en Mand, som engang havde studeret jødisk Theologi, men opgivet det og derpaa lagt sig efter Retsvidenskaben. Han praktiserede ikke, levede stille og uafhængig og blev ofte spurgt tilraads i de forskjelligste Anliggender. Han havde været Fredriks Lærer i Handelsret, og Fredrik tilbød at gaa til ham og spørge. Paa en Maade manglede han Autoritet, eftersom han ikke var en kaldet, gejstlig Mand; men paa anden Maade vandt han, idet han ikke var bunden til at svare i Embeds Medfør.

Simon sagde mat: »Naa, spør ham; hvad kan det skade?«

Fredrik gik til sin gamle Lærer og forelagde ham Sagen: »Hos min Onkel Simon havde vi i Fredags Aftes en ung kristen Student tilbords, og Onkel rodede sig saadan ind med ham, at han fra Profeten Elias blev kjørt lige ind i Kristi Himmelfart.«

»Hvad for Noget? Bliver Simon Levi Kristen? Du vil da ikke i den Anledning have ham gjort umyndig?«

»Nej«, svarede Fredrik leende, »det er ikke det; Faren er ikke der. Men Onkel vil løs af Profeten Elias for at undgaa Konsekvenserne, og da vi af forskjellige Grunde ikke ville ulejlige Præsten, tager jeg mig den Frihed at komme til Dem og spørge baade paa Onkels og egne Vegne: Tro vi Jøder, ere vi forpligtede til at tro, at Elias er kjørt til Himlen?«

»Hvilket Spørgsmaal! Forskjellen mellem Jødedom og Kristendom er jo netop den, at Kristendommen beror paa Tro, Jødedommen ikke.«

»Hvad beror Jødedommen da paa?«

»Efter min Opfattelse, paa det ganske Simple, som er udtalt af ham, der har stiftet vor Religion, eller gjennem hvem vor Slægts Syn paa Livet og Døden er traadt fuldstændigst frem. Han siger, som Du kan læse i femte Mose Bog, tredivte Kapitel, at hvad han har forelagt os og paabudt os, har intetsomhelst Vidunderligt ved sig. Det er ikke i Himlen, saa at man skulde ville fare derop og hente det; det er heller ikke hinsides Havet, saa at man skulde behøve at rejse derefter. Det er i vore egne Hjerter; det er Syn paa Tilværelsen som et Fornuft- og Retfærdighedsrige og Handling i Overensstemmelse dermed. Livet byder Tilfredshed og Lyksalighed, naar 275 man handler derefter, Ulyksalighed, naar man svigter. Det er Mose Lære. Deri er intet Under.«

»Og det er vor hele Religion?« spurgte Fredrik.

»Ja - nej, naturligvis maa huskes, at vi først af Alle have udtalt det store Bud om Kjærlighed til Gud og Mennesker; alene det vilde være vor Ret til at leve gjennem Tiderne.«

»Ja, men det kan dog ikke nægtes, at der er fuldt af Mirakler i Biblen; hvad skal man gjøre ved dem?«

»Naar de hjælpe En til at se Verden som et Fornuft- og Retfærdighedsrige, skal man tro dem; hindre maa de ikke.«

»Hvad skal jeg saa sluttelig sige Onkel om Elias? Jeg tror, han vil nødig af med ham, skjønt han nu har faaet Vanskelighed ved at beholde ham.«

»Sig ham, at naar man lever et begejstret, glødende Liv i denne Verden, saa farer man ogsaa med Ild og Glød tilhimmels. Behøver det netop at være med gloende Heste og Vogn?«

Fredrik gik tilbage til Onklen og afgav Beretning.

Simons Øjne spillede med noget af den vante Ironi, da han svarede: »Vil jeg spærre Øjnene op paa Folk? Jeg er fornøjet med den almindelige Ligvogn!«

»Om mange, mange Aar!« sagde Gidel.

»Om mange Aar, hvis Han vil deroppe«, sagde Simon og tilføjede: »Det store Bud Veohavto1 ... Ret til at leve ... Hils ham og sig Tak! Tak! - - Men nu siger jeg, nu skal der være Stop! Det skal have en Ende dermed! Du fører mig ingen Studenter mere i Huset, og jeg gaar ingen fremmede Steder, ikke engang ud i Frederiksberghave! Nu er det vaadt og raat og koldt, og jeg er ikke saa rask som i gamle Dage, og nu bliver man hjemme.«

En saadan Beslutning om at trække sig tilbage og leve som en Snegl i sit Hus behøver, for at overholdes, at Sindet ikke skal være for livligt og Omstændighederne ikke for meget til Hinder. Og Simon fik ved Omstændighederne en stor Anledning til at glemme sin Beslutning: Han havde villet tage Garnison i Huset,

og den var

* - 276

ifærd med at rykke ind, ikke engang i Stilhed, men med flyvende Faner og klingende Spil.

Et Par Dage før Ibald flyttede ind, kom han for at gjøre høflig Anmeldelse og tillige for at forebringe et Ønske. Han vilde gjerne fejre Indflytningen med et lille Gilde, og han haabede, Frøken Levi vilde laane ham de nødvendige Tallerkener, Glas o.s.v. Ja, dertil var hun saare villig; men hendes Fantasi skræmmedes ved, at Tingene skulde bæres saa højt op, paa Kvisten, og de to smaa Værelser deroppe syntes hende heller ikke egnede til Selskab. Ganske anderledes malede det sig for hende, naar Gildet kunde staa nede hos dem selv, i Stuen over Gangen; saa kunde der blive ordenlig dækket, og saa kunde de Sølvsaager og andre kjønne Ting, hun efterhaanden havde samlet tilhuse, tage sig ud for de Fremmede. Hun sagde ingenlunde dette ligefrem; men det var den hemmelige Tanke, som laa til Grund for Underhandlingen, og som umærkelig førte til den Ende, at det ikke blev Ibald, men Gidel og Simon, der gjorde Gildet. Da dette pludselig gik op for Ibald, raabte han: »Ja, men, Hr. Levi, saa maa De være Præsident ved Bordet!«

»Det vil oplive ham«, sagde Gidel, der følte sig selv oplivet ved Tanken om den travle, husmoderlige Gjerning.

»Hvor mange bliver de?« spurgte hun.

»Aa, en tre, fire, højst en fem, sex Stykker.«

»Man skulde blot vide det nøjagtig for Dækningens Skyld.«

»Lad os sige sex, Frøken.«

»Uden Fortrydelse, Hr. Ibald,« sagde Simon, »hvem er det?«

»Der er nu først og fremmest Theologen! Naar jeg blot har ham, saa kommer det Øvrige af sig selv.«

»En Theolog? Er det ikke en Præst?« spurgte Simon betænkelig.

»Nej!« raabte Ibald leende; »en Præst er nok Theolog, men en Theolog er ikke altid Præst. De maa ikke misforstaa det, Hr. Levi. Han hedder imellem os Theologen, fordi han har lagt Theologien paa Hylden. De kan være ganske rolig, Hr. Levi, der kommer ikke en eneste Kristen! Nu maa jeg ud efter ham!«

Dermed for Ibald afsted.

Da han var borte, satte Simon sig hen i sin Sofakrog, ganske stille, 277 kun skød han engang imellem Kalotten fra den ene Side af Hovedet til den anden og saa mismodig og sammenfalden ud.

Efter at have iagttaget ham en Stund spurgte Gidel: »Fejler Du Noget, Simon? Er Du syg?«

»Syg er jeg ikke, Gidel, endskjønt jeg har en svær Sygdom; jeg bliver gammel. Men jeg fejler ikke Noget; jeg er ikke syg.«

»Hvad er det da? Noget er der i Vejen!«

»Om der er Noget i Vejen! Ikke en eneste Kristen be'er han. Sig hvad Du vil, det er dog en kristen By! Om jeg i en jødisk By indbød ikke en eneste Jøde? Det smager mig ikke.«

»Ja, men det forklarede han jo forleden! Han sagde jo, at i hans Religion var der ingen Tolufresser og Reschoim«1.

»Det er sandt«, sagde Simon lidt formildet. - »Men alligevel, denne Ibald!«

»Men, Simon jeg troede, Du holdt af Ibald!«

»Jeg holder af Ibald. Jeg holder af ham med Maade, med megen Maade; tre Skridt fra Livet.«

»Simon, hvad vil Du da? Skal vi ikke hellere sende Afbud og bede Hr. Ibald undskylde?«

»Nu render han jo allerede og be'er sine Gäscht, og hvorfor skal man være Uvenner? - Jeg har mine Grunde. Jeg vil være gode Venner med ham og med hans Flok; tre Skridt fra Livet.«

»Hvad skal vi da gjøre, Simon?«

»Jeg spør bare: Det er mit eget Hus, hvorfor skal jeg ikke indbyde Gjæster?«

»Du vil da ikke gaa hen i Schulen² og hente Gjæster og sætte dem imellem de unge Folk!«

»Jo, nu skulde jeg gaa i Schulen! Gal er jeg ikke, Gidel! Men jeg siger: Lad mig have et bekvoud³ Ansigt at se paa! Lad mig ikke sidde alene imellem dem!«

»Skal vi da indbyde den unge Student? Og saa kan Fredrik jo komme med.«

»Den unge Student? Ham med Heste og Vogn?«

* * *
— — — 278

»Du behøver jo ikke at tale med ham om Religion. Lad ham blive ved Sit og Du ved Dit. Du hørte jo, hvor net han kunde tale om alle Ting. Det er et godt ungt Menneske, Simon, og han var saa ærbødig imod Dig og saa høflig mod os Allesammen, og Du syntes jo ogsaa godt om ham.«

Simons Ansigt opklaredes, og han sagde: »Har jeg nogensinde nægtet, at Du var en fornuftig Pige? Du er en fornuftig Pige. Naar jeg har den ene paa den ene Side og den Anden paa den anden Side - naa, for en Gangs Skyld! Man dør da ikke deraf!«

Om Middagen, da Alt var i fortræffelig Orden til den kommende Aften, undte Gidel sig lidt Hvile ved Bordet, skjønt Tankerne endnu vare inde i Værelset paa den anden Side af Gangen, spejdende efter, om Nogetsomhelst kunde være glemmt.

Endelig sagde hun: »Der er Noget, jeg gad vidst, Simon.«

Simon svarede: »Der er Meget, jeg gad vidst, Gidel; hvad gad Du vidst?«

»Hvad mon nu de fremmede Herrer vil tale om ved Bordet?«

»Er det Studenter, vil de tale om Studering, er det Officerer, vil de tale om Krig eller Fred - hvad ved jeg!«

»Tror Du, der kommer Officerer?«

»Jo, Officerer! Hvordan skulde Ibald komme til Officerer? Lad ham komme til en Underofficer!«

Gjorde Simon sig kun smaa Forventninger om Gildesgjæsterne, saa mødte man fra den anden Side heller ikke med store. Man havde efter Ibalds hastige Indbydelse kun forestillet sig, at man skulde samles i al Tarvelighed paa hans Kammer; man kom - mest fra beskedent Arbejde i Dagsliteraturen - i Hverdagsdragten, uden nogen pyntende Forberedelse, ind i Stuen, hvor de mange Lys, den friske, hvide Dug, de blinkende Glas og Sølvstøjet syntes at vente Gjæster i Højtidsdragt. Det gav en uvilkaarlig Misstemning, og da man var kommen tilbords og Vært og Gjæster saa paa hinanden i det fulde Lys, blev Harmonien ikke større.

En Bolle Punsch, som Ibald selv havde brygget, blev sat paa Bordet; den bragte hastig Glød ind i Kulden.

Ibald rejste sig og holdt Festtalen. Eftersom han havde ført Modsætningerne sammen, var deres Centrum, den første Gjæst og næsten 279 Vært, var der for hans Sans intet Skærende eller Skurrende tilstede; Alt, hvad der lyste om ham, tog han i et Øjeblik Barnlighed som sit Eget og var glad over det.

Tiden, sagde han, gik bestandig frem; det blev bestandig mere Dag over Verden; fra Bjergtoppene steg Lyset ned i de dybeste Dale; de udødelige Principer, Frihedens, Lighedens, Broderskabets, traadte alt fyldigere og mægtigere frem i Virkeliggjørelse. Et af den nye Tids Tegn var et saadant Møde som nærværende; det var et ægte humanitært, et sandt Broderlighedens Selskab - her slog Talen over i Vers:

Sønner vi er af samme Moder!
Frihedsstemplet paa os er sat!
Hvert et Menneske er vor Broder,
Hver af os er Karl for sin Hat!

Som Chef for de fremmede Gjæster rejste Theologen sig til Gjensvar. »Vi ere Alle«, sagde han, »Digteren Ibald meget taknemlige for de fantasirige Syner, hvormed han underholder os; men dette forhindrer ikke, at jeg ledsager hans glimrende Tale med en kritisk Bemærkning. Naar man skal være Karl for sin Hat, maa man for det Første være Karl, for det Andet have en Hat, det vil sige; være en Karakter og have en Mening. Og saa vil jeg for Meningens eller Principets Skyld gjøre Indsigelse mod den Broderlighedens Vælling, hvori han har rørt os sammen. Paa nærværende og fraværende Venners Vegne udtaler jeg som vort Festsdigt, at udenfor Vinduerne staa ved en saadan Lejlighed som denne nogle røde, ildfunklende Øjne. Det er Sulden og Hævnen, som se ind, naarsomhelst Bourgeoisiet breder sig i sit Velvære. Vi for vort Vedkommende have ingen Del deri; os gjælder Blikket ikke; vi kunne nøjes med at gjøre Indsigelse mod Vællingen.«

Ibald sagde klejnmodig: »Jeg indrømmer Adskilligt; men det maa dog ogsaa indrømmes mig, at Tolerance ikke er Vælling. Det var Tolerancen ...«

Theologen afbrød ham: »Der skal ingen Tolerance være i Verden. Vi anerkjende kun to Magter: Videnskaben der spreder Lys over vor Erkjendelse og vor Ret, og Dyret i os. Videnskabens Evangelium lader sig ikke bringe frem i Virkelighed uden ved den dyriske 280 Kraft, ved Fanatisme for vore Meninger og hensynsløs Gjennemførelse, naar Timen slaar. Menneskehedens Historie er aldeles intet Andet end dette: den dyriske Kraft i Erkjendelsens Tjeneste.«

»Der er Noget deri«, sagde Fredrik beundrende for at forsone eller formilde den hensynsløse Gjæst.

Uden at se paa ham svarede Theologen: »Jeg maa gjøre opmærksom paa, at vi, som her ere os selv overraskende Gjæster, ikke have Noget fælles med den unge Jødedom, der er radikal, naar den snakker med, men lever som Grosserer - Jeg siger ikke dette for at være uhøflig mod Nogen, men for at holde vore Grænseskjæl fast, og jeg gaar beredvillig over til noget rent og skjært Videnskabeligt. Jeg vil foreslaa, at naar Universitetet næste Gang udsætter Prisopgaver, bliver en af Opgaverne den: at paavise Grundene til vor Tids Venskab mellem Grundtvigianerne og endel Hel- og Halvjøder.«

Student Pedersen rejste sig og sagde: »Det vil jeg paatage mig at besvare strax. Det ligger i, at Jøderne ikke blot ere et historisk Folk, men sidde ved Historiens Kilde, og at de have ydet Kjød og Blod til Aandens Aabenbaring ...«

»Aa, ja«, sagde Theologen, »jeg vilde nu besvare det med, at Jødedommen er en gammel, forfalden Port, der fører ind til, hvad Lessing kaldte det afskyeligste, meningsløseste Kram, som Verden kjender.«

»Hvor har Lessing sagt det?«

»Det skrev han, som bekjendt, til Moses Mendelssohn, da den søde Kristensjæl Lavater havde opfordret den ærværdige, pukkelryggede Jøde til at blive Kristen.«

Studenten vilde for Husets Skyld hellere udjævne og glatte end strides og sagde: »Siden De taler om Moses Mendelssohn og hans Ven Lessing, falder det mig ind, om der ikke kunde siges et venligt Ord til vor Vært. Kunde vi ikke blive enige om at udbringe hans Skaal, og vilde det ikke være heldigst, om De som den mest Betydende af os Gjæster gjorde det?«

»Jo, jeg rejser mig beredvillig for at udbringe vor ærede Værts Skaal. Jeg hilser ham som den, der i vort moderne Samfundsliv repræsenterer det højst nødvendige Element Hadet. Han hader, og han har Ret dertil, fordi han bærer Hadet som en Arv gennem et Par tusinde Aar. Hans Race hader godt og sejt og stille; den sejler 281 ubemærket som Fiskermanden i »Den Stumme«, den sidder »tavs og paa Lur«; men kan den komme til at tale, saa siger den Hadets Ord saa skarpt, saa godt, at jeg tager Hatten af derfor. Leve Hr. Simon Levi, det sociale Hads ærværdige, dets tavse Repræsentant!«

Simon havde fra Først til Sidst følt sig ligesom ude at sejle, ikke just søsyg, men usikker, vaklende, i et ganske nyt Element. Det havde engang imellem givet et Kluk i ham, snart af Forbavselse, snart af Morskab, snart af Angst. Det Meste syntes ham altfor skrækkeligt til at være Alvor og altfor alvorligt til at kunne være Spøg. Talen, der blev holdt til ham, forekom ham yderst nærgaaende, uforskammet, vildledende, farlig; men man rejste sig, rakte Glassene frem og klinkede med ham; altsaa var den dog høflig. Idet Theologen klinkede med ham, spurgte han med en Slags Venlighed: »Er det ikke sandt, Hr. Levi?«

»Sandt?« svarede Simon. »Hade? Hvem hader? Der staar skrevet, at vi skal elske Gud over alle Ting og vor Næste som os selv.«

»Aah!« sagde Theologen med en afvisende Haandbevægelse.

Det begyndte at koge i Simon. »Det staar der! Det er skrevet! Til det, der staar skrevet, siger man ikke Aah! Hvem siger Aah?«

»Aah, bah, bah!« sagde Theologen.

»Det staar der!« skreg Simon; »vil De have Bogen?«

»Aa, Bogen! Det staar der, det ved vi nok! Der staar rimeligvis ogsaa det Modsatte. Men vi ere ude over den Slags Disput. Vi tale som gode Realister ikke om, hvad der idealt staar, men hvad der reelt er.«

Men den Forskjel kunde Simon netop ikke gjøre. Med stigende Vrede, med Had i Sindet, maatte han hævde sit Folks store Kjærlighedsbud, dets Ret til at leve. Hans brede, kantede, graablege Ansigt bævede i feberagtig Lidenskab; han slog i Bordet og raabte: »Det staar der!«

»Bravo! Nu hader De os jo Allesammen!« blev der raabt; »bekjend det! Lad os drikke derpaa!«

Simon rejste sig med ondt funklende Øjne. »De er ... De er ...«

»Onkel! Onkel!« sagde Fredrik dæmpet og lagde Haanden paa hans Arm.

Simon tog sig med stor Anstrængelse sammen og sagde, idet han satte sig eller sank tilbage: »De er mine Gjæster!«

282

Simon var syg; men da Lægen kom, sagde han, at der ingen Fare var, Simon trængte kun til Ro og Stilhed og lidt nervestyrkende Medicin.

Paa Ibald havde Aftenen gjort en stærk Virkning. Han havde med poetisk Blik grebet Simon i det Øjeblik, da han blev vred, og da han i Uviljen ligesom voxede sig stor. Det dannede sig i Ibalds Fantasi til en Skildring, der egentlig var laant fra »Nathan der Weise«, men hvor den nye Nathan kæmpede mod kristne Præster og overlegent, vittig, haanlig afviste deres Lære. Om Viddet paa alle Steder var smagfuldt, blev bestridt, da han lod Digtet trykke; men det havde den Evne at forbitre i visse Kredse og vække Forargelse.

Efter en Fest af helt anden Art end den nys omtalte, en højtidelig, religiøs Indvielse af en Stiftelse, stode ved Udgangen to Præster og ventede paa deres Vogn. Et ungt Menneske kom hen til dem, og de spurgte med Deltagelse om hans Moder. Hun havde det godt, svarede han, og hun var nu nærved at faa den kristelige Anstalt bragt ilive, som hun havde tænkt paa, siden hun blev Enke. Nu var der blot den Bekymring, at hun efter sin Lejekontrakt ikke havde Ret til at træffe endel Indretninger, som vare nødvendige, og hun var, især i denne Stridens Tid, bange for at møde Vanskeligheder hos Husejeren, som var en Jøde. Hun vilde gjerne have en anset Mand til at tale hendes Sag hos ham.

Man spurgte, hvem Ejeren var; - det var den rige Simon Levi.

Den ene Præst saa paa sit Uhr: »Jeg har Tid; jeg kan strax tage hen og tale med den Mand.«

Den anden Præst mente at høre til og vilde gjøre Følgeskab. De talte lidt videre om Sagen og fandt, at man heldig kunde benytte Lejligheden til at faa Hr. Levi ret i Tale og med kristelig Blidhed henstille til ham, om han ikke skyldte det Samfund, han levede i, at afholde sig fra eller dæmpe de Angreb, der fra hans Hus udgik mod Kirkens Tjenere og mod Kirken selv.

Da de ringede paa og Tjenestepigen lukkede op, blev hun saa overrasket og betaget ved Synet af to Præster, at hun med aaben Mund og baglængs viste dem Vej og slog Døren op til Værelset, hvor Simon havde lagt sig paa Sofaen og var falden i Blund.

283

Idet Simon slog Øjnene op og pludselig saa Præsterne, der langsomt og højtidelig kom ind ad Døren, vaktet i hans Sind Forestilling om Stævning, pinligt Forhør, Forfølgelse, om al den Gru, som Slægten kjender fra gamle Dage - han udstødte et Skrig og besvimeede.

Kort efter døde han. Ja, Simon Levi er død, og naar man ikke har lagt Mærke til, at Dødsfaldet dengang stod bekendtgjort i Bladene, saa ligger det i, at han naturligvis i Virkeligheden bar et andet Navn end det, hvorunder han her er nævnt.

284

Vidnerne

Chajim Eliezers skønne Datter, Rebecca, vandrede en Dag i nogen Afstand fra hendes Faders Telt og faldt i en udtørret Cisterne. I flere Timer kaldte hun forgjæves paa Hjælp, og da det syntes hende, at hun var overladt til at fortæres af vilde Dyr eller omkomme af Sult og Tørst, bad hun blot til Gud om en blid Død og om Velsignelse over hendes Fader. Men netop som hun opgav Haabet, kom en Fremmed, den unge Nathanael, forbi Cisternen, og da hun hørte Fodtrin, raabte hun paany. Nathanael saae ned og blændet af det usædvanlige Syn vidste han i Førstningen ikke, om han skulde troe, at det var en ond Aand, der vilde besnære ham, eller en Engel, der aabenbarede sig for ham. Men da hun fortalte ham, hvad der var hændet, troede han hende og gav sig ivrig til at arbeide for hendes Redning. Da han havde draget hende op, var hun saa taknemlig, og han fandt hende saa skøn, at Begge følte stor gjensidig Kjærlighed og i det Indtrufne saae et Tegn paa, at de af Himlen vare bestemte for hinanden. Endnu før de havde forladt Cisternens Rand, havde de udvexlet Løfter om ubrødelig Kjærlighed, og da Nathanael havde sagt hende, at han maatte vende hjem

for at hente sine Forældres Velsignelse, tilføjede han: »Jeg trolover mig med Dig, og eftersom intet Menneske er tilstede til at være Vidne, paakalder jeg som Vidner denne Cisterne og det smukke Væsel, som i dette Øieblik smutter ned i den.«

De skiltes; men da Nathanael kom hjem og saae en anden smuk Kvinde, glemte han sit Løfte til Rebecca og giftede sig. Hans Hustru fødte ham en Datter, der ikkun sex Maaneder gammel blev bidt i Halsen af en Væsel og døde. De fik et andet Barn, en Søn; men før sit andet Aar faldt han i en Cisterne og slog sig ihjel. Da hendes andet Barn blev bragt dødt til Teltet, sagde Moderen: »Dette er meget besynderligt, Nathanael, og mit Hjerte siger mig, at en af os enten med eller uden sit Vidende maa have fornærmet Gud. Lyt til mig, 285 min Husbond, og jeg vil fortælle Dig alle mine Tanker og Handlinger, saavidtsom jeg erindrer dem, og Du skal dømme mig og paalægge mig Bod.«

Nathanael kastede sig ned og raabte: »Nei, jeg er Synderen! Jeg har fornærmet Gud! Væselen, som bed vor lille Pige, og Cisternen, som slugte vor Dreng, vare engang Vidner til en Ed, som jeg har brudt, og de have tugtet mig for min Mened.«

Da han havde berettet sin Hustru Alt, sagde hun: »Jeg seer, Nathanael, at endskjøndt jeg for Menneskene har været Din Hustru, har jeg ikke været det for Gud. Nu maa Du forskyde mig og gaae at gjøre Bod for Din Synd.«

Imidlertid sad Rebecca i sin Faders Telt, og den gamle Chajim Eliezer bad hende ofte at modtage en af hendes mange Friere, for at hans Øine kunde glædes ved hans Datters Bryllup; men hun svarede altid, at hendes Tro var given til den Mand, der havde frelst hende af Cisternen, og som i Himlens Paasyn havde trolovet sig med hende. Saadan ventede hun taalmodig, endskjøndt Aarene, der kom og gik, begyndte at efterlade Spor i hendes Ansigt.

En Dag sad hun hos sin Fader i Teltet. Det var nær Solnedgang; en ny skuffet Forventnings Dag var nær ved at blive føiet til de forrige, da fremmede Fodtrin lød, og Nathanael saaes i Teltets Indgang.

»Lovet være Gud!« raabte Chajim Eliezer, »jeg skal opleve at see min Datter som Brud!«

Uden at sige et Ord havde Rebecca kastet sig i Nathanaels Arme, og da hun saae et Udtryk af Sørgmod eller Misfornøielse paa hans Ansigt, troede hun, det kom af Forandringen, som Tiden havde gjort, og skjulte sit Ansigt ved hans Bryst.

Men han løftede blidt hendes Hoved og fortalte hende Alt, hvad der var skeet, siden de skiltes.

Da tog hun taus hans Haand, førte ham ud til Cisternen, af hvilken han havde frelst hende, og sagde: »Himmel, som hørte Nathanaels Løfte til mig, Cisterne og Væsel, som vare Vidner, hører nu og værer Vidner til, at jeg giver Nathanael hans Ord tilbage, saa at hans Ægteskab er gyldigt. Væsel og Cisterne, værer venlige imod ham og imod de Børn, som den almægtige Gud i Fremtiden vil skjænke ham!«